

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ЕКОНОМІКИ

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

**РОЗВИТОК СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ
ПРИРОДНОГО ПОХОДЖЕННЯ В АГРАРНІЙ
СФЕРІ (НА МАТЕРІАЛАХ СТРАХОВОЇ
КОМПАНІЇ UPSK)**

Виконав: студент магістратури за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Артем МАКОВЕЙ

Керівник: к.е.н., доцентка, завідувачка кафедри
Алла КРУШИНСЬКА

Рецензент: Директор СК «Українська пожежно-страхова компанія»
Людмила КОСТАШ

**Хмельницький
2025**

АНОТАЦІЯ

Маковей А. Розвиток страхування ризиків природного походження в аграрній сфері (на матеріалах страхової компанії «UPSK»). Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок – Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Хмельницький, 2025. – 101 с.

У роботі досліджено теоретико-методичні та практичні аспекти оптимізації страхового портфеля в агрострахуванні під впливом природних ризиків. Здійснено аналіз організації страхового захисту від природних ризиків, встановлено, що Україна інтегрована у світовий страховий ринок, проте має низький рівень розвитку страхування природних ризиків. Виявлено, що основними причинами цього є недостатній технологічний досвід, обмежене використання можливостей глобального ринку страхування та невисока платоспроможність аграрного сектору. Досліджено механізми державного регулювання страхового ринку, які сприяють розвитку агрострахування. Охарактеризовано структуру страхового портфеля UPSK. Розглянуто особливості страхування сільськогосподарських ризиків, включаючи використання індексного підходу, який базується на погодних індикаторах. Визначено складності у страхуванні багаторічних насаджень та сезонний характер страхування врожаю. Проаналізовано страхування тварин у UPSK, зокрема механізми оцінки ризиків, фактори формування тарифів. Окремо розглянуто рейтингові позиції UPSK та фактори їхнього зростання, зокрема вплив регіональних підрозділів та агентської мережі на формування страхового портфеля. Виявлено залежність компанії від великих клієнтів, що створює ризики фінансової стабільності. Запропоновано шляхи мінімізації ризиків у страховому портфелі, зокрема ефективний андеррайтинг із використанням AI/ML-моделей для прогнозування ризиків. Підкреслено необхідність диверсифікації страхового портфеля, технологічного розвитку страховиків та вдосконалення регуляторної політики для підвищення стійкості агрострахування в Україні.

Ключові слова: добровільне страхування, агрострахування, програма

страхування, страхова сума, страхування ризиків природного походження.

ANNOTATION

Makovey A. Development of insurance of natural risks in the agricultural sector (based on materials of the insurance company "UPSK"). Qualifying scientific work on manuscript rights. Master's thesis for obtaining a master's degree in the specialty 072 Finance, banking, insurance and stock market. - Khmelnytskyi Leonid Yuzkov University of Management and Law, Khmelnytskyi, 2025. - 101 p.

The paper examines the theoretical, methodological and practical aspects of optimizing the insurance portfolio in agricultural insurance under the influence of natural risks. An analysis of the organization of insurance protection against natural risks was carried out, it was found that Ukraine is integrated into the world insurance market, but has a low level of development of natural risk insurance. It was found that the main reasons for this are insufficient technological experience, limited use of the opportunities of the global insurance market and low solvency of the agricultural sector. The mechanisms of state regulation of the insurance market that contribute to the development of agricultural insurance are studied. The structure of the UPSK insurance portfolio is characterized. The features of agricultural risk insurance are considered, including the use of an index approach based on weather indicators. The difficulties in insuring perennial crops and the seasonal nature of crop insurance are identified. Animal insurance in UPSK is analyzed, in particular, risk assessment mechanisms, tariff formation factors. UPSK's rating positions and their growth factors are separately considered, in particular, the influence of regional divisions and the agency network on the formation of the insurance portfolio. The company's dependence on large clients, which creates financial stability risks, is revealed. Ways to minimize risks in the insurance portfolio are proposed, in particular, effective underwriting using AI/ML models for risk forecasting. The conclusions emphasize the need for diversification of the insurance portfolio, technological development of insurers and improvement of regulatory policy to increase the sustainability of agricultural insurance in Ukraine.

Keywords: voluntary insurance, agricultural insurance, insurance program, insured amount, insurance of natural risks.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ПРИРОДНОГО ПОХОДЖЕННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	8
1.1.Сутність ризиків природного походження та їх економічні наслідки для аграрної сфери	8
1.2. Форми організації страхового захисту аграріїв від природних катастроф	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ПРИРОДНОГО ПОХОДЖЕННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ В СК «УКРАЇНСЬКА ПОЖЕЖНО-СТРАХОВА КОМПАНІЯ»	22
2.1. Управління страховим портфелем страховика та місце агрострахування в його структурі.....	22
2.2. Особливості страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур, багаторічних насаджень та сільськогосподарських тварин	37
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РИЗИКІВ ПРИРОДНОГО ПОХОДЖЕННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ СК «УКРАЇНСЬКА ПОЖЕЖНО-СТРАХОВА КОМПАНІЯ»	50
3.1. Модернізація підходів до удосконалення страхування ризиків природного походження в аграрній сфері страховика	50
3.2. Шляхи мінімізації ризиків природного походження в аграрній сфері при управлінні страховим портфелем страховика	57
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	79

ВСТУП

Актуальність дослідження Ризики природного походження для сільськогосподарських товаровиробників включають різноманітні несприятливі природні явища, такі як посухи, паводки, град, сильні вітри, заморозки, землетруси та інші. Ці ризики мають суттєві економічні наслідки, оскільки безпосередньо впливають на виробничий процес, якість і кількість врожаю, а отже, і на доходи агровиробників

Недоліки існуючої системи агрострахування в Україні гальмують ефективний розвиток аграрного сектору, що потребує суттєвого вдосконалення механізмів страхового захисту. Це дозволить ширше залучати аграріїв до використання страхових інструментів у найбільш ризиковій сфері – сільськогосподарському виробництві. Розуміння необхідності забезпечення збалансованості страхового портфеля стає особливо актуальним у сфері агрострахування, зокрема при страхуванні ризиків природного походження, таких як посуха, паводки, град чи заморозки. Страховий портфель у цьому напрямі є основою діяльності страхової компанії, визначаючи її фінансову стійкість і здатність виконувати зобов'язання перед агровиробниками.

Від величини, якості, структури та динаміки страхового портфеля залежить обсяг надходжень страхових платежів, розмір і стабільність виплат страхового відшкодування, а також рентабельність агрострахових операцій. Особливу важливість управління розвитком агрострахування набуває у контексті конкуренції на ринку страхування. Страховики часто вдаються до цінових стратегій, намагаючись залучити аграріїв, але зниження тарифів до критичного рівня може підірвати фінансову стійкість як портфеля, так і страхової компанії в цілому.

Забезпечення фінансової стійкості страховика стає ще важливішим з огляду на те, що він є базою для стабільної діяльності страховиків, які працюють з агровиробниками. Від особливостей, структури та динаміки агрострахового портфеля залежить здатність страхової компанії ефективно компенсувати збитки фермерів у разі настання природних катастроф.

Загальні теоретичні підходи до визначення сутності агрострашування як економічної категорії ґрунтуються на ширших теоріях страхування, враховуючи окремо унікальні характеристики сільськогосподарського сектору. Водночас проблематика страхування ризиків в агросекторі висвітлена у працях не лише зарубіжних, а й українських учених, зокрема: Мальованого М. І. та Улянич Ю.В., Мірзоєвої Т. В. і Герасимчук Н. А., Мартинової Л. В., Прокопчук О. Т. й ін.

Питання управління ризиками природного походження у страхуванні сільгосппродукції є ключовим у сучасних умовах. Це зумовлено необхідністю забезпечення рівноваги страхового портфеля, яка дозволяє страховій компанії адаптуватися до мінливих кліматичних умов та стабілізувати свою фінансову діяльність.

Об'єкт дослідження фінансово-господарська діяльність приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія».

Предмет дослідження — теоретико-методичні та практичні аспекти оптимізації страхового портфеля в агрострашуванні під дією ризиків природного походження приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія» .

Метою дослідження є закріплення теоретичних знань, що набуті у процесі навчання, формування практичних умінь і навичок щодо самостійних рішень під час професійної діяльності в страховій компанії з акцентом на управління ризиками природного походження.

Для досягнення поставленої мети переддипломної практики необхідно вирішити наступні завдання:

- розкрити сутність ризиків природного походження та їх економічні наслідки для аграрної сфери;
- висвітлити форми організації страхового захисту аграріїв від природних катастроф;
- провести загальну характеристику ПРАТ «Українська пожежно-страхова компанія» та видів його діяльності;

- здійснити аналіз управління страховим портфелем страхової компанії «Українська пожежно-страхова компанія»;
- розкрити особливості страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень;
- виокремити специфіку страхування сільськогосподарських тварин в СК «Українська пожежно-страхова компанія»;
- модернізувати підходи до удосконалення страхування ризиків природного походження в аграрній сфері;
- обґрунтувати шляхи мінімізації ризиків природного походження в аграрній сфері при управлінні страховим портфелем страховика

У роботі використані такі методи: **аналіз і синтез** (для узагальнення теоретичних основ поняття «страховий портфель» у сфері агрострахування), **системний і структурний аналіз** (для оцінки структури портфеля ризиків природного походження), **моделювання** (при розробці моделі збалансованого портфеля з урахуванням ризиків природного походження), **фінансовий аналіз** (для вивчення ефективності агрострахових програм компанії).

Адаптований підхід дозволяє вирішувати актуальні проблеми агрострахування, мінімізуючи ризики природного походження та забезпечуючи фінансову стійкість страхових компаній, які працюють у цій сфері. Практична значимість дослідження полягає в тому, що за результатами аналізу міжнародного досвіду страхування ризиків природних катастроф визначено форми організації ефективного страхового захисту від природних катастроф в Україні.

Інформаційною базою слугували дані фінансової звітності страховика, підручники та навчальні посібники із страхового менеджменту, нормативно-правові акти, наукова періодика, інтернет-ресурси.

РОЗДІЛ 1. СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ПРИРОДНОГО ПОХОДЖЕННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

1.1. Сутність ризиків природного походження та їх економічні наслідки для аграрної сфери

Сільське господарство, як ключова галузь економіки України, відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої та економічної безпеки країни через виробництво аграрної продукції. Однак специфіка сільськогосподарського виробництва, особливо в умовах кліматичних змін, вимагає надійного страхового захисту для мінімізації збитків, спричинених несприятливими природними явищами та іншими ризиками, пов'язаними з веденням агробізнесу.

Під ризиками природного походження розуміється втрата стійкості природної, природно-антропогенної чи антропогенної системи, яка виникає через зміну її характеристик у результаті швидких та інтенсивних проявів певних природних процесів. У такій системі відбуваються швидкі, часто непередбачувані зміни структури та функцій, що можуть призвести до втрати керованості, деградації та руйнування [17]. Ризик вважається природним, якщо його основною причиною є природний фактор, такий як геофізичні (землетруси, виверження вулканів, рух сухих мас), метеорологічні (шторми), гідрологічні (повені, рух вологих мас), кліматологічні (екстремальні температури, посухи, природні пожежі), позаземні (метеорити, астероїди, космічна погода) або біологічні явища (епідемії, епізоотії тощо).

Природні ризики можуть бути спричинені не лише основним природним фактором, але й побічними природно-антропогенними чи антропогенними факторами. До них належать нераціональне розселення та розміщення об'єктів господарської діяльності, відсутність або поганий стан захисних інженерних споруд, недостатня ефективність систем моніторингу природного середовища та прогнозування природних процесів, зниження потенціалу для зменшення загрозливих природних явищ, недостатність профілактичних заходів у сфері інфекційної безпеки, а також антропогенна діяльність, яка посилює негативні наслідки природних лих.

Слід окремо розглянути природні катастрофи, які відрізняються - несприятливі природні явища та стихійні лиха своїми масштабами та інтенсивністю. Несприятливі природні явища – це стихійні події природного походження з невеликими відхиленнями стану природного середовища від нормального діапазону умов, оптимальних для життя людини та її господарської діяльності. Стихійні лиха – це руйнівні природні або природно-антропогенні явища або процеси значного масштабу, які можуть становити загрозу життю та здоров'ю людей, спричиняти руйнацію чи знищення матеріальних цінностей та компонентів навколишнього природного середовища.

Наслідки природних ризиків включають зміни в соціально-економічній, політичній та інших сферах життя особистості, суспільства та держави, які спричинені або посилені природною катастрофою [14]. Шкода охоплює матеріальні та фінансові збитки, завдані домашнім господарствам, бізнесу, державі та міжнародній спільноті через несприятливі природні умови. Збитки поділяються на прямі (руйнування, пошкодження майна, шкода природному середовищу) та непрямі (зупинка господарської діяльності, втрачена вигода, додаткові витрати на функціонування систем протидії ризикам).

Для цілей цього дослідження виділимо категорію майнових збитків, яка є збитками без урахування додаткових витрат за забезпечення функціонування державних та інших систем протидії природним ризикам. Поділ збитків на категорії майнових збитків та додаткових витрат на забезпечення функціонування державних та інших систем протидії природним катастрофам пов'язаний з тим, що останні можуть становити значну, а в окремих випадках і більшу частину шкоди від природних катастроф.

Природні катастрофи через згубність наслідків можуть бути планетарними, глобальними, національними та регіональними [16]. Планетарні природні катастрофи загрожують фізичному благополуччю людства і можуть призвести до загибелі життя Землі. Під глобальними природними катастрофами розуміються природні лиха, збитки від яких перевищують 100 млрд дол. та (або) кількість загиблих внаслідок яких становить понад 100 тис. осіб. Під природними

катастрофами регіонального масштабу розуміються природні лиха, збитки яких становить від 1 до 10 млрд дол. і (чи) кількість загиблих перебуває у діапазоні від 1 до 10 тис. человек. Приклади: ураган «Катріна» в США в серпні 2005 р. (збитки близько 225 млрд дол., загинули близько 1100 осіб), Великий східно-японський землетрус у березні 2011 р. (збитки близько 225 млрд дол., загинули 2 особи), землетрус на Гаїті 2010 р. (збитки 8 млрд дол., загинуло близько 220 тис. осіб), ураган «Ендрю» в США у 1992 р. (збитки 26,5 млрд дол., загинули близько 65 осіб), землетрус у Пакистані у 2005 р. (збитки 5 млрд дол., загинули близько 80 тис. осіб), землетрус у Чилі у 2010 р. (збитки 30 млрд дол., загинуло 560 осіб), лісові пожежі в Австралії в лютому 2009 р. (збитки близько 3 млрд дол., загинули близько 180 осіб), ураган Мітч у Нікарагуа в 1998 р. (збитки 1 млрд дол., загинуло 3332 особи) [2]. Найчастіше у разі природних катастроф може бути введено надзвичайний стан (як це має місце у Великій Британії, США, Франції, Німеччині, Іспанії, Нікарагуа, Судані, Сенегалі, Єгипті, Кенії, Заїрі, Замбії) – у такому разі варто наголосити, що страхове відшкодування здійснюватися не буде. Однак у низці країн можливість запровадження надзвичайного правового режиму у разі природних катастроф не передбачено. Наприклад, у Великобританії запровадження надзвичайного стану через природні катастрофи стало можливим починаючи з 1964 р., коли були внесені зміни до Закону про надзвичайні повноваження 1920 р. у частині підстав для видання прокламації про надзвичайний стан [3].

Людство протягом усього свого розвитку знаходилося у пошуку ефективного механізму фінансування ліквідації та запобігання природним ризикам. Починаючи з епохи ранніх цивілізацій, схеми забезпечення безпеки були спрямовані на реалізацію заходів щодо пом'якшення їх наслідків: запасалися резерви зерна, будувалися греблі, створювалися грошові резерви. З настанням епохи Відродження почало утверджуватись споживче ставлення до навколишнього середовища. З розвитком цивілізації та технічного прогресу виникло усвідомлення необхідності об'єднаних зусиль у сфері захисту від природних катастроф під егідою держави. У ХХ ст. та на початку ХХІ ст. в силу

слабкої здатності до передбачення та об'єктивності характеру та нищівності природних сил не можна обійтися без механізму фінансування наслідків природних катастроф та здійснення компенсації через страхову систему (обов'язкового та добровільного страхування, товариств взаємного страхування (ТВС)), програм взаємодії страхової галузі та держави.

Історія пошуку ефективного ступеня участі держави у фінансуванні збитків від природних ризиків, у захисті та порятунку населення, об'єктів інфраструктури та економіки налічує кілька століть. У США та Великій Британії, де з кінця XVIII ст. панував принцип мінімального втручання держави у економіку *laissez-faire* (франц. *laissez-faire* – залиште робити), до середини XX ст. фінансування наслідків природних катастроф було справою постраждалих. І якщо у Великій Британії починаючи з 1960-х років почала складатися система обов'язкового комерційного страхування природних ризиків і держава фактично звільнила себе від ролі гаранта останньої інстанції, то США, з одного боку, значні позиції має комерційне страхування ризиків природних ризиків, з другого боку, простежується чітка тенденція посилення ролі соціальної спрямованості діяльності держави у галузі фінансування наслідків природних ризиків [4].

У 1968 р. у США був ухвалено закон, що передбачає створення «Національної програми страхування ризиків повеней» (National Flood Insurance Program – NFIP). Комерційні страховики виступають агентами федерального страховика та пропонують даний вид страхування на території співтовариств.

У період 1950-1990-х років відбулось активне впровадження програм агрострахування від природних катастроф, особливо в країнах Латинської Америки та Азії. До 2008 року агрострахування в різних формах запровадили 104 країни, що становить більше половини країн світу. Хоча на країни, що розвиваються, припадає лише 10% світових премій з агрострахування, цей напрямок має значний потенціал, враховуючи, що наразі застраховано тільки 20% сільськогосподарських земель, що обробляються.

Обсяг премій з агрострахування демонструє суттєве зростання - з 8 млрд доларів у 2004 році до 25 млрд доларів у 2018 році. Це зростання зумовлене

розширенням агрострахування в Китаї, Бразилії, Східній Європі та збільшенням державного субсидування в більшості країн. Особливо варто відзначити Китай, який досяг значних успіхів у цій сфері. У 2013 році китайський ринок агрострахування досяг 5 млрд доларів, що вивело країну на друге місце після США за обсягом премій [5]. Важливо зазначити, що більшість національних програм агрострахування перестраховуються на світовому ринку перестрахування.

Агрострахування має особливе значення для країн, що розвиваються, оскільки в них у сільському господарстві зайнято понад 50% працездатного населення (в Азії та Африці - близько 60%), тоді як у розвинених країнах цей показник становить лише 3,4%. Це страхування є інструментом подолання бідності і часто реалізується через програми соціальної відповідальності міжнародних страхових компаній.

Показовим прикладом є програма R4 Rural Resilience Initiative, що впроваджується в Ефіопії організаціями Oxfam America та Всесвітньою продовольчою програмою ООН за підтримки місцевого уряду. Проект фінансується Swiss Re, The Rockefeller Foundation та US AID. За умовами програми, фермерські господарства отримують страховий захист від посухи на суму 25 доларів при виконанні певних умов, наприклад, будівництві іригаційних систем. З моменту запуску в 2009 році програма значно розширилась - від 200 господарств в одному селі до 13 тисяч господарств у 43 селах, з планами подальшого поширення на інші африканські країни [6].

Ризики природного походження є суттєвим фактором, що впливає на господарську діяльність сільськогосподарських товаровиробників. Ці ризики включають комплекс стихійних явищ, які мають раптовий, часто катастрофічний характер і можуть спричинити значні економічні втрати.

Розглянемо більш детально економічні наслідки ризиків природного походження

1. Прямі економічні втрати - це безпосередні фінансові збитки, пов'язані з пошкодженням чи втратою врожаю, зниженням продуктивності тваринництва,

руйнуванням сільськогосподарської інфраструктури. Наприклад, затоплення земель може призвести до значних витрат на осушення територій та відновлення посівів.

Таблиця 1.1. Розглянемо більш детально основні види ризиків природного походження

Вид ризику	Опис
Кліматичні ризики	посухи, затяжні дощі, заморозки, сильні вітри, гради, урагани тощо. Наприклад, посуха може призвести до значного зменшення врожайності зернових культур, що, у свою чергу, веде до скорочення обсягів виробництва, підвищення витрат на зрошення та зниження рентабельності господарської діяльності.
Гідрологічні ризики	повені та затоплення, які можуть повністю знищити врожай на значних площах та пошкодити інфраструктуру господарства. Повені спричиняють руйнування ґрунтів, ерозію та потребують значних витрат на відновлення.
Біологічні ризики	поширення шкідників, хвороб рослин та тварин, які часто посилюються змінами клімату та викликають зниження врожайності або смертність худоби. Це призводить до додаткових витрат на засоби захисту рослин, ветеринарні препарати та заходи боротьби з інфекціями.

Примітка: складено автором на основі [31]

2. Непрямі втрати, до яких належать зниження доходів товаровиробників через втрату ринків збуту, відсутність можливості виконання контрактів, підвищення витрат на виробництво, а також коливання цін на аграрну продукцію через нестабільність її постачання.

3. Зростання фінансових ризиків, що характеризується невизначеністю і непередбачуваністю погодних умов та змушують аграріїв вкладати більше ресурсів у запобіжні заходи, що може збільшити боргове навантаження та погіршити фінансову стійкість агосподарств.

4. Інвестиційна привабливість галузі (через високий рівень ризиків природного походження, сільське господарство стає менш привабливим для інвесторів, що знижує рівень залучених капіталовкладень і стримує розвиток галузі).

5. Соціальні наслідки, адже втрата врожаю та доходів часто призводить

до скорочення робочих місць у сільських регіонах, збільшення безробіття, підвищення рівня бідності та міграції населення. Це особливо критично для сільських регіонів, де господарська діяльність є основним джерелом доходів для місцевих жителів.

Сільськогосподарські товаровиробники повинні застосовувати комплексний підхід до управління ризиками, що включає використання новітніх технологій, агротехнічних заходів, диверсифікацію культур і страхування. Саме останнє є важливим інструментом для пом'якшення економічних наслідків стихійних лих і зниження фінансових ризиків.

1.2. Форми організації страхового захисту аграріїв від природних катастроф

Страхування як форма організації захисту від природних ризиків може здійснюватися в обов'язковому та добровільному порядку. Обов'язкове страхування ризиків природних катастроф може функціонувати за умов:

а) обов'язкового державного страхування ризиків природних ризиків через закон у певної організації. Ця модель передбачає, що у страховому ринку тієї чи іншої країни за законом страхуванням ризиків природних ризиків займається спеціалізована організація-монополіст. Уповноважена організація має застрахувати ризики страхувальника. У цій системі охоплення страхувальників максимальне;

б) обов'язкового страхування ризиків природного походження як самостійного страхового продукту. Зазначимо, що практично покриття природних ризиків дуже рідко застосовується без прив'язки до основного покриття з вогневого страхування;

в) обов'язкового страхування природних ризиків як додаткового покриття для аграрних сировинного страхового продукту, яким зазвичай є майнове страхування від вогню та інших ризиків.

Обов'язкове страхування природних ризиків катастроф на умовах "А" і "Б" існує в 19 з 26 кантонів Швейцарії, де на ринку майнового страхування діє мережа державних страховиків-монополістів KGV (Die Kantonalen Gebäudeversicherungen). Страхування природних ризиків включає покриття ризиків штормів, граду, повеней, лавин, рясних снігопадів, зсувів, гірських обвалів. Обов'язкового страхування ризиків землетрусів у Швейцарії не передбачено, у країні ведеться широка дискусія щодо необхідності включення цього ризику до обов'язкових [3].

У Швейцарії деяка частина об'єктів економіки (наприклад, об'єкти сільського господарства та інфраструктури) не підлягає страхуванню природних ризиків. Для фінансування тих, що не підлягають страхуванню природних ризиків у Швейцарії у 1901 р. був утворений "Швейцарський фонд допомоги з ризиків природних лих, що не підлягають страхуванню" (Schweizerischer Fond für Hilfe bei nicht versicherbaren Elementarschäden). Фонд покриває до 60% незастрахованих збитків від природних ризиків. У окремих кантонах додатково існують власні аналогічні фонди. Наприклад, після повені у Швейцарії у 2005 р., майнові збитки від яких становили 2,3 млрд швейцарських франків, застраховані збитки – близько 1,5 млрд швейцарських франків, уряд цієї країни надав кантонам і громадам кошти у розмірі 251 млн швейцарських.

Обов'язкове страхування природних ризиків на умовах «Б» і «В» існує в Іспанії та у Франції. Рівень проникнення страхування природних ризиків у Франції становить приблизно 50-70%. Наприклад, у результаті повені 2003 р. у Франції, коли майнові збитки склали 1,6 млрд євро, застраховані збитки дорівнювали 900 млн євро [4].

У разі добровільного страхування природних ризиків за наявності відповідної пропозиції та можливості надання надзвичайної допомоги держави придбання страхового покриття залишається на розсуді потенційних страхувальників. При цьому, у разі настання ризиків природного походження, є можливість отримання допомоги уряду. За цими умовами функціонує страхування у Польщі, рівень проникнення страхування природних ризиків

серед аграріїв становить близько 45%, промислових підприємств – 25–50%.

У разі страхування природних ризиків у Німеччині немає державних гарантій відшкодування шкоди постраждалим від природних катастроф чи страховим компаніям, але створення надзвичайних компенсаційних фондів за рахунок держави є можливим. Так, після повеней 2002 та 2013 років, допомога держави на ліквідацію їх наслідків склала відповідно 770 і 8 млрд євро [6], при цьому допомогу одержують лише незастраховані постраждалі.

У Японії страхування природних ризиків здійснюється на добровільній основі. Поряд з комерційним страхуванням важливу роль при фінансуванні природних ризиків, в силу притаманної японцям культурі колективізму та атмосфері довіри, відіграють товариства взаємного страхування, що є некомерційною формою організації страхового фонду та забезпечують надання страхового захисту майнових інтересів членів товариства на основі взаємності шляхом об'єднання необхідних для цього коштів.

Для отримання додаткових фінансових можливостей, вторинного перерозподілу ризиків, забезпечення збалансованих результатів діяльності зі страхування ризиків природних катастроф страхові організації вдаються до використання перестраховання, в рамках якого перестраховальники на певних умовах та за певну плату беруть участь у перерозподілі застрахованого ризику між прямим страховиком та перестраховиком, а також у покритті збитків, які зобов'язаний сплатити прямий страховик у зв'язку із страховими випадками, що надійшли за прийнятими на страхування ризиками природних катастроф. Крім того, страховики вдаються до альтернативного перестраховання, яке відрізняється за якоюсь ознакою від традиційних видів перестраховання і включає, серед іншого, використання можливостей світового фінансового ринку.

У рамках взаємодії держави та страхової галузі держава може виступати в ролі страховика або перестраховика з ризиків природних катастроф, сприяти створенню спеціальних фондів страхування для надання допомоги постраждалим, розробляти та застосовувати національні програми управління ризиками природних катастроф. Наявність та ефективність роботи цих програм

сприяють популяризації страхування, дозволяють ефективно управляти ризиками природних катастроф. Заснована на оцінці ризиків природних катастроф вартість страхування є основним механізмом, з допомогою якого страховики можуть сприяти зменшенню ризиків. Наприклад, у межах «Пула страхування ризиків землетрусів у Каліфорнії» вартість страхування зменшується, якщо страхувальник вживає заходів щодо зниження ризиків землетрусів, наприклад, провів реконструкцію будівлі.

Однак можна навести низку програм взаємодії держави та страхової галузі, де держава не повною мірою дозволяє страховикам проводити політику відповідності ціни страхування ризикам. Прикладом такої ситуації є «Національна програма страхування ризиків повеней» США, де фонди, що бракують, дістаються за рахунок коштів платників податків. Наприклад, після урагану «Сенді» в США в 2012 р. з федеральної допомоги у розмірі 60,3 млрд дол. на поповнення фондів «Національної програми страхування ризиків повеней» було направлено 9,7 млрд дол.⁷³ Політика підвищення страхових тарифів у рамках цієї програми покликана підвищити рівень відповідності страхової премії ризику.

Розглянемо більш детально форми організації страхового захисту від ризиків природного походження у сільському господарстві. Страховий захист від ризиків природного походження є важливою складовою стратегії управління ризиками сільськогосподарських товаровиробників. Він дозволяє мінімізувати фінансові наслідки втрат, що виникають через непередбачувані природні катаклізми, і забезпечує стабільність господарської діяльності.

Різноманіття форм страхового захисту забезпечує товаровиробникам можливість обирати оптимальні рішення, що відповідають специфіці їх господарської діяльності та фінансових можливостей. Однак, існує необхідність у вдосконаленні законодавчої бази та механізмів контролю, щоб підвищити ефективність і прозорість агрострахування [31].

Таблиця 1.2. Форми організації страхового захисту від ризиків природного походження у сільському господарстві

Традиційне страхування сільськогосподарських ризиків	<p>Передбачає укладання договорів страхування між агровиробником і страховою компанією, яка покриває збитки від визначених ризиків (посухи, гради, повені тощо). Такий вид страхування має низку характеристик:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Стандартні страхові продукти. Вони охоплюють базові ризики, забезпечуючи захист у випадку втрати врожаю чи загибелі тварин. - Компенсаційний механізм. Страхові виплати надаються лише у разі настання страхового випадку після оцінки збитків експертами страхової компанії. - Фіксовані страхові премії. Розмір страхових премій залежить від рівня ризику, виду культур, регіону та інших факторів.
Індексне страхування.	<p>Цей метод базується на використанні погодних індексів, таких як кількість опадів, температура чи інші кліматичні показники, що вимірюються незалежними метеорологічними станціями. Якщо індекси перевищують або не досягають встановлених значень, страховик автоматично виплачує компенсацію без необхідності фізичної оцінки збитків. Це значно спрощує процес виплат і знижує витрати на адміністрування.</p>
Партнерські програми з державою	<p>У багатьох країнах держава бере участь у співфінансуванні страхових премій для аграріїв, щоб зробити страхування доступнішим і покращити його покриття. В Україні такі програми сприяють зменшенню фінансового навантаження на товаровиробників та підвищенню рівня захищеності аграрного сектору.</p>
Самострахування	<p>Цей підхід передбачає створення сільськогосподарськими кооперативами або асоціаціями спеціальних фондів для покриття ризиків природного походження:</p>
Фонди взаємодопомоги	<p>Сільськогосподарські товаровиробники об'єднують свої ресурси для створення фондів, які використовуються для компенсації збитків у випадку стихійних лих. Ця форма забезпечує більшу гнучкість та швидкість виплат, але потребує значних початкових внесків і високого рівня взаємної довіри.</p>
Створення резервних фондів	<p>Господарства самостійно формують резервні фонди, які використовуються для відновлення виробничих потужностей у випадку втрат. Такий підхід підходить великим аграрним підприємствам, які мають фінансові можливості для накопичення коштів.</p>
Застосування агротехнічних методів та адаптація до ризиків	<p>Страховий захист може доповнюватися запобіжними заходами, що включають. Диверсифікацію культур. Вирощування різних видів культур зменшує ризик одночасної втрати всього врожаю внаслідок специфічних природних умов. Впровадження сучасних агротехнологій. Використання систем зрошення, теплиць, захисних покриттів та інших технологій знижує залежність від погодних умов і зменшує потенційні втрати.</p>

Примітка: побудовано автором.

Аналіз страхового захисту сільськогосподарських товаровиробників від ризиків природного походження є важливим етапом оцінки ефективності та надійності механізмів зменшення фінансових втрат. У цьому розділі розглянемо основні показники, що характеризують сучасний стан і проблеми, пов'язані з агрострахуванням.

Таблиця 1.3. Фактори страхового захисту від ризиків природного походження у сільському господарстві

Фактор	Зміст
1	2
Структура страхового ринку в аграрному секторі	
Обмежена кількість страхових компаній	Лише певна частина страхових компаній пропонує спеціалізовані продукти для сільського господарства, що обмежує вибір товаровиробників і створює додаткові ризики у випадку банкрутства страховика.
Низький рівень покриття	За статистикою, тільки невеликий відсоток сільськогосподарських площ застрахований, що свідчить про недостатню популярність страхування серед аграріїв через високі страхові премії та низький рівень довіри до страховиків.
Ефективність страхових виплат та швидкість компенсацій	
Затримки у виплатах	Процес оцінки збитків може тривати довго через необхідність фізичного огляду посівів та інфраструктури. Це створює додаткове фінансове навантаження на агровиробників у період відновлення після стихійного лиха.
Відсутність автоматизованих систем	Брак сучасних технологій, таких як дистанційне зондування землі та супутниковий моніторинг, уповільнює процес виплат і знижує ефективність страхування.
Оцінка доступності страхових продуктів	Традиційні поліси. Часто не охоплюють усі потенційні ризики або передбачають складні процедури для отримання компенсації. Ідексні продукти. Більш гнучкі, але потребують додаткових знань і розуміння з боку товаровиробників для правильного вибору.
Адекватність компенсацій	Часто виплати не відповідають реальним збиткам через те, що оцінка втрат може бути суб'єктивною або базуватися на застарілих методиках. Використання більш точних методів аналізу та автоматизація процесів оцінки можуть підвищити рівень відповідності виплат реальним втратам.
Моніторинг фінансових втрат сільськогосподарських товаровиробників у результаті дії ризиків природного походження	
Дистанційне зондування та супутниковий моніторинг	Використання супутникових знімків та дронів для оцінки площі та рівня пошкоджень дозволяє швидко і точно оцінювати збитки, завдані врожаю чи інфраструктурі.
Системи агрометеорологічного спостереження	Вони забезпечують постійний збір даних про погодні умови, що дає можливість прогнозувати потенційні ризики та оцінювати вплив стихійних явищ у реальному часі.
Експертні оцінки та польові обстеження	Незважаючи на впровадження технологій, експертні обстеження залишаються важливими для деталізованої оцінки втрат і підтвердження даних дистанційного моніторингу.
Вплив природних ризиків на фінансовий стан агровиробників	
Витрати на відновлення виробництва.	Після стихійного лиха сільськогосподарські підприємства часто змушені витратити значні кошти на закупівлю нових насіння, добрив, ремонт обладнання та інші витрати.
Зменшення прибутку.	Втрата врожаю та скорочення обсягів виробництва безпосередньо впливають на доходи товаровиробників, що призводить до зниження рентабельності господарської діяльності.
Зростання боргових зобов'язань.	Щоб відновити виробництво після втрат, багато товаровиробників змушені залучити додаткові кредити, що збільшує їх боргове навантаження і знижує фінансову стійкість.
Державна підтримка та компенсаційні механізми	
Пільгові кредити та субсидії	Держава може надавати пільгові умови кредитування для підприємств, що постраждали від стихійних лих, та субсидії на страхові премії, що стимулює участь у страхуванні.
Компенсації з державного бюджету	У разі значних катастроф уряд може виділяти кошти на відшкодування втрат, що дозволяє агровиробникам відновлювати виробництво без додаткових фінансових зобов'язань.
Аналіз фінансових втрат і їхні показники	
Абсолютні втрати	загальна сума фінансових збитків, яка включає витрати на відновлення та зниження прибутку.
Відносні втрати	співвідношення втрат до загальної вартості виробництва чи прибутків, що дозволяє оцінити вплив ризиків на економічну стійкість підприємства.
Кількість застрахованих господарств	показник, який демонструє рівень впровадження страхових продуктів у галузі.

1	2
Аналіз послуг зі страхування ризиків природного походження для сільськогосподарських товаровиробників	
Типи страхових продуктів	
Страховання врожаю від погодних ризиків	Це найпоширеніший вид страхування, який забезпечує захист від основних кліматичних факторів (посухи, гради, повені, заморозки).
Індексне страхування	Цей вид страхування базується на погодних індексах і дозволяє автоматизувати виплати, якщо певні погодні показники досягають критичних рівнів. Індексне страхування стає дедалі популярнішим через свою простоту та прозорість.
Комплексне страхування сільськогосподарських ризиків	Воно охоплює більш широкий спектр ризиків, включаючи біологічні загрози, такі як хвороби рослин та тварин.
Доступність та якість страхових послуг	
Вартість премій	Часто високі страхові премії є стримуючим фактором для агровиробників, особливо для малих та середніх господарств. Для зниження витрат можуть використовуватися державні субсидії, але вони не завжди доступні.
Покриття страхування та його обсяги	Покриття страхування є одним з головних показників рівня захисту агровиробників від природних ризиків. Аналіз показує, що у більшості країн, включаючи Україну, рівень покриття все ще залишається недостатнім.
Регіональні відмінності	У деяких регіонах доступність страхових послуг обмежена через слабку присутність страхових компаній або відсутність спеціалізованих продуктів, адаптованих до місцевих умов.
Процедура оцінки збитків	У багатьох випадках процедура є тривалою і вимагає участі незалежних експертів, що може затримувати виплати компенсацій. Індексне страхування та використання сучасних технологій, таких як супутниковий моніторинг, можуть значно прискорити цей процес.
Клієнтоорієнтованість страхових компаній	Важливим аспектом є те, як страховики працюють з клієнтами, надають консультації, роз'яснюють умови страхових продуктів та підтримують зв'язок у процесі виплат.
Основні проблеми в страхуванні природних ризиків	
Недостатня обізнаність агровиробників	Багато товаровиробників не повністю розуміють переваги та можливості страхування, що обмежує рівень його використання.
Відсутність стимулів	Без державних субсидій або програм підтримки страхування стає менш привабливим для агровиробників через високі витрати.
Невисока довіра до страхових компаній	Часті випадки затримок у виплатах та складні умови договорів можуть знижувати довіру до страхових продуктів.
Обмежене покриття для малих і середніх фермерів.	Через високі страхові премії та відсутність доступу до пільгових умов, багато малих і середніх господарств змушені залишатися без належного захисту.

Примітка: побудовано автором.

Сучасний страховий ринок України має низку особливостей, які впливають на доступність страхового захисту. Загальний аналіз показує, що для підвищення ефективності страхового захисту в Україні необхідні подальші зусилля з боку як держави, так і приватного сектора, зокрема, у напрямку створення стимулюючих умов для участі аграріїв у страхуванні, вдосконалення системи моніторингу та використання сучасних технологій для оцінки ризиків і збитків. Моніторинг фінансових втрат сільськогосподарських товаровиробників є критичним елементом ефективного управління ризиками. Він дозволяє своєчасно оцінювати наслідки стихійних явищ, приймати обґрунтовані рішення

щодо підтримки агровиробників і вдосконалювати системи страхового захисту. Моніторинг втрат включає використання різноманітних методів, що дозволяють оцінювати наслідки природних катаклізмів і прогнозувати їх можливий вплив.

Страхові компанії відіграють важливу роль у моніторингу втрат, оскільки вони здійснюють незалежну оцінку збитків і формують базу даних для подальшого аналізу. Тут значна роль відводиться створенню статистичних баз, де акумулюватиметься інформація про частоту та масштаби природних катастроф дозволяє страховим компаніям формувати актуарні розрахунки та пропонувати більш обґрунтовані умови страхування. Співпраця зі спеціалізованими установами дозволяє розробляти нові методики моніторингу та прогнозування природних ризиків. Ефективний моніторинг фінансових втрат є ключовим інструментом для оцінки загрозливих явищ і планування заходів щодо підвищення стійкості аграрного сектору до природних ризиків. Аналіз послуг зі страхування ризиків природного походження дає можливість зрозуміти, наскільки ефективним є існуючий страховий захист для сільськогосподарських товаровиробників, а також визначити основні проблеми та перспективи його розвитку. Оцінка послуг страхування включає аналіз різних аспектів, таких як доступність страхових продуктів, якість послуг та рівень покриття ризиків.

Отже, фінансування наслідків природних ризиків відбувається за рахунок державних фондів та страхування. Збитки, які не покриваються за рахунок даних джерел, покриваються за рахунок коштів постраждалих або залишаються без покриття. Чим згубнішими виявляються наслідки природних катастроф, тим більший обсяг додаткових витрат на забезпечення функціонування державних та інших систем протидії природним катастрофам лягає на плечі держави. Оскільки для фінансування наслідків природних катастроф держави використовують насамперед кошти державного бюджету, у багатьох країнах і так дефіцитного, то для зниження навантаження на нього можливості страхування та програм взаємодії держави та страхового бізнесу щодо компенсації майнової шкоди важко переоцінити.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ПРИРОДНОГО ПОХОДЖЕННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ В СК «УКРАЇНСЬКА ПОЖЕЖНО-СТРАХОВА КОМПАНІЯ»

2.1. Управління страховим портфелем страховика та місце агрострахування в його структурі

Страхова компанія UPSK створена в 1992 році і за 32 роки роботи стала однією з провідних страхових компаній України. UPSK представлена на всій території України. Сьогодні СК UPSK це лідер страхового ринку України, що здійснює діяльність з прямого страхування та вхідного перестрахування за повним переліком ризиків у межах 18 класів страхування, 25 ризиків у межах класу. Метою діяльності страхової компанії є отримання прибутку через надання послуг зі страхового захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, а також здійснення фінансової діяльності в рамках чинного законодавства. Предметом діяльності компанії є страхування, перестрахування, страхове посередництво, надання допоміжних послуг у сфері страхування, а також фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та управлінням ними.

Основною діяльністю є інші види страхування, окрім страхування життя. Крім того, ПрАТ «СК «Українська пожежно-страхова компанія» має дозвіл на здійснення таких видів діяльності: перестрахування, оцінка ризиків та завданої шкоди, діяльність страхових агентів і брокерів, а також інша допоміжна діяльність у сфері страхування та пенсійного забезпечення. Страхова компанія надає послуги як фізичним, так і юридичним особам. Для фізичних осіб компанія пропонує такі страхові продукти:

– страхування майна (захист від: пожежі, удару блискавки, вибуху газу; стихійних явищ; пошкодження водою; протиправних дій третіх осіб: крадіжка зі зломом, грабіж; умисного нанесення шкоди або знищення майна; падіння літальних апаратів);

– обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страховий поліс ОСЦПВ компенсує збитки потерпілим в результаті ДТП, тобто покриває витрати винуватця аварії);

– КАСКО (передбачає захист унаслідок: ДТП; пошкодження внаслідок стихійних явищ; пожежі, вибуху; пошкодження від каміння, дерев та від предметів, що впали зверху; пошкодження отриманих через напад тварин/птахів, що сталися не під час руху авто; незаконного заволодіння, в тому числі викрадення автомобіля; протиправних дій);

– страхування здоров'я (надає можливість захистити себе від непередбачуваних витрат у випадку виникнення гострого захворювання, загострення хронічного захворювання або травми);

– туристичне страхування (включає: стаціонарне лікування (невідкладне); амбулаторне лікування (невідкладне); невідкладна (швидка) допомога; стоматологія невідкладна, в межах 100 у.о.; стаціонарне лікування (невідкладне); медичні перевезення; транспортування до лікарні; медична евакуація/репатріація; репатріація тіла в разі смерті; відвідування членом сім'ї; дострокове повернення за сімейними обставинами; повернення додому неповнолітніх дітей; послуги зв'язку, в межах 50 у.о.; втрата документів, в межах 200 у.о.).

СК для юридичних осіб пропонує такі страхові продукти:

– захист майна (споруди; земельні ділянки; інженерне обладнання; будівельно-монтажні роботи; спеціальні машини, обладнання; товари в обороті/товарні запаси; майно у холодильних, морозильних камерах; передавальні пристрої, електронне обладнання; скляні предмети, скляні елементи будівель, споруд);

– захист транспорту (автоцивілка, КАСКО: автомобілі, автобуси, тролейбуси, трамваї; залізничний транспорт: локомотиви, вантажні вагони, пасажирські вагони, вагони-лабораторії; маломірні судна: добровільне

страхування судна, маломірні судна, яхти);

– захист вантажів та багажу (добровільне страхування вантажів за всіма ризиками; добровільне страхування вантажів за обмеженим переліком ризиків; страхування вантажів за мінімальним переліком ризиків страхування вантажів за визначеними ризиками);

– агрострахування (урожай сільськогосподарських культур; урожай багаторічних насаджень; сільськогосподарські тварини, птиця, кролі, хутрові звірі, риба та інші водні живі ресурси та тваринницька продукція);

– страхування відповідальності (страхування професійної відповідальності органів і випробувальних лабораторій по сертифікації продукції (товарів, робіт, послуг); страхування цивільної відповідальності перед третіми особами; страхування відповідальності евакуаторів; страхування відповідальності керівників та членів наглядових рад державних унітарних підприємств та господарських товариств; страхування цивільної відповідальності перед третіми особами охоронних фірм; страхування цивільної відповідальності перевізника або експедитора);

– страхування фінансових ризиків (виникнення збитків у Страхувальника у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням контрагентом договірних зобов'язань перед Страхувальником; виникнення збитків у Страхувальника у зв'язку з перервою в господарській діяльності);

– добровільне медичне страхування (додатковий бонус в соціальний пакет, потужна гарантія безпеки для здоров'я співробітників і значний внесок в репутацію компанії).

Отже, можна зробити висновок, що страхова компанія має значний досвід у своїй діяльності, пропонує широкий спектр страхових послуг для фізичних та юридичних осіб і міцно утвердилася на страховому ринку. СК UPSK акредитована в провідних системних банках України, серед яких ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ «Укресімбанк», АБ «Укргазбанк», ПАТ «ОТП Банк» та інші.

ПрАТ «СК «Українська пожежно-страхова компанія» володіє 26 ліцензіями на здійснення страхової діяльності у сферах обов'язкового та добровільного страхування. Компанія пропонує своїм клієнтам різноманітні страхові послуги, які є основою її страхового портфелю (рис. 2.1).

Складові страхового портфелю СК «Українська пожежно-страхова компанія»	
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	Страхування здоров'я на випадок хвороби
Страхування залізничного транспорту	Страхування наземного транспорту
Страхування повітряного транспорту	Страхування водного транспорту
Страхування вантажів та багажу (вантажобагажу)	Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ
Страхування майна	Страхування медичних витрат
Страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту	Страхування відповідальності власників водного транспорту
Страхування відповідальності перед третіми особами	Авіаційне страхування цивільної авіації
Страхування фінансових ризиків	Страхування від нещасних випадків
Особисте страхування працівників відомчої та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин	Особисте страхування від нещасних випадків на транспорті
Страхування цивільної відповідальності за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки	Страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту
Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за внутрішніми договорами)	Страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів
Страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування	Страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю
Страхування сільськогосподарської продукції	Страхування відповідальності приватного нотаріуса

Рисунок 2.1.- Складові страхового портфелю СК «УПСК».

Для забезпечення фінансової стійкості та максимального захисту інтересів своїх клієнтів, UPSK співпрацює з провідними перестраховальними компаніями, серед яких:

- SWISS Re (Швейцарія);
- Gen Re, Hannover Re, Allianz Global Corporate & Specialty (Німеччина);

- SCOR SE, Barents Re Reinsurance Co., Inc. (Франція);
- Польське перестраховальне товариство (Польща);
- AzRe Reinsurance Company (Азербайджан);
- Talbot Underwriting Limited (Великобританія);
- ОАО "Сава Перестрахова Компанія" (Словенія).

У 2021 році обсяг страхових платежів, зібраних компанією, перевищив 370 мільйонів гривень, що на майже 160 мільйонів гривень більше порівняно з 2020 роком, коли цей показник становив 210 мільйонів гривень. Страхові виплати за рік склали понад 86 мільйонів гривень, що на 113% більше, ніж у 2020 році, коли було сплачено близько 46 мільйонів гривень.

Таблиця 2.1. Основні показники діяльності СК «Українська пожежно-страхова компанія» у 2019-2023 рр., тис. грн

Показник	Роки					Темп росту, %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Статутний капітал	77 000	77 000	77 000	77 000	77 000	100,0
Активи	156 323	209 383	247 339	250 986	282 974	181,0
Страхові резерви	28 525	55 288	100 550	114 214	149 316	523,5
Страхові платежі	91 071	210 324	372 491	248 296	289 043	317,4
Страхові відшкодування	21 475	45 637	86 355	105 324	77 117	359,1

Примітка: сформовано автором на основі звітності СК «УПСК»

Страхові резерви відображають оцінку обсягу зобов'язань ПрАТ «СК «Українська пожежно-страхова компанія» для здійснення майбутніх виплат. Визначення суми цих резервів є важливою частиною професійних оцінок керівництва компанії.

Незважаючи на умови, спричинені військовою агресією РФ, ПАТ «СК «Українська пожежно-страхова компанія» продовжувала виконувати свої обов'язки перед партнерами та страхувальниками в повному обсязі. Підводячи підсумки діяльності за минулий рік, компанія досягла таких результатів:

- загальна кількість укладених договорів страхування становить 299 313, серед яких: 103 039 з добровільних та 196 274 з обов'язкових видів страхування.

- обсяг страхових платежів, зібраних за 2022 рік, складає: 248 296 тис. грн., серед яких: 134 542 тис. грн. за добровільними та 113 754 тис. грн. за обов'язковими видами страхування.

- загальна сума страхових премій, збільшилася більш ніж на 21% порівняно з аналогічним періодом 2021 р. та становить понад 110 млн. грн.

- обсяг сплачених страхових виплат/відшкодувань збільшився на 22% порівняно з минулорічним показником та становить 105 324 тис. грн., серед яких 59 325 тис. грн. за добровільними та 45 999 тис. грн. за обов'язковими видами страхування.

На кінець 2023 року страхові резерви становлять майже 73% від загальних зобов'язань Страхової компанії та впливають на її фінансовий стан і результати діяльності. Зважаючи на це, формування резервів було визначено як ключове питання. У ПрАТ «СК «Українська пожежно-страхова компанія» створюються наступні страхові резерви: резерв незароблених премій, резерв заявлених, але не виплачених збитків та резерв збитків, що виникли, але не заявлені. За договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів сформовано резерв коливань збитковості, який у розмірі 1145 тис. грн відображено у складі власного капіталу компанії.

Як показує таблиця 2.1, у 2023 році лише страхові відшкодування мали негативну динаміку, тоді як інші показники діяльності компанії демонструють тенденцію до зростання. Водночас варто зазначити, що страхові платежі щорічно збільшуються. Тенденції окремих показників діяльності страхової компанії «Українська пожежно-страхова компанія» за період 2018-2023 років представлені на рис. 2.1.

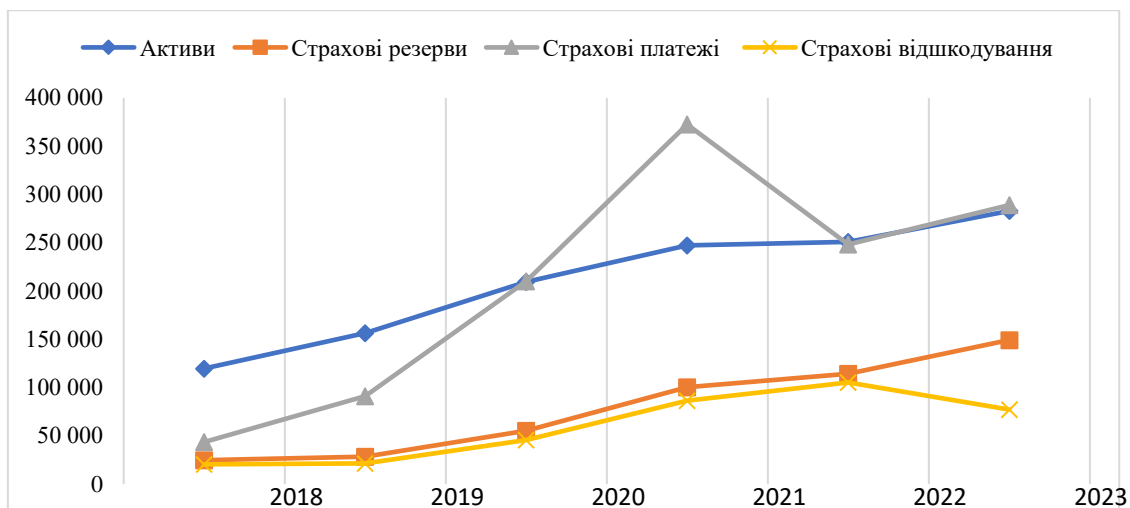

Рисунок 2.2. – Окремі показники діяльності страхової компанії «Українська пожежно-страхова компанія» у 2018-2023 рр.

Примітка: побудовано автором на основі звітності СК «УПСК»

Динаміка зростання страхових платежів у 2021 році була надзвичайно швидкою. Порівняно з аналогічним періодом 2020 року, портфелі прийнятих на страхування ризиків продемонстрували наступні показники: майнові ризики — 193%, особисте страхування — 192%, добровільна відповідальність — 131%, а АвтоКАСКО — 138%. Зросла також їх частка в загальному портфелі порівняно з минулорічними результатами. Згідно з даними Insurance TOP за 2021 рік, Страхова компанія «Українська пожежно-страхова

У 2022 році загальний обсяг страхових виплат склав 105 324 тис. грн, що на 18 969,6 тис. грн (22%) більше, ніж у 2021 році. При цьому виплати за добровільними видами страхування збільшилися на 15 371,1 тис. грн, а за обов'язковими — на 3 598,4 тис. грн. Завдяки залученню нових клієнтів і високому рівню пролонгації договорів кількість укладених договорів збільшилася на 66% порівняно з попереднім роком і склала 497 238, серед яких 246 858 — за добровільними видами та 250 380 — за обов'язковими видами страхування. Кількість договорів з добровільного страхування зросла більш ніж удвічі, що свідчить про високий рівень довіри до компанії серед споживачів страхових послуг.

Рисунок 2.3 – Структура виплат за видами страхування у 2021-2023 рр.

Примітка: сформовано автором на основі звітності СК «УПСК»

У 2023 році загальна кількість укладених договорів страхування склала 299 313, з яких 103 039 — за добровільними видами і 196 274 — за обов'язковими. Обсяг страхових платежів, зібраних компанією за 2022 рік, становить 248 296 тис. грн, з яких 134 542 тис. грн — за добровільними та 113 754 тис. грн — за обов'язковими видами страхування. У 2023 році обсяг зібраних страхових платежів склав 289 043 тис. грн, з яких 145 898 тис. грн — за добровільними, а 143 145 тис. грн — за обов'язковими видами страхування. Важливим показником надійності компанії є обсяг сплачених страхових виплат/відшкодувань, який у 2023 році досяг 77 612 тис. грн, серед яких 13 422 тис. грн — за добровільними та 64 190 тис. грн — за обов'язковими видами страхування.

Розглянемо динаміку страхових премій за добровільними та обов'язковими видами страхування. У 2022 році обсяг страхових премій за обов'язковими видами страхування збільшився майже на 30% порівняно з 2021 роком і склав 113 754 тис. грн. Головним фактором цього зростання стало збільшення зборів з обов'язкового страхування відповідальності власників наземних транспортних засобів, що у 2022 році перевищило показник 2021 року на 25 млн грн. Також було зафіксовано приріст платежів за іншими

видами обов'язкового страхування, зокрема: відповідальність власників зброї (+77 тис. грн) та відповідальність суб'єктів перевезення небезпечних вантажів (+114 тис. грн).

Таблиця 2.2. Напрями страхування у портфелі СК «Українська пожежно-страхова компанія»

Напрями страхування	Частка у портфелі, %		Темп росту, %
	2019	2023	
Майнові ризики (в т.ч. Вогневі ризики та Стихійних явищ)	35,7	32,89	92,13
Добровільна відповідальність (за виключенням відповідальності власників ТЗ та перевізників)	24,31	26	106,95
ОСЦПВВНТЗ	20,37	22,97	112,76
СГ продукція	10,2	7,8	76,47
Особисте страхування (в т.ч. ДМС та туристичне страхування)	5,43	6,95	127,99
Фінансові ризики	2,24	1,27	56,70
Автокаско	0,8	1,07	133,75
Інше	0,95	1,05	110,53

Примітка: сформовано автором на основі звітності СК «УПСК»

У сфері добровільного страхування значне зростання платежів відбулося у сегментах:

- страхування здоров'я на випадок хвороби (+567 тис. грн);
- медичне страхування (+313 тис. грн).

Це зумовлено швидкою адаптацією до потреб ринку та впровадженням нових страхових програм.

Окрім того, у 2022 році суттєво зросли страхові платежі за автотранспортними ризиками:

- АвтоКАСКО – майже на 190%;
- добровільне страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ДСЦПВВНТЗ) – на 105%.

Водночас, пандемія COVID-19 негативно вплинула на сегмент страхування подорожуючих за кордон – надходження за цим видом страхування скоротилися майже на 43%. Негативна динаміка також простежується у

страхуванні майна, де обсяг платежів зменшився майже вдвічі, та у страхуванні відповідальності, де зафіксоване триразове скорочення надходжень.

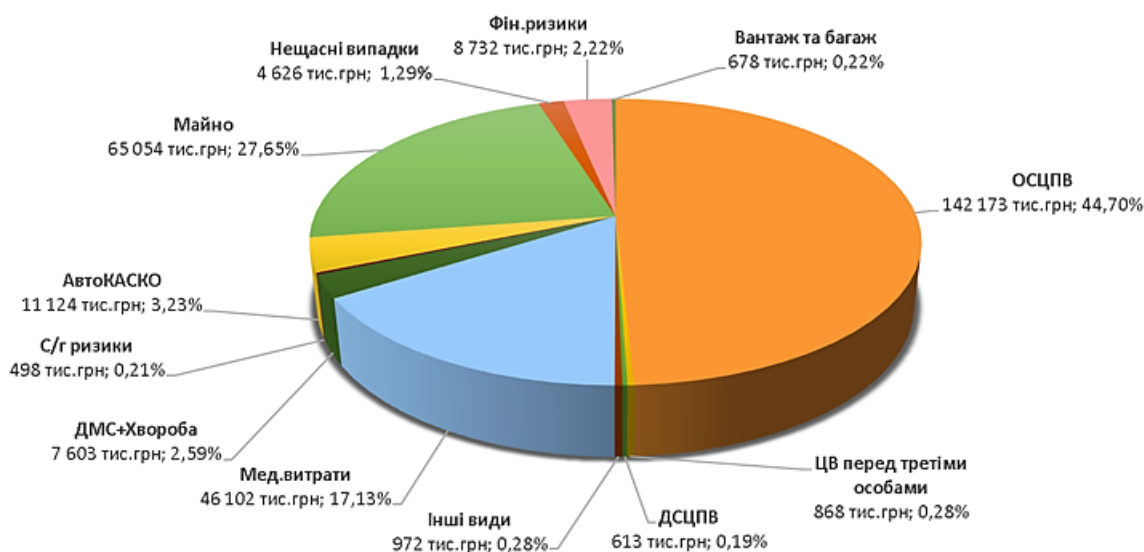

Рисунок 2.4 – Усереднена структура страхового портфелю за 2019-2023 рр.

Примітка: сформовано автором на основі звітності СК «УПСК»

В середньому за період 2019–2023 років майже половину всіх страхових платежів (44,70%) становлять платежі за обов’язковими видами страхування, зокрема ОСЦПВ. Цей показник залишається практично незмінним у порівнянні з 2022 роком.

Серед добровільних видів страхування найбільшу частку займають:

- страхування майна – 27,65%;
- страхування подорожуючих – 17,13%.

Спостерігається приріст цих сегментів порівняно з 2022 роком. Водночас зафіксовано зниження частки:

- страхування відповідальності перед третіми особами – до 0,28%;
- страхування сільськогосподарських ризиків – до 0,21%.

Наступним кроком у дослідженні є оцінка прибутковості різних видів страхування в межах загального страхового портфелю.

Таблиця 2.3. Показники прибутковості видів страхування СК «Українська пожежно-страхова компанія, за період 2021-2023 рр.

Вид страхування	2021	2022	2023	Темп росту, %
Страхування від нещасних випадків	0,2859	0,6541	0,6644	232,39
Медичне страхування	0,7075	0,7178	0,6510	92,01
ДМС	0,0187	0,6875	0,8399	4491,44
Страхування наземного транспорту	0,6640	0,7173	0,7540	113,55
Страхування вантажу та багажу	0,7069	0,8344	0,8054	113,93
Страхування від пожежних ризиків та ризиків стихійних лих	0,6713	0,6374	0,7101	105,78
Страхування майна	0,9988	0,9991	0,9989	100,01
Покриття відповідальності перед третіми особами	0,4707	0,6503	0,6718	142,72
Агросстрахування	0,7285	0,7398	0,6712	92,13
Страхування фінансових ризиків	0,0187	0,6875	0,8399	4491,44
Страхування медичних витрат	0,6640	0,7173	0,7540	113,55

Примітка: сформовано автором на основі звітності СК «УПСК»

Аналізуючи рентабельність різних видів страхування станом на 2023 рік, слід зазначити, що найбільш прибутковими були послуги з добровільного медичного страхування, страхування вантажів та багажу, а також страхування майна й фінансових ризиків. роте, порівнюючи ці дані зі структурою страхового портфеля, видно, що найбільш рентабельні види страхування займають незначну частку в загальному портфелі. е означає, що їхній вплив на загальну рентабельність компанії є обмеженим, що потребує негайного вирішення та відповідних управлінських дій щодо структури страхового портфеля. Найбільші темпи зростання спостерігалися у добровільному медичному страхуванні та страхуванні фінансових ризиків, які збільшилися більш ніж у 40 разів. Одночасно спостерігається негативна тенденція до зниження частки медичного страхування у структурі страхового портфеля. Зважаючи на високу прибутковість цього виду страхування, така тенденція може негативно вплинути на рентабельність страхової діяльності в цілому. ослідження структури страхового портфеля, основних показників діяльності страхової компанії «Українська пожежно-страхова компанія», розміру

страхових резервів та питомої ваги добровільного та обов'язкового страхування свідчить про стабільність діяльності компанії.

Проте існують певні ризики, пов'язані з недосконалою структурою портфеля, низькою рентабельністю окремих видів страхування та недостатнім розміром резервів для подолання кризових ситуацій, зумовлених військовою агресією та економічною кризою. Для ефективного управління страховим портфелем необхідно відстежувати динаміку надходження премій за окремими видами страхування та по портфелю в цілому.

Таблиця 2.4. Параметри, що характеризують стан управління страховим портфелем

Параметр	Значення	Оцінка
Рівень географічної диверсифікації	-	висока
Рівень продуктової диверсифікації	-	висока
Рівень диверсифікації клієнтської бази та каналів збуту	-	середня
Ризик концентрації активів по пов'язаних сторонах	відсутній	висока
Частка страхових премій на одного найбільшого клієнта	2,3%	низька
Частка страхових премій на п'ять найбільших клієнтів	5,0%.	низька
Частка основного каналу продажу – агентської мережі	22,2%.	низька
Рівень комісійної винагороди основним каналом продажів	20,3%	низька
Частка повернутої страхувальникам премії	2,8%	низька
Коефіцієнт збитковості-нетто	48,0%.	середня
Комбінований коефіцієнт збитковості-нетто	100,5%.	висока
Частка видатків на ведення справи	52,5%	висока
Рентабельність продажів	7,9%	низька
Рентабельність капіталу	24,9%	середня
Рентабельність інвестицій	6,5%	низька
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,33	низька
Відхилення фактичного розміру капіталу	96,9%	середня
Відношення кредиторської заборгованості та інших зобов'язань до валюти балансу	7,9%	низька
Диверсифікація активів страховика	-	висока
Коефіцієнт якості активів страховика	0,65	висока
Частка активів, що припадає на найбільшого страховика за мінусом аквізацийних витрат	3,1%	низька
Частка активів, що припадає на трьох найбільших страховиків за мінусом аквізацийних витрат	8,3%	низька
Власне утримання найбільшими ризиками	до 1%	висока
Якість перестрахування	90% премій передані перестраховикам	висока

Примітка: сформовано автором на основі звітності СК «УПСК»

Протягом звітнього періоду ПрАТ «СК Українська пожежно-страхова компанія» забезпечувала надійний страховий захист для своїх клієнтів, виконувала свої обов'язки перед партнерами своєчасно та в повному обсязі, а також накопичувала теоретичний та практичний досвід у сфері фінансових послуг. Зокрема, внаслідок вторгнення РФ компанія швидко адаптувалася до умов воєнного часу, перейшовши на частково віддалений режим роботи та забезпечивши максимальну доступність для клієнтів в онлайн-форматі. Було запроваджено нові програми агрострахування, розширено страхове покриття для подорожуючих, впроваджено інформаційно-телекомунікаційну систему InCore для введення договорів страхування, що призвело до збільшення частки електронних полісів. Також розроблено нові програми страхування, зокрема професійної відповідальності інженера-проектувальника та відповідальності при роботах підвищеної небезпеки. Як зазначалося раніше, управління страховим портфелем визначається низкою параметрів, від обґрунтованих страхових тарифів та виваженої рейтингової політики до факторів прибутковості окремих видів страхування. Тому необхідно оцінити ці параметри та надати рекомендації щодо покращення окремих аспектів страхового портфеля.

Аналізуючи діяльність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» (УПСК) за 2023 рік, можна відзначити помірний приріст показників, що свідчить про стабільність компанії навіть в умовах економічних викликів. Це стало можливим завдяки ефективній роботі регіональних підрозділів, швидкій адаптації до потреб ринку та підвищенню конкурентоспроможності страхових продуктів.

Компанія приділяє значну увагу управлінню ризиками, маючи колегіальні органи та окремий підрозділ з ризик-менеджменту. Однак, існують аспекти, які потребують покращення. Зокрема, частка агентської мережі в загальному обсязі продажів становить близько 20%. Це обмежує можливості компанії впливати на якість формування страхового портфеля, оскільки

незалежні агенти та брокери можуть орієнтуватися на власний прибуток, а не на стратегічні інтереси компанії. Така ситуація може призвести до стихійного формування портфеля без належного контролю з боку УПСК.

Також висока концентрація страхових премій серед кількох клієнтів становить ризик для компанії. Втрата одного або кількох ключових клієнтів може значно вплинути на фінансові результати. Добровільні види страхування є важливим чинником розвитку бізнесу. Збільшення обсягів у цьому сегменті може сприяти підвищенню рентабельності та стабільності компанії. Для покращення ефективності управління страховим портфелем рекомендується:

- Збільшити частку продажів через власну агентську мережу для забезпечення кращого контролю над якістю портфеля.
- Диверсифікувати клієнтську базу, зменшуючи залежність від окремих великих клієнтів.
- Активно розвивати добровільні види страхування, пропонуючи нові продукти та програми, що відповідають потребам ринку.

Таблиця 2.5. Показники рентабельності добровільних видів страхування у 2019-2023 рр.

Добровільні види страхування	Роки					Темп росту, %
	2019	2020	2021	2022	2023	
Страхування від нещасних випадків	0,877	0,933	0,925	0,894	0,843	96,1
Медичне страхування	-0,011	0,296	0,276	0,264	0,403	-
ДМС	0,706	0,871	0,821	0,773	0,818	115,9
Страхування наземного транспорту	0,259	0,556	0,537	0,471	0,489	188,8
Страхування вантажу та багажу	0,964	0,946	0,930	0,965	0,946	98,1
Страхування від пожежних ризиків та ризиків стихійних лих	0,846	0,922	0,958	0,871	0,939	111,0
Страхування майна	0,741	0,847	0,945	0,916	0,813	109,7
Покриття відповідальності перед третіми особами	0,934	0,974	0,981	0,946	0,978	104,7
Агрострахування	0,718	0,671	0,856	0,846	0,692	96,4
Страхування фінансових ризиків	0,332	0,791	0,963	0,979	0,817	246,1
Страхування медичних витрат	0,562	0,621	0,687	0,655	0,677	120,5

Примітка: сформовано автором на основі звітності СК «Українська пожежно-страхова компанія»

Загалом, діяльність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» є стабільною, але існують можливості для покращення управління страховим портфелем та підвищення рентабельності.

У 2023 році серед добровільних видів страхування найбільш рентабельними були страхування від нещасних випадків, пожежних та стихійних ризиків, а також страхування вантажів і багажу. Динаміка рентабельності більшості добровільних видів страхування демонструє позитивну тенденцію до зростання. Проте, управління страховим портфелем має недоліки, зокрема зниження рентабельності в окремих сегментах, таких як страхування вантажів та кредитів. Порівняння структури страхового портфеля за 2019 та 2023 роки свідчить про відносну стабільність політики компанії в цьому напрямку. Рейтингове агентство IBI-Rating підтвердило довгостроковий кредитний рейтинг УПСК на рівні uaAA з прогнозом «у розвитку». Це обумовлено стабільними позиціями компанії на страховому ринку України, прийнятною диверсифікацією страхового портфеля та високою якістю активів, якими представлені страхові резерви. Водночас агентство зазначає чутливість фінансової системи України до ризиків, пов'язаних із тривалими військовими діями та економічною невизначеністю.

Рисунок 2.5 – Порівняльна структура страхового портфелю у 2019 та 2023 рр.

Примітка: сформовано автором на основі звітності СК «УПСК»

Отже, після аналізу управління страховим портфелем СК «Українська пожежно-страхова компанія» можна зробити висновок, що загалом портфель є збалансованим та включає достатню кількість страхових програм. Проте по деяких видах страхування спостерігаються негативні тенденції протягом досліджуваного періоду. Система управління виявилася недостатньо ефективною, а аналіз її показників виявив наявність факторів, які можуть призвести до додаткових ризиків у майбутньому та негативно вплинути на обсяг страхового портфеля, а отже, і на прибутковість компанії. З метою підвищення ефективності управління страховим портфелем доцільно звернути увагу на розвиток агрострахування. Впровадження сучасних програм агрострахування може не лише диверсифікувати портфель компанії, але й забезпечити додаткові джерела доходу. Розширення спектра страхових послуг для сільськогосподарських виробників, зокрема впровадження інноваційних страхових продуктів, сприятиме зміцненню позицій компанії на ринку та підвищенню її конкурентоспроможності.

2.2. Особливості страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур, багаторічних насаджень та сільськогосподарських тварин

Найкраще для розуміння позиції страховика на астраховому ринку буде проаналізувати структуру та рейтинг страховика в досліджуваному нами періоді 2019-2023 роки.

Отже, впродовж досліджуваного періоду рейтинговий місце страхової компанії Українська пожежно-страхова компанія зросло з 25 до 15 позиції у загальному рейтингу страхових компаній за видом страхування. Протягом п'яти років розмір страхових премій зріс у 3,7 рази, а розмір страхових виплат збільшився в 6,5 разів. Це свідчить про ефективне управління страховим портфелем компанії, яка значно зміцнила свої позиції на ринку. Однак статистичні дані не дозволяють відстежити розвиток «Української пожежно-

страхової компанії» в інших видах страхування, оскільки вона не входить до топ-20 або топ-50 за різними видами страхування. Особливо низький рейтинг компанії за добровільними видами страхування. Керівництву компанії слід звернути увагу на цей напрямок при управлінні аграрними ризиками.

Таблиця 2.6. Рейтинг страхових компаній за 2019 р. та 2023 р тис.грн

№ у рейтингу	Страхова компанія	2019		Рівень виплат	№ у рейтингу	Страхова компанія	2023		Рівень виплат
		Премії	Виплати				Премії	Виплати	
1	ОРАНТА	339 864,1	132 187,2	38,89	1	ТАС СГ	857 495	435 616	50,80
2	ТАС СГ	290 335,7	128 284,2	44,18	2	ОРАНТА	754 055	333 700	44,25
3	ПРОВІДНА	268 018,6	157 636,3	58,82	3	КНЯЖА	402 423	188 121	46,75
4	UPSK	189 581,1	81 425,7	42,95	4	PZU УКРАЇНА	327 339	173 695	53,06
5	КНЯЖА	188 620,1	112 105,0	59,43	5	АЛЬФА-ГАРАНТ	269 651	121 987	45,24
6	PZU УКРАЇНА	171 777,0	109 239,6	63,59	6	ЄВРОІНС УКРАЇНА	265 396	104 021	39,19
7	УНИКА	162 468,6	106 099,5	65,30	7	АРХ	258 568	130 331	50,40
8	АХА	143 186,0	101 024,0	70,55	8	АРСЕНАЛ	256 606	147 046	57,30
9	ДОМІНАНТА СО	142 059,8	57 755,9	40,66	9	ВУСО	244 668	92 436	37,78
10	ВУСО	120 277,2	56 562,1	47,03	10	ГАРДІАН	243 390	101 522	41,71
11	АРСЕНАЛ	117 985,0	57 063,0	48,36	11	УСГ	227 436	99 968	43,95
12	ЮНІВЕС	102 283,4	53 105,3	51,92	12	ОБЕРІГ	211 458	129 980	61,47
13	КСД	91 527,3	39 572,9	43,24	13	ІНГО	171 620	119 853	69,84
14	АЛЬФА-ГАРАНТ	86 688,0	45 391,3	52,36	14	УНІКА	167 259	98 653	58,98
25	УПСК	38 632,9	15 332,5	39,69	15	УПСК	142 173	64 116	45,10
	Всього	3448110	1761302	51,08	-	Всього	6 057 267	2 972 328	50,80

Примітка: сформовано автором на основі [16].

Сільське господарство є однією з основних складових національної економіки України та важливим джерелом доходів від експорту. Агрострахування є важливим інструментом аграрної політики, оскільки може допомогти мінімізувати наслідки несприятливих обставин та подій. Проте, незважаючи на розвиток аграрного сектору, агрострахування займає низьку частку в загальному обсязі страхування. Аграрії надають перевагу страхуванню техніки, а не самої продукції, особливо в теперішній час.

Погодні умови останнім часом змінюються швидко, що підкреслює значення агрострахування для стабільного розвитку агробізнесу. Для цього необхідна підтримка з боку держави, яка полягає у наданні сільськогосподарським товаровиробникам фінансової допомоги з державного

бюджету у вигляді часткового відшкодування вартості страхових платежів (страхових премій) за договорами страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою.

Відшкодування вартості страхового платежу здійснюється після настання страхового випадку. Страховим випадком є подія, яка передбачена договором страхування та Законом України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою». Згідно з цим законом, страхування сільськогосподарської продукції поділяється на:

- страхування сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень;
- страхування сільськогосподарських тварин.

Аграрний сектор є одним з найбільш ризикованих видів бізнесу, оскільки його розвиток залежить не лише від ринкових умов, фінансово-економічної ситуації та законодавчого середовища, але й значною мірою від погодних та кліматичних факторів.

Таблиця 2.7. Систематизація основних умов страхового продукту «Комплексне страхування сільськогосподарської продукції в частині страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень»

2. Основні умови страхового продукту	
1	2
Клас страхування та опис страхового продукту	<p>- клас страхування 8 «Страхування майна від вогню та небезпечного впливу природних явищ»;</p> <p>- клас страхування 9 «Страхування майна від шкоди, заподіяної градом, морозом, іншими подіями (включаючи крадіжку, розбій, грабїж, умисне пошкодження/знищення майна), крім подій, визначених у класі 8».</p> <p>Об'єктом страхування є: посіяна, висаджена, сільськогосподарська продукція на праві володіння, користування і розпорядження.</p> <p>- Об'єктом страхування за програмою страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур, можуть бути наступні сільськогосподарські культури: озима пшениця; яра пшениця; озимий ріпак; озимий ячмінь; ярий ячмінь; озиме жито; озима спельта; озиме тритикале; кукурудза; соняшник; соя; цукровий буряк, коноплі на тресту, гречка, інші озимі та ярі сільськогосподарські культури.</p> <p>Об'єктом страхування за програмою страхування майбутнього врожаю багаторічних насаджень, можуть бути наступні багаторічні рослини: яблуні, груші, черешні, вишні, абрикоси, персики, виноград, лохина, інші багаторічні насадження.</p>

1	2
Страхові ризики	буря, випрівання, вторинні хвороби рослин, град, ґрунтова кірка, епіфітотійний розвиток хвороб рослин, заморозок, землетрус, земельний або земельно-водний сель, земельний зсув, злива, зневоднення на землях, які підлягають примусовому зрошенню або заводненню, лавина, льодова кірка, ожеледь, паводок, пилові бурі, посуха (засуха), протиправні дії третіх осіб, сильний вітер, смерч, суховій, тривалі (затяжні) дощі, удар блискавки, шквал, крадіжка, розбій, грабїж, пожежа, стихійне лихо.
Обмеження страхування:	Не приймається на страхування сільськогосподарська продукція, якщо: посіви сільськогосподарських культур або багаторічні насадження вже піддані дії страхових ризиків, або існує висока ймовірність їх настання, що може бути підтверджено фактичними показниками та/або прогнозами гідрометцентру, підрозділів Міністерства з надзвичайних ситуацій, Державної фітосанітарної служби України, експертними висновками; посіви сільськогосподарських культур або багаторічні насадження зріджені, позовклі, втратили тургор та/або вражені хворобами і шкідниками
Територія та строк дії договору страхування	адреса фактичного розміщення посівів та багаторічних насаджень. Страхове покриття не поширюється на окуповані території в тому числі території АРК, на територію воєнних або бойових дій, а також на територію, яка вийшла з-під контролю органів влади України, зону антитерористичної операції, зону проведення операції об'єднаних сил, зону воєнних або збройних конфліктів.
Строк дії договору страхування:	Мінімальний строк страхування 1 місяць, але в будь-якому разі не може перевищувати: За програмою страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур - один календарний рік або цикл вирощування сільськогосподарської культури, від посіву/появи сходів до закінчення збирання врожаю. За програмою страхування майбутнього врожаю багаторічних насаджень - один календарний рік або період вегетації (від набухання бруньок до дозрівання врожаю).
Розмір страхової суми	Страхова сума визначається в межах вартості очікуваного (майбутнього) врожаю конкретної сільськогосподарської культури або виду багаторічних насаджень. Мінімальна страхова сума – 100 тис. грн. Максимальна страхова сума – 200 млн.грн. Вказані показники застосовуються для кожної із програм
Франшиза	Мінімальна франшиза 5%. Максимальна франшиза 50%
Розмір страх.тарифу	Мінімальний страховий тариф – 0,2% Максимальний страховий тариф – 17%.
Порядок дій у разі настання події, що має ознаки страхового випадку	При виникненні події, що в подальшому може бути кваліфікована як страховий випадок, страхувальник зобов'язаний не пізніше 3 робочих днів надати письмове повідомлення про подію, що може бути визнана страховим випадком, надати всю необхідну документально підтверджену інформацію про перелік фактично виконаних робіт на дату настання події, що має ознаки страхового випадку по застрахованій сільськогосподарській культурі при її пошкодженні чи загибелі; зберегти, до огляду страховиком, пошкоджені посіви, або багаторічні насадження в тому вигляді, в якому вони опинилися після несприятливої дії.
Порядок здійснення страхових виплат	Після отримання всіх документів, страховик впродовж десяти робочих днів приймає рішення про виплату страхового відшкодування (складає страховий акт) або рішення про відмову у виплаті страхового відшкодування. Страхове відшкодування виплачується в національній валюті України. У тих випадках, коли збитки, спричинені у результаті настання страхового випадку, відшкодовані Страхувальнику/Вигодонабувачу іншими особами після виплати йому Страховиком страхового відшкодування, Страхувальник зобов'язаний повернути виплачене страхове відшкодування Страховику протягом 10 (десяти) робочих днів з дня отримання відшкодування.
Форма договору	у формі електронного документа; у паперовій формі.

Одним із дієвих способів захисту від погодних і кліматичних ризиків, яких господарство не може уникнути, але може зменшити їхні негативні наслідки, є страхування. Страхова компанія «Українська пожежно-страхова компанія» надає сільгоспвиробникам фінансовий захист від майнових втрат, що включають витрати на посів і вирощування або вартість майбутнього врожаю, залежно від обраної програми страхування. Ці втрати можуть виникати через природно-кліматичні явища, пожежі чи захворювання, які пошкоджують або знищують застраховані посіви.

Одним із дієвих способів захисту від погодних і кліматичних ризиків, яких господарство не може уникнути, але може зменшити їхні негативні наслідки, є страхування. Страхова компанія «Українська пожежно-страхова компанія» надає сільгоспвиробникам фінансовий захист від майнових втрат, що включають витрати на посів і вирощування або вартість майбутнього врожаю, залежно від обраної програми страхування. Ці втрати можуть виникати через природно-кліматичні явища, пожежі чи захворювання, які пошкоджують або знищують застраховані посіви.

У разі, якщо страхувальник або вигодонабувач отримав компенсацію збитків від інших осіб, страховик покриває лише різницю між належною до виплати сумою та сумою, отриманою від сторонніх осіб. Після отримання всіх необхідних документів, що підтверджують настання страхового випадку та визначають розмір збитку, страховик протягом десяти робочих днів ухвалює рішення про виплату страхового відшкодування (оформлює страховий акт) або відмову у виплаті.

У тих випадках, коли збитки, спричинені у результаті настання страхового випадку, відшкодовані іншими особами після виплати йому страховиком страхового відшкодування, страхувальник зобов'язаний повернути виплачене страхове відшкодування протягом 10 робочих днів з дня отримання відшкодування від іншої особи.

Розглянемо більш детального умови комплексного страхування сільськогосподарської продукції в частині страхування сільськогосподарських тварин» - таблиця 2.8.

Таблиця 2.8. Систематизація основних умов страхового продукту «Комплексне страхування сільськогосподарської продукції в частині страхування сільськогосподарських тварин»

2. Основні умови страхового продукту	
Клас страхування та опис страхового продукту	Класи страхування: - клас страхування 8 «Страхування майна від вогню та небезпечного впливу природних явищ»; - клас страхування 9 «Страхування майна від шкоди, заподіяної градом, морозом, іншими подіями (включаючи крадіжку, розбій, грабіж, умисне пошкодження/знищення майна), крім подій, визначених у класі 8». Об'єктом страхування є: сільськогосподарські тварини на праві володіння, користування і розпорядження. - страхуванню підлягають наступні сільськогосподарські тварини: велика рогата худоба (надалі – ВРХ), коні, свині, вівці, птиця, інші сільськогосподарські тварини. - Страховик може встановлювати обмеження щодо віку тварин, які можуть бути застраховані.
Страхові ризики та обмеження страхування	за договором страхування, можуть бути застраховані майнові інтереси страхувальника (вигодонабувача), пов'язані з ризиком втрати, загибелі, знищення вимушеного забою застрахованих тварин в результаті дії/впливу таких ризиків: пожежа та задимлення, що її супроводжує (включаючи виділення сажі і корозійного газу), удару блискавки, вибух, стихійне лихо, а саме: ураган, шторм, буря, штормовий вітер (швидкість вітру більше 16 м/с), граду, зливові дощі, тиск снігового шару, паводок, зсув, землетрус, гірські обвали, падіння в ущелину; попадання під транспортний засіб, що рухається; напад диких звірів та здичавілих собак; укуси змій або отруйних комах; закупорки шлунково-кишкового тракту в результаті потрапляння предметів харчового характеру; отруєння на природному пасовищі травами або хімічними речовинами; Асфіксії, Інфекційних хвороб тварин, Епізоотії, Протиправні дії третіх осіб.
Територія дії договору страхування	Адреса фактичного розміщення тварин. Страхове покриття не поширюється на окуповані території в тому числі території Автономної Республіки Крим, на територію/район воєнних або бойових дій, а також на територію, яка вийшла з-під контролю органів влади України, територію/зону проведення антитерористичної операції, територію/зону проведення операції об'єднаних сил, зону воєнних або збройних конфліктів.
Розмір страхової суми (ліміту відповідальності)	Розмір страхової суми визначається за домовленістю між страховиком та страхувальником в межах вартості застрахованих тварин на момент укладання договору страхування. Страхова сума може становити певну частку (відсоток) вартості застрахованого об'єкту. При цьому кожний окремий об'єкт договору страхування вважається застрахованим на таку частку (вартість). •якщо страхова сума становить певну частку вартості застрахованих тварин, страхове відшкодування виплачується у такій же частці від визначених за страховим випадком збитків, якщо інше не передбачено договором страхування. Страхові суми у Договорі страхування встановлюються у національній валюті України - гривні.
Франшиза	У договорі страхування може застосовуватися: безумовна франшиза, яка встановлюється у відсотках від страхової суми.

Розмір страхової премії / страхового тарифу	Мінімальний базовий страховий тариф без застосування поправочних коефіцієнтів до базового страхового тарифу: 0, 01%. Максимальний базовий страховий тариф без застосування поправочних коефіцієнтів до базового страхового тарифу: 12% Страхова премія - плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний сплатити страховику за весь строк дії договору страхування.
Порядок сплати страхової премії	Умовами Договору страхування може бути передбачена сплата страхової премії одноразово при укладенні договору або частинами відповідно до графіку, зазначеному у договорі страхування.
Порядок дій у разі настання події, що має ознаки страхового випадку	При виникненні події, що в подальшому може бути кваліфікована як страховий випадок, страхувальник зобов'язаний: негайно, але не пізніше 24 годин із моменту (дати), коли стало відомо про подію, що може бути кваліфікована як страховий випадок, повідомити про настання такої події. Не пізніше 3 робочих днів, надати письмове повідомлення про подію, що може бути визнана страховим випадком, за формою, встановленою страховиком. Забезпечити Страховику можливість огляду місця події та проведення власного розслідування, а також надавати достовірну інформацію щодо події, яка відбулася; надати всі можливі документи, що необхідні для встановлення факту настання страхового випадку та визначення розміру страхового відшкодування. зберегти, до огляду страховиком, загиблі (постраждали) тварини в тому вигляді, в якому вони опинились після несприятливої дії.
Порядок здійснення страхових виплат	Після отримання всіх документів, страховик впродовж десяти робочих днів приймає рішення про виплату страхового відшкодування (складає страховий акт) або рішення про відмову у виплаті страхового відшкодування. страховик здійснює виплату страхового відшкодування на банківський рахунок Страхувальника (або Вигодонабувача), згідно реквізитів, вказаних у заяві на виплату страхового відшкодування. У тих випадках, коли збитки, спричинені у результаті настання страхового випадку, відшкодовані Страхувальнику/Вигодонабувачу іншими особами після виплати йому страховиком страхового відшкодування, Страхувальник зобов'язаний повернути виплачене страхове відшкодування Страховику протягом 10 (десяти) робочих днів з дня отримання відшкодування Страхувальником/Вигодонабувачем від іншої особи.
Підстави для відмови у страховій виплаті	Підставою для відмови у страховій виплаті є: - навмисні дії страхувальника або особи, на користь якої укладено договір страхування, спрямовані на настання страхового випадку, крім дій, вчинених у стані крайньої необхідності або необхідної оборони, або випадків, визначених законом чи міжнародними звичаями; - вчинення страхувальником кримінального правопорушення, що призвело до настання страхового випадку; - подання неправдивих відомостей про об'єкт страхування, обставини, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику, або про факт настання страхового випадку; - неподання інформації Страховику про значні обставини, що необхідні для оцінки страхового ризику, при укладенні договору страхування; порушення страхувальником рекомендацій страховика або уповноваженого ним експерта, правил та приписів органів пожежного нагляду, енергонагляду, інших компетентних органів спрямованих на зменшення збитків тощо.
Форма договору	у формі електронного документа; у паперовій формі.

Підтвердження настання страхового випадку здійснюється відповідно до умов договору страхування та характеру події, що настала, на підставі:

- письмового повідомлення страхувальника про настання події, що може бути визнана страховим випадком;

- документів, що підтверджують страховий інтерес страхувальника на дату настання страхового випадку;

- акт перевірки причин загибелі (знищення), вимушеного забою, захворювання застрахованих тварин, який складається страховиком у присутності страхувальника та фахівця уповноваженої державної установи, у компетенції якої знаходиться подія, аналогічна до тієї, що призвела до збитків, страхувальника, що підписаний всіма вказаними особами;

Документи компетентних органів, що підтверджують обставини страхового випадку, зокрема:

- висновки, акти або довідки служби державної ветеринарної медицини про причини загибелі, вимушеного забою чи захворювання: протокол розтину тварин, витяг із звіту про інфекційні захворювання, довідка про захворювання тощо;

- витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань у випадку, якщо страховий випадок стався внаслідок протиправних дій третіх осіб;

- довідки гідрометеослужби, органів державної пожежної охорони чи інших уповноважених установ, які займаються подіями, що призвели до настання страхового випадку;

- акт на вибуття тварин встановленого зразка;

- бухгалтерські документи, що підтверджують вартість продукції, репродукції, кількість і вікову групу тварин, необхідні для визначення розміру прямих збитків і виплати страхового відшкодування;

- документи, що підтверджують здачу тварин на вимушений забій і отриману за це компенсацію;

- довідка про середні ціни закупівлі м'яса або купівлі-продажу тварин відповідних виду, породи та віку, що склалися в регіоні на день страхового випадку;

- інші документи, які можуть бути необхідні для розрахунку розміру збитку, надаються за обґрунтованим запитом Страховика.

У разі, якщо документи, необхідні для розрахунку збитку та виплати страхового відшкодування, подані не в повному обсязі або оформлені з порушенням вимог, виплата не здійснюється до виправлення цих недоліків страхувальником. Страховик інформує страхувальника про виявлені недоліки письмово протягом 5 робочих днів з моменту їх виявлення.

У разі загибелі, знищення або втрати сільськогосподарських тварин через застраховані ризики, збиток визначається як вартість загиблих, знищених або втрачених тварин на момент настання страхового випадку, але не перевищує страхової суми. У випадку вимушеного забою сільськогосподарських тварин через застраховані ризики, збиток визначається як вартість забитих тварин з урахуванням вартості придатного до споживання м'яса. При розрахунку збитку від вимушеного забою враховується норматив виходу м'яса від живої ваги тварини, залежно від її вгодованості: для великої рогатої худоби середньої вгодованості — 46,1%, нижче середньої — 43,0%, худой — 39,1%. Якщо страхувальник надає документи, що підтверджують менший обсяг придатного до вживання м'яса, ніж норма, збиток розраховується як різниця між страховою сумою і вартістю придатного до вживання м'яса, яке визначене за нормою.

Ціна придатного до споживання м'яса визначається на основі ціни реалізації, яка вказана в відповідних документах, але не може бути нижчою за ціну, розраховану шляхом ділення вартості тварини на нормативний вихід м'яса. Вартість тварини визначається за середньою закупівельною ціною за 1 кг живої ваги, яка склалася в регіоні, де знаходяться застраховані тварини, і множиться на вагу тварини, зазначену в акті направлення на вимушений забій. Ціна за 1 кг живої ваги визначається на підставі документів спеціалізованих підприємств, куди страхувальник здав тварину на вимушений забій, але не

може бути нижчою за середню закупівельну ціну, що склалася в регіоні на момент страхового випадку.

Якщо тварину здано на вимушений забій у живій вазі, страхове відшкодування виплачується як різниця між страховою сумою і сумою, отриманою за здане м'ясо. Якщо страхувальник продав лише частину м'яса вимушено забитої тварини, страховик при розрахунку виплати визначає вартість всього м'яса, враховуючи умови цього пункту. При визначенні розміру страхового відшкодування необхідно враховувати будь-які державні дотації або інші додаткові виплати, що надаються страхувальнику.

У випадку, якщо м'ясо, яке вийшло після вимушеного забою, буде визнано непридатним до вживання, виплата страхового відшкодування відбувається на умовах, як для загиблих тварин. Повна або часткова непридатність м'яса до споживання встановлюється ветеринарно-санітарною експертизою відповідно до українського законодавства.

Якщо при настанні страхового випадку страховик встановлює, що у страхувальника є більше тварин одного виду, статі, вікової групи чи виробничого призначення, ніж було застраховано, і неможливо точно ідентифікувати тварин, які були застраховані, страхова сума ділиться на фактичну кількість тварин, що знаходилися у страхувальника на момент страхового випадку. У такому разі страхове відшкодування виплачується пропорційно частці страхової суми, що припадає на одну тварину. Якщо страхова сума становить частку вартості застрахованих тварин, розмір відшкодування визначається пропорційно до цієї частки від загальних збитків, що виникли через страховий випадок. Страхове відшкодування виплачується з урахуванням франшизи, зазначеної в договорі (франшиза вираховується з суми збитків, що підлягають відшкодуванню). Якщо на момент підписання страхового акту страхувальник має заборгованість за сплату страхової премії, сума страхового відшкодування зменшується на суму несплаченого платежу.

Розмір страхового відшкодування не може перевищувати страхову суму, та розраховується в межах ліміту відшкодування, якщо такий ліміт передбачений договором страхування. Страховик здійснює виплату страхового відшкодування на підставі заяви впродовж п'ятнадцяти робочих днів після оформлення і підписання страхового акта.

Розглянемо таблицю порівняння страхових продуктів трьох страхових компаній за напрямом агрострахування

Таблиця 2.9. Порівняльний аналіз страхових пропозицій компанії за напрямком агрострахування

Показник	УПСК	ПЗУ	Універсальна
Назва продукту	АгроЗахист	Урожай+	АгроЩит
Основні ризики	Посуха, град, заморозки	Стихійні лиха, пожежа, паводок	Комплексне покриття від усіх основних ризиків
Страхова сума	До 80% вартості урожаю	До 90% вартості урожаю	До 85% вартості урожаю
Тарифи	Від 5%	Від 7%	Від 6%
Додаткові умови	Знижки для малих фермерів	Покриття втрат через шкідників	Швидкий розгляд заявок
Територія покриття	Центральні та південні регіони України	Вся Україна	Західні та північні регіони України
Додаткові послуги	Консультації агрономів	Моніторинг врожайності	Експрес-оцінка збитків

Отже, страхова компанія «УПСК» зосереджена на ризиках, як-от посуха чи град, і пропонує доступні тарифи від п'яти відсотків. Вони працюють переважно в центральних і південних регіонах України. Компанія «ПЗУ» надає ширше покриття, включаючи стихійні лиха, і охоплює всю Україну, хоча її тарифи трохи вищі — від семи відсотків. Компанія «Універсальна» спеціалізується на комплексному страхуванні, пропонуючи швидкий

Страхова компанія «УПСК» вигідно підходить для регіонів, схильних до посухи, граду чи заморозків, наприклад, центральної та південної частин України. Невисокі тарифи (від 5%) роблять її привабливою для малих фермерів. Однак покриття може не відповідати потребам агровиробників з інших регіонів. Страхова компанія «ПЗУ» та її продукт «Урожай+» є більш

універсальним завдяки широкому спектру ризиків, включаючи стихійні лиха, пожежі та паводки. Тарифи від 7% можуть бути менш вигідними для невеликих фермерів, але це компенсується гнучкістю у покритті втрат. Ідеально підходить для виробників, що прагнуть застрахувати врожай на всій території України. Страхова компанія «Універсальна забезпечує максимальний захист від усіх ключових ризиків, що робить цей продукт надійним вибором для великих господарств. Тарифи на рівні від 6% є середніми, що збалансовує вартість і якість послуг. Швидкий розгляд заявок і територіальна орієнтація на західні та північні регіони є додатковими перевагами для фермерів у цих частинах країни.

Таблиця 2.10. Рейтинг страхових компаній із добровільного страхування сільгосппродукції за 2023 р.

№	Страховик	Премії, тис.грн.	Виплати, тис.грн.
1	PZU УКРАЇНА	10 946	4 665
2	УКРАЇНСЬКА АГРАРНО-СТРАХОВА КОМПАНІЯ	10 631	2 910
3	ARX	8 089	1 650
4	ОРАНТА	2 909	806
5	ЕТАЛОН	1 964	10 367
6	UNIVERSALNA	1 033	577
7	КРАЇНА	886	0
8	UPSK	569	20
9	ТАС СГ	211	43
10	ІНГО	168	0
11	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	67	0
12	ГАРДІАН	60	30
13	ББС ІНШУРАНС	45	0
14	АЛЬФА-ГАРАНТ	17	8
15	ПЕРША	17	0
	Всього	37 612	21 076

Аналіз рейтингу страхових компаній із добровільного страхування сільськогосподарської продукції за 2023 рік демонструє, таку загальну ситуацію, де премії склали 37 612 тис. грн, тоді як загальні виплати — 21 076 тис. грн. Це свідчить про середню виплатну активність у розмірі близько 56% від зібраних премій. Розглянемо більш детально ТОП-3 компанії:

1. PZU Україна:

– Лідер за преміями — 10 946 тис. грн.

- Виплати склали 4 665 тис. грн (приблизно 43% від премій).
- Високий рівень збору премій свідчить про довіру клієнтів.

2. Українська аграрно-страхова компанія:

- Зайняла друге місце за преміями — 10 631 тис. грн.
- Виплати становили 2 910 тис. грн (близько 27%).
- Хоча премії близькі до першого місця, виплатна активність помітно нижча.

3. ARX:

- Премії на рівні 8 089 тис. грн.
- Виплати склали 1 650 тис. грн (близько 20%).
- Компанія займає стабільну позицію, хоча її виплатний коефіцієнт невисокий.

Серед компанії з мінімальною активністю слід виокремити Країна, ІНГО, АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ, ББС Іншуранс, Перша — усі вони мають премії на рівні менше 1000 тис. грн і низькі або відсутні виплати, що може свідчити про низький попит або обмежену клієнтську базу. Лідерами ринку є РЗУ Україна, Українська аграрно-страхова компанія та ARX, які демонструють високий рівень збору премій. Низька активність компаній із останніх позицій може свідчити про слабе позиціонування на ринку агрострахування.

Отже, головна мета страхування агроризиків — частково або повністю компенсувати фермеру втрату врожаю, яка можлива через несприятливі природні явища, такі як посуха, град, ураган. Тарифи на страхування агроризиків залежать від зони вирощування, стану посівів та дотримання агротехнічних вимог вирощування та в середньому становлять 3-6% (0,2-8%).

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ РИЗИКІВ ПРИРОДНОГО ПОХОДЖЕННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ СК «УКРАЇНСЬКА ПОЖЕЖНО-СТРАХОВА КОМПАНІЯ»

3.1. Модернізація підходів до удосконалення страхування ризиків природного походження в аграрній сфері страховика

Попри існуючі проблеми, страхування ризиків природного походження має значний потенціал для розвитку:

- Публічно-приватне партнерство, адже співпраця між державою та страховими компаніями сприяє створенню умов для ширшого впровадження страхових програм і доступності премій.

- Інноваційні підходи. Використання технологій, таких як дрони та супутникові дані, дозволяє поліпшити оцінку збитків та скоротити час виплат.

- Розширення інформаційної підтримки, бо кампанії з підвищення обізнаності товаровиробників щодо можливостей та переваг страхування сприяють зростанню рівня його використання.

Аналіз послуг страхування демонструє, що для забезпечення більш ефективного захисту сільськогосподарських товаровиробників необхідно продовжувати вдосконалювати законодавчу базу, підвищувати якість страхових послуг та активізувати державну підтримку.

Оцінка рівня страхового захисту від ризиків природного походження є необхідною для визначення ефективності механізмів управління ризиками у сільському господарстві та забезпечення стабільності аграрного сектору. Цей процес передбачає аналіз доступності страхових продуктів, їх відповідності потребам товаровиробників, а також ефективності виплат за страховими випадками.

У країнах з добре розвиненою системою агрострахування, таких як США та країни ЄС, значна частка покриття забезпечується через субсидовані державою програми. В Україні, хоча такі програми існують, їхня доступність та фінансування часто є обмеженими. У той же час, рівень участі

товаровиробників у страхових програмах є важливим показником зрілості ринку страхових послуг. Багато аграріїв в Україні ставляться до страхування як до додаткового, а не обов'язкового заходу, що знижує рівень участі у програмах. Це пов'язано з недовірою до страховиків та складністю процедур отримання виплат. Недостатнє розуміння страхових механізмів та переваг призводить до низької активності у придбанні страхових продуктів. Інформаційні кампанії та навчальні програми можуть суттєво підвищити обізнаність та зацікавленість товаровиробників.

Державна підтримка є важливим елементом системи страхового захисту. Програми субсидування, коли уряди багатьох країн надають підтримку через субсидування страхових премій, що робить страхування доступнішим для аграріїв. В Україні така підтримка є, але її масштаб та стабільність часто обмежені через економічні та політичні фактори. Компенсації за значні катастрофи, коли держава може забезпечувати додаткові компенсації у випадку масштабних стихійних лих, коли збитки перевищують можливості страхових компаній. Аналіз показує наявність низки перешкод, які впливають на рівень страхового захисту у сільському господарстві для компанії СК «Українська пожежно-страхова компанія»:

- Висока вартість страхування. Для багатьох агровиробників страхові премії є занадто високими, що робить страхування економічно не вигідним. Це особливо актуально для господарств у регіонах із високим рівнем ризиків.

- Складність процедур страхування та виплат СК «Українська пожежно-страхова компанія». Бюрократичні перепони у процесі оформлення договорів та отримання компенсацій відлякують аграріїв від участі у програмах страхування.

- Недостатня довіра до страховика. Випадки затримок у виплатах та недотримання умов договорів підривають довіру товаровиробників до системи страхування.

Для того, щоб підвищити рівень страхового захисту у сільському

господарстві, необхідно насамперед реалізувати комплекс заходів для СК «Українська пожежно-страхова компанія»:

- Впровадження інноваційних технологій шляхом використання супутникових даних та автоматизованих систем оцінки збитків дозволить зменшити час на виплати та підвищити точність оцінки.

- Підвищення обізнаності аграріїв через інформаційні кампанії та освітні програми, що пояснюють переваги страхування та можливості, можуть сприяти зростанню рівня участі товаровиробників у страхуванні.

- Створення прозорих процедур страхування у СК «Українська пожежно-страхова компанія». Зниження бюрократичних бар'єрів та спрощення процесів страхування та отримання виплат допоможе підвищити рівень довіри до страхових компаній.

- Розширення спектра страхових продуктів та адаптація до нових викликів. Окрім традиційних полісів, необхідне впровадження індексного страхування, яке базується на погодних показниках і автоматизує процес виплат. Це дозволяє уникнути тривалих процесів оцінки збитків та сприяє швидкому отриманню компенсацій агровиробниками.

- Диверсифікація страхових пропозицій. Страхові компанії можуть розробляти різні пакети страхування для окремих груп культур або специфічних ризиків, що дозволить аграріям вибирати саме ті продукти, які найбільш відповідають їхнім потребам.

- Модульні поліси. Пропонування страхових полісів, що дозволяють товаровиробникам самостійно обирати необхідні компоненти захисту (наприклад, страхування від повені або від граду), сприятиме залученню нових клієнтів.

Інтеграція технологій є ключем до підвищення ефективності страхового захисту:

- Супутниковий моніторинг та аналіз даних. Використання супутникових знімків та даних дистанційного зондування землі дозволяє

швидко оцінювати масштаби збитків та контролювати стан сільськогосподарських угідь. Це значно скорочує час на підтвердження страхових випадків і виплату компенсацій.

- Використання штучного інтелекту та великих даних. Застосування AI для аналізу історичних даних та моделювання ризиків може допомогти точніше прогнозувати можливі загрози та встановлювати справедливі страхові тарифи. Завдяки цьому процеси оцінки ризиків стають більш прозорими та ефективними.

- Дрони та інші безпілотні системи. Вони можуть використовуватися для обстеження сільськогосподарських площ після стихійних лих, що дозволяє точно визначити масштаби збитків та пришвидшити процес виплат. Брак технологічної інфраструктури для моніторингу та оцінки збитків ускладнює ефективне впровадження страхових продуктів.

Розширення використання страхування у сільському господарстві значною мірою залежить від обізнаності товаровиробників:

- Освітні програми та семінари. Проведення регулярних освітніх заходів для аграріїв, які пояснюють принципи роботи страхових продуктів, умови отримання компенсацій та переваги страхування, допоможе підвищити рівень довіри та інтерес до цього інструменту.

- Інформаційні кампанії. Масштабні кампанії в медіа та через профільні аграрні асоціації дозволять донести інформацію про доступні страхові продукти та державні програми підтримки.

Міжнародна співпраця може відкрити нові можливості для розвитку агрострахування в Україні:

– Обмін досвідом. Співпраця з страховиками країн, де агрострахування є добре розвиненим, дозволить запозичити передові практики та методики.

– Фінансова підтримка. Гранти та кредити від міжнародних організацій можуть бути спрямовані на розвиток страхових програм та впровадження інноваційних підходів.

Залучення інвестицій у страхові компанії та пов'язані технологічні стартапи може стимулювати розвиток ринку:

- Інвестування у технології. Приватні інвестори можуть фінансувати розробку та впровадження технологій для точнішої оцінки ризиків та моніторингу.

- Партнерство з агрохолдингами. Великі аграрні компанії можуть стати партнерами страхових компаній для розробки спеціалізованих програм страхування, що враховують специфіку їхньої діяльності.

Порівняння українського ринку з практиками інших країн дозволяє зрозуміти шляхи покращення:

У США діє розвинена система страхування врожаю, що підтримується національними програмами субсидування, завдяки чому фермери можуть отримувати страхові поліси за зниженими цінами. У Канаді працює система індексного страхування, яка передбачає автоматичні виплати відповідно до погодних умов, що допомагає мінімізувати затримки у процесі компенсацій. В Європейському Союзі держави-члени активно взаємодіють зі страховими компаніями, розвиваючи публічно-приватне партнерство в сфері агрострахування.

Перспективи розвитку страхування ризиків природного походження у сільському господарстві України є значними, проте для їх реалізації потрібна активна участь всіх зацікавлених сторін: держави, приватного сектору, міжнародних організацій та самих агровиробників. Лише комплексний підхід дозволить створити надійну систему захисту від природних ризиків, яка сприятиме підвищенню стійкості аграрного сектора та забезпеченню його конкурентоспроможності на глобальному ринку.

Пропонуємо впровадити в СК «Українська пожежно-страхова компанія» параметричне страхування, яке дозволяє покривати збитки від природних катастроф на основі попередньо визначених величин збитків, що залежать від змін рівнів параметрів, зазначених у договорі страхування. Таким

чином, виплати за цим видом страхування здійснюватимуться при досягненні порогових значень таких факторів, як швидкість вітру, сила землетрусу або кількість опадів. Параметричне страхування зазвичай використовується для фінансування заходів щодо ліквідації наслідків природних катастроф у короткостроковій перспективі.

Серед переваг параметричного страхування можна виділити, по-перше, високу швидкість виплати страхового відшкодування завдяки мінімальним вимогам до оформлення документації та чітким умовам договору, що визначають конкретну подію, яка ініціює виплату в залежності від її інтенсивності. По-друге, параметричне страхування є більш економічним порівняно з традиційним, оскільки має відносну простоту. Наприклад, для визначення перевищення показника над нормативом для визнання страхового випадку не потрібні експертизи або аналіз документів, що підтверджують збитки – достатньо використовувати заздалегідь узгоджені формули. Такий підхід до врегулювання збитків значно знижує адміністративні витрати для страховиків та сумарну страхову премію.

Розробка програм параметричного страхування розпочалася близько 15 років тому. Вони здобули підтримку від міжнародних організацій, страхових та фінансових транснаціональних компаній, а також міжнародного інвестиційного співтовариства. На практиці перші програми з'явилися близько 10 років тому, і з того часу в 20 країнах було випробувано понад 30 програм параметричного страхування. Ці схеми були розроблені для країн з низьким і середнім рівнем доходу, зокрема для Китаю, Ефіопії, Індії, Малаві, Нікарагуа, Перу, України та Таїланду [47].

Одним з унікальних і успішних досвідів використання параметричного страхування для групи держав є Карибський фонд страхування ризику природних катастроф (CCRIF), страхувальниками в якому є група з 16 острівних держав Карибського басейну, що схильні до впливу природних катастроф. Цей проект активно просувався МБРР, страховою спільнотою,

главами урядів країн Карибської спільноти КАРИКОМ і набув чинності після 18-місячних підготовчих робіт у 2007 р.

Андеррайтинг, обробка страхових претензій і виявлення шахрайства є ключовими елементами ефективної діяльності страхової компанії. Оптимізація кожного з цих процесів сприяє зменшенню витрат і розширенню клієнтської бази, що, своєю чергою, підвищує прибутковість страховика. Хоча багато клієнтів усе ще віддають перевагу особистій взаємодії під час розгляду претензій, сучасні технології дозволяють автоматизувати окремі етапи цього процесу, що наочно представлено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. Технології, які покращують конкретні етапи обробки претензій

Вид технології	Попередження страхової компанії (FNOL)	Початкове розслідування претензій	Перевірка політики	Розрахунок оплати клієнту	Організація оплати
Чат-боти	✓				✓
Оптичне розпізнавання символів		✓	✓		
Комп'ютерна версія		✓			
Комплексний аналіз		✓	✓	✓	
Блокчейн				✓	✓
ІоТ/розумні пристрої	✓	✓	✓		
Спеціальні мобільні програми	✓				✓

Майже 90% застрахованих вважають, що на рівень утримання залежить їхня задоволеність попередньою обробкою вимог. У результаті страхові компанії повинні розробити практичну стратегію розгляду претензій.

Отже, оцінка рівня страхового захисту демонструє, що для ефективного управління ризиками природного походження потрібні зусилля на законодавчому, технічному та інформаційному рівнях, щоб забезпечити стійкість та конкурентоспроможність аграрного сектору.

3.2. Шляхи мінімізації ризиків природного походження в аграрній сфері при управлінні страховим портфелем страховика

Управління страховими ризиками передбачає оцінку й кількісне визначення ймовірності та фінансового впливу подій, що можуть статися у сфері діяльності клієнтів і потребуватимуть врегулювання страховиком, а також здатність розподіляти ці ризики серед інших андерайтерів на ринку. Процес управління ризиками зазвичай включає використання математичних і статистичних моделей для визначення оптимального страхового покриття та оцінки вартості страхового ризику щодо його утримання або розподілу.

Страхова компанія «Українська пожежно-страхова компанія» не є винятковою на ринку, тому стикається з типовими для страхової галузі ризиками, зокрема під час управління страховим портфелем.

Основні методи мінімізації ризиків при управлінні страховим портфелем компанії включають наступні.

Визначення ризиків. Першочерговим завданням є комплексна оцінка ризиків, притаманних саме страховій компанії. Оскільки клієнти покладаються на її послуги, компанія має в першу чергу забезпечити власну безпеку. Доцільним є використання автоматизованої платформи для оцінки ризиків і відповідності, що дозволяє проводити оцінку потенційних клієнтів та визначати рівень ризиків у кожному конкретному випадку. Це також є складовою контролю за страховими збитками.

Контроль страхових збитків. Це комплекс методів управління ризиками, спрямованих на зниження ймовірності подання страхових претензій. Він включає виявлення ризиків і впровадження добровільних або обов'язкових заходів, які страхувальник повинен здійснити для зменшення ризику. Програми контролю за втратами можуть приносити вигоду як страхувальникам (у вигляді знижених страхових премій), так і страховикам (шляхом зменшення витрат на страхові виплати).

Аналіз ризиків і визначення їх прийнятності. Після виявлення ризиків необхідно оцінити їхню ймовірність і потенційні наслідки для страхової компанії. Деякі ризики можуть заважати досягненню бізнес-цілей, тому важливо визначити рівень прийнятності ризиків: скільки компанія може взяти на себе, які ризики доцільно передати та які необхідно зменшити. У випадку постачальника страхових послуг «Українська пожежно-страхова компанія», рішення про те, скільки та які саме ризики може отримати компанія, визначатиме, хто саме є клієнтами компанії, що готова компанія покрити за допомогою страхування та які премії стягуватиме.

Оцінка ризику полягає в аналізі результатів для визначення поточного рівня ризиків та вжиття заходів для виправлення недоліків і ліквідації прогалин. Це стосується як власних ризиків компанії, так і ризиків клієнтів, які слід постійно контролювати, щоб вони залишалися в прийнятних межах. Якщо виявлені неприйнятні ризики, можливі три варіанти дій: уникнення ризику (що може означати відмову від співпраці), його зменшення або передача. Для мінімізації ризиків доцільно використовувати автоматизовані платформи управління.

Усунення або зменшення (мінімізація) ризику включає виправлення виявлених недоліків, закриття прогалин і усунення загроз. Це може вимагати змін у політиках компанії, впровадження нових процедур або встановлення додаткових заходів безпеки залежно від природи ризику. Метою є зменшення ризику настільки, наскільки це можливо, що сприяє контролю збитків.

Відновлення передбачає повне усунення ризику, тоді як пом'якшення застосовується, коли ризик неможливо повністю усунути, тому його потрібно зменшити максимально можливим чином, що є способом контролю збитків. Важливо, щоб у портфелі клієнтів були визначені чіткі заходи для коригування та пом'якшення ризиків. Це дозволить клієнтам активно знижувати ризики, зменшуючи ймовірність претензій і приносячи користь як клієнту, так і компанії. Ключовим для ефективного коригування є повна прозорість: як

результатів оцінки ризиків компанії, так і ризиків клієнтів, а також необхідних кроків для їх усунення.

Моніторинг і аналіз ризику. Постійний моніторинг рівня ризиків гарантує, що ви будете в безпеці від ризиків, які ви виявили та усунули. Це стосується компанії, а тим більше клієнтів, де не можна контролювати операції чи середовище, але необхідно нести відповідальність за їх страхування.

Постійний контроль рівня ризику клієнтів дає змогу компанії «Українська пожежно-страхова компанія» та її клієнтам підтримувати необхідний стандарт безпеки та відповідність операційним вимогам, а також гарантувати, що компанія може надавати страхове покриття на власних умовах. Моніторинг ризиків страхового портфеля допоможе знизити витрати та уникнути труднощів під час розслідування безпекового стану у разі подання претензії. Регулярний перегляд оцінок ризиків дозволить визначити, чи забезпечує покриття очікуваний результат.

Звітування. Для надання страхового покриття необхідно розуміти специфіку галузі, здійснювати технічний контроль, оцінювати пов'язані ризики, враховувати галузеві загрози та володіти іншою спеціалізованою інформацією. Використання платформи управління ризиками та дотриманням нормативних вимог, що містить попередньо запрограмовані галузеві та загальні опитувальники, дозволяє усунути потребу в глибоких спеціалізованих знаннях, оскільки всі необхідні аспекти охоплюються галузевими стандартами.

Сучасна платформа управління ризиками для страхових компаній може також забезпечувати автоматизоване звітування, яке трансформує результати технічної оцінки ризиків у фінансові та бізнесові показники. Це дає змогу легко їх аналізувати, розуміти та використовувати для ухвалення стратегічних рішень на рівні керівництва чи правління. Такі звіти дозволяють оперативно оцінювати кожного клієнта, приймати обґрунтовані рішення щодо страхових премій, покриття та рівнів допустимого ризику як окремо для кожного клієнта,

так і в цілому за всіма напрямками. Вони є надзвичайно корисним інструментом, що значно економить час на збирання та обробку інформації, перетворюючи її у структуровані та зрозумілі звіти.

Сьогодні страховики в основному стикаються з 4 важливими елементами ризику:

- Неєфективна оцінка ризиків.
- Погана стратегія диверсифікації.
- Неєфективна робота в основних страхових практиках, таких як обробка претензій і виявлення шахрайства.
- Проблеми цифровізації.

Неєфективне управління цими ризиками спричинило відсутність чистого економічного прибутку або навіть його негативне значення для більшості страхових компаній. Для забезпечення прибутковості страховики мають використовувати технічні інструменти та впроваджувати відповідні стратегії. [48].

1. Запровадити максимально точний андеррайтинг

Страхування - це обмін грошей на ризик іншого. Якщо страховики неправильно оцінюють чужий ризик, їм може загрозувати банкрутство. Тому для мінімізації ризику страховим компаніям важлива точна андеррайтинг або оцінка ризику.

Проблема полягає в тому, що; андеррайтери мають компроміс між мінімізацією ризику та часткою ринку. Преміальна ціна визначається більш-менш вартістю, встановленою наприкінці процесу андеррайтингу. Крім того, оскільки найкраща ціна є найважливішим фактором для страхових клієнтів, андеррайтери не можуть використовувати широкі довірчі інтервали для зменшення ризику, оскільки це збільшить ціну премії.

Ефективний андеррайтинг безпосередньо залежить від кількості використаних високоякісних даних і доступної обчислювальної потужності. У зв'язку з цим страховики повинні використовувати такі інструменти:

Моделі AI/ML: моделі AI/ML точніше виявляють зв'язки між значеннями параметрів (вартістю застрахованого врожаю, історією та технологією ведення сільського господарства, методи мінімізації ризику тощо) та ризиком. Вони також допомагають автоматизувати андеррайтинг. На відміну від андеррайтерів, вони можуть працювати цілодобово та підвищувати ефективність.

2. Створення портфеля, який мінімізує ваш ризик

Страхові організації з однаковими характеристиками ризику можуть зробити страхові компанії вразливими. Розгляньмо компанію страхування ризиків природного походження, яка продає поліси фермерам, щоб допомогти їм пом'якшити наслідки екстремальних погодних умов. Якщо ця компанія створить портфель, просто страхуючи фермерів, що спеціалізуються на вирощуванні кукурудзи, повинь на відповідній території може призвести до банкрутства через величезну кількість заяв на виплату, поданих за короткий проміжок часу.

У результаті професіонали використовують аналіз середньої дисперсії, щоб об'єднати суб'єкти з різними характеристиками ризику для створення портфеля з найменшим ризиком. Мета такого аналізу — створити страхове покриття, яке забезпечує мінімальний загальний ризик для страховика, враховуючи ймовірність та потенційний вплив страхових випадків у різних регіонах та типах сільгосппродукції. Розглянемо детальніше, як це працює:

1. Оцінка ризиків: Для кожного господарства чи регіону розраховуються показники ризику, як-от часта посуха в одних регіонах; часті паводки чи заморозки в інших; різні рівні ймовірності хвороб рослин чи шкідників.

2. Аналіз кореляцій: Виявляються зв'язки між ризиками в різних господарствах чи регіонах. Наприклад, ризик посухи в центральній Україні може бути несуттєво пов'язаний із ризиком заморозків у північній частині країни. Це дозволяє знизити загальну волатильність портфеля.

3. Оптимізація портфеля: Господарства з високими ризиками можуть бути компенсовані господарствами з низькими ризиками або тими, які стикаються з іншими видами ризиків. Це дозволяє створити збалансований портфель, де сукупний ризик мінімізується завдяки його диверсифікації. Результат для страхувальника - зниження страхових тарифів через менший рівень ризику портфеля загалом, а для страховика - стабільніший дохід і менші збитки, оскільки ризики компенсують один одного. Цей підхід дозволяє страховим компаніям в аграрному секторі бути фінансово стійкими та одночасно пропонувати доступні тарифи фермерам.

AI/ML технології слугують дієвими засобами для проведення аналізу середньої варіативності та забезпечення оперативних і достовірних висновків для страхових компаній. Додатковим способом диверсифікації, який варто взяти до уваги страховикам, виступає перестрахування. Такі договори передають певну частку ризику іншому страховику за грошову винагороду. Як результат, це дозволяє страховим організаціям здійснювати управління ризиками.

3. Запровадити політику резервування претензій

Страхові організації в різних державах, зокрема в США, мають обов'язок формувати резервні фонди. Цей капітал забезпечує страховим компаніям необхідну ліквідність у періоди значних виплат. Наприклад, в Сполучених Штатах короткотермінові зобов'язання страховиків зазвичай збільшуються після сезону ураганів. Вимоги щодо обов'язкових резервів надають страховим компаніям фінансовий захист у таких ситуаціях і сприяють виконанню зобов'язань перед клієнтами. Проте регуляторні вимоги до резервів не завжди можуть убезпечити від банкрутства страхової компанії [25]. Для захисту в подібних випадках страховикам необхідно створювати резерв для майбутніх можливих вимог, таких як:

Страхові організації в різних державах, зокрема в США, мають обов'язок формувати резервні фонди. Цей капітал забезпечує страховим компаніям

необхідну ліквідність у періоди значних виплат. Наприклад, в Сполучених Штатах короткотермінові зобов'язання страховиків зазвичай збільшуються після сезону ураганів. Вимоги щодо обов'язкових резервів надають страховим компаніям фінансовий захист у таких ситуаціях і сприяють виконанню зобов'язань перед клієнтами. Проте регуляторні вимоги до резервів не завжди можуть забезпечити від банкрутства страхової компанії [25]. Для захисту в подібних випадках страховикам необхідно створювати резерв для майбутніх можливих вимог, таких як:

Понесені, але незареєстровані збитки: певні випадки ще не доведені до відома страхових компаній, але страховики розуміють їх неминучість [31]. Візьмемо приклад підприємства, де робітники контактують із небезпечними хімікатами. Якщо ця фірма має страхове покриття відповідальності роботодавця, страхова компанія розуміє ймовірність майбутніх претензій, оскільки клієнти можуть подати позов через нетверезого працівника.

Страховики повинні оцінювати достатність обов'язкового резерву та за потреби формувати додаткові кошти як резерв претензій, аналізуючи історичні дані про збитки та прогножуючи й оцінюючи заявлені, але нерегульовані, та понесені, але незареєстровані збитки.

У страховому портфелі, де ймовірнісна теорія застосовується до ціноутворення та резервування, головний страховий ризик компанії полягає у перевищенні реальними виплатами та претензіями облікової вартості страхових зобов'язань. Це може виникнути через більшу частоту та серйозність вимог і компенсацій, ніж очікувалося. Страхові інциденти мають випадковий характер, і дійсна кількість та розмір претензій і відшкодувань щороку варіюватимуться порівняно з рівнем, визначеним статистичними методами. Такі ризики зменшуються через диверсифікацію страхового портфеля та розподіл за регіонами України.

Створення збалансованого страхового портфеля передбачає визначення оптимальної частки кожного виду страхування для досягнення бажаного

співвідношення очікуваного прибутку та ризику відповідно до цілей страхової організації. Слід відзначити відсутність універсальної оптимальної структури страхового портфеля. Ця структура динамічно змінюється під впливом різноманітних чинників, що відображає постійний пошук страховиком оптимального балансу між ризиком та очікуваною прибутковістю для реалізації інтересів власників та інвесторів.

У запропонованій моделі для СК «Еталон» моніторинг та аналіз ризиків необхідно здійснювати в розрізі та на рівні страхового портфеля. Статистичний аналіз ризиків зберігається на проектному рівні, доповнюючись портфельним аналізом. Це дозволяє оптимізувати витрати на управління ризиками та реагування. Ключовим елементом моделі виступає фінансове управління об'єднаними ресурсами для ризикових подій на рівні портфеля. Завдання полягає в забезпеченні достатніх портфельних коштів для покриття ризикових подій без надмірного навантаження на окремі проекти.

При формуванні збалансованого страхового портфеля СК «Українська пожежно-страхова компанія» важливо враховувати, що він досягається комбінуванням безпечних і небезпечних видів страхування, які характеризуються частотою страхових випадків та розміром наслідкових збитків. Більш ризикові види можуть спричинити значні збитки, але забезпечують великі страхові премії, тоді як менш ризикові види призводять до незначних збитків із відповідно меншими преміями. Отже, збалансований портфель має оптимально поєднувати різноризикові види страхування з різними доходами. Важливо пам'ятати, що портфельне фінансове покриття не скасовує відповідальності керівника проекту за управління ризиками.

Оскільки проектний портфель узгоджується зі стратегічним напрямком організації, він привертає увагу вищого керівництва. Відповідно, управління ризиками отримує підвищену увагу керівників. За більш фактоорієнтованого та цілеспрямованого управління портфельними ризиками проекти матимуть вищу ймовірність досягнення позитивних результатів замість негативних.

Пропонуємо три основні етапи на шляху вдосконалення управління страховим портфелем СК «УПСК»:

Таблиця 3.2. Основні етапи на шляху вдосконалення управління страховим портфелем СК «Українська пожежно-страхова компанія».

Етап	Зміст етапу
Діагностика:	розуміння рівня зрілості управління страховим портфелем відносно ринку та/або найкращої практики, а також можливостей для вдосконалення
Розвиток:	внесення ключових покращень у існуючий в СК «Еталон» підхід до управління портфелем і можливості його оптимізації
Розгортання:	впровадження передових інструментів і програмного забезпечення для втілення всього цього в повсякденну практику СК «Еталон»

Примітка. Запропоновано автором

Фундаментом кожного етапу мають бути результати глибокого компаративного аналізу та передові ринкові програмні засоби для забезпечення персоналізованих, рентабельних рішень.

В українських реаліях питання керування ризиком розбалансованості страхового портфеля загострилось у 2009–2010 роках внаслідок фінансової кризи, посилилось кризовими явищами 2014–2015 років, ускладнилось кризою у сфері медичного страхування через пандемію COVID-19 у 2020–2021 роках та зберігає актуальність в умовах воєнного стану. У теперішніх умовах страхові організації прагнуть оптимізувати страхові портфелі для зниження рівня ризику та посилення фінансової стабільності [49]. З цією метою вони впроваджують управлінський процес через комплекс методів, спрямованих на мінімізацію ризику розбалансованості страхового портфеля – селекцію ризиків для страхування, перестраховування, створення та інвестування страхових резервів. У таблиці 3.3. відображено зміни показників діяльності СК «Українська пожежно-страхова компанія» з формалізованими тенденціями.

Таблиця 3.3. Формалізація трендів динаміки показників СК «Українська пожежно-страхова компанія»

Показники	Формалізація тренда	Множинний коефіцієнт детермінації
Активи	$y = 32516x + 97320$	$R^2 = 0,9529$
Страхові резерви	$y = 26420x - 13679$	$R^2 = 0,9625$
Страхові платежі	$y = 53168x + 23055$	$R^2 = 0,6515$
Страхові відшкодування	$y = 16434x + 1886,3$	$R^2 = 0,7517$

Примітка: сформовано автором на основі звітності СК «УПСК»

Для кожного виду страхування ми розрахували показники, необхідні для формалізованої моделі, а саме середнє значення прибутковості, дисперсії та стандартного відхилення, які фактично є нормальним ризиком для кожного виду страхування. Ці розрахунки зроблені на основі даних про прибутковість окремого виду страхування.

Таблиця 3.4. Оцінки середньої прибутковості та ризику (стандартне відхилення) за видами страхових послуг

№	Види страхування	Сер.значення рентабельності	Дисперсія	Стандартне відхилення
1	Страхування від нещасних випадків	0,879	0,002	0,048
2	Медичне страхування	0,267	0,011	0,106
3	ДМС	0,745	0,008	0,087
4	Страхування наземного транспорту	0,461	0,009	0,097
5	Страхування вантажу та багажу	0,964	0,000	0,018
6	Страхування від пожежних ризиків та ризиків стихійних лих	0,878	0,006	0,077
7	Страхування майна	0,897	0,005	0,068
8	Покриття відповідальності перед третіми особами	0,935	0,003	0,056
9	Агροстрахування	0,680	0,027	0,166
10	Страхування фінансових ризиків	0,297	0,649	0,806
11	Страхування медичних витрат	0,603	0,006	0,074

Примітка: сформовано автором на основі звітності СК «УПСК»

Кінцеве використання моделі потребує визначення значень парних коефіцієнтів коваріації для усіх типів страхових послуг, що було обчислено використовуючи стандартний функціонал MS Excel 2010. Одержані результати подано у матричному форматі, де числа від 1 до 11 відповідають видам страхування, зазначеним у таблиці.

Таблиця 3.4 – Коваріаційна матриця портфеля страхових послуг

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	0,053	0,043	0,037	0,031	0,041	0,035	0,055	0,035	0,042	0,043	0,032
2	0,043	0,047	0,045	0,053	0,072	0,084	0,061	0,039	0,039	0,038	0,034
3	0,037	0,045	0,049	0,064	0,085	0,104	0,065	0,041	0,038	0,038	0,033
4	0,031	0,053	0,064	0,109	0,158	0,218	0,084	0,043	0,032	0,029	0,035
5	0,041	0,072	0,085	0,158	0,253	0,363	0,113	0,047	0,028	0,023	0,038
6	0,035	0,084	0,104	0,218	0,363	0,542	0,134	0,044	0,012	0,002	0,031
7	0,055	0,061	0,065	0,084	0,113	0,134	0,098	0,059	0,058	0,057	0,051
8	0,035	0,039	0,041	0,043	0,047	0,044	0,059	0,044	0,044	0,044	0,038
9	0,042	0,039	0,038	0,032	0,028	0,012	0,058	0,044	0,050	0,050	0,038
10	0,043	0,038	0,038	0,029	0,023	0,002	0,057	0,044	0,050	0,052	0,039
11	0,032	0,034	0,033	0,035	0,038	0,031	0,051	0,038	0,038	0,039	0,034

Примітка: сформовано автором на основі звітності СК «УПСК»

Визначення оптимального портфеля страхових послуг виконується із застосуванням інструменту "Пошук рішень" MS Excel 2010 з пакету "Аналіз". При цьому встановлено обмеження згідно з моделлю. Частку кожного виду страхування обмежено на рівні 15%, що, за нашими оцінками, забезпечить залучення максимальної кількості обраних страхових послуг. Розв'язання задачі здійснювалось для нелінійного класу методом узагальненого зведеного градієнта. Розроблено дві версії оптимізованого портфеля: орієнтовану на максимізацію прибутковості та спрямовану на мінімізацію ризику.

Таблиця 3.5. Оптимальний портфель страхових послуг при максимальних обмеженнях у 15% на частку одного виду страхування

№	Види страхування	Ефективна структура портфелю	
		Максимізація рентабельності	Мінімізація ризиків
1	Страхування від нещасних випадків	0,150	0,150
2	Медичне страхування	0,000	0,007
3	Медична страховка	0,150	0,088
4	Страхування наземного транспорту	0,000	0,000
5	Страхування вантажу та багажу	0,150	0,150
6	Страхування від пожежних ризиків та ризиків стихійних лих	0,150	0,150
7	Страхування майна	0,150	0,150
8	Покриття відповідальності перед третіми особами	0,150	0,150
9	Агрострахування	0,100	0,075
10	Страхування фінансових ризиків	0,000	0,000
11	Страхування медичних витрат	0,000	0,080
	Всього	1000	1000
	Ризик портфеля страхових послуг	0,0008	0,0007
	Рентабельність портфеля страхових послуг	0,863	0,850

Примітка: сформовано автором на основі звітності СК «УПСК».

Одержані результати свідчать про майже ідентичні показники прибутковості та ризикованості для обох варіантів портфелів - максимізації прибутку та мінімізації ризику. Особливістю цих портфелів є відсутність страхування фінансових ризиків та страхування наземного транспорту через їх високу ризикованість та низьку прибутковість. В рамках встановлених обмежень портфель охоплює страхування від нещасних випадків, страхування вантажу та багажу, страхування від пожежних ризиків та ризиків стихійних лих, страхування майна та страхування відповідальності перед третіми особами.

Можна констатувати, що отримані висновки та застосована методологія можуть слугувати основою для керівництва СК «Українська пожежно-страхова компанія» при формуванні стратегічних планів. Наявність добровільних видів страхування надає страховикам необхідну свободу дій для відмови від укладання високоризикових договорів страхування або їх передачі на перестраховання у певних випадках. Очевидно, що кінцевий вибір може корегуватися регіональними особливостями, наявними напрацюваннями, базою клієнтів та специфічними ризиками, властивими конкретним видам страхування, а остаточна структура портфеля страхових послуг може відрізнятися від розрахованої у даному дослідженні, проте визначені орієнтири можуть виявитися досить цінними.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного аналізу, можна зробити наступні висновки щодо теоретико-методичних та практичних аспектів оптимізації страхового портфеля в агрострахуванні під дією ризиків природного походження приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія»:

1. Систематизація досвіду організації страхового захисту від природних ризиків дозволяє дійти висновку, що страховий ринок України інтегрований у світовий ринок страхування цих ризиків, проте в даний час не є великим експортером природних ризиків через невисоку розвиненість страхування в країні. Україна є великим потенційним ринком збуту послуг страховиків, які здійснюють страхування природних ризиків у глобальному масштабі.

2. Просування послуг страховиків на страховому ринку здійснюється за допомогою програм традиційного страхування, що розробляються ними, передбачають також регулятивне втручання держави на приватний страховий ринок агрострахування. За допомогою проведеної оцінки організації страхового захисту від природних ризиків за кордоном виявлено відставання України за цим аспектом від країн Європи та Азії. Позиції України пояснюються незначним технологічним досвідом національних страховиків у створенні страхового захисту у сфері агрострахування, низьким використанням можливостей світового ринку страхування природних ризиків. Дані причини не дозволяють страховикам, що діють у країні, ефективно працювати з сільськогосподарськими ризиками.

3. Заснована у 1992 році, страхова компанія UPSK за 32 роки бездоганної діяльності посіла місце серед провідних страховиків України. На сьогодні СК UPSK є лідером страхового ринку України, що провадить пряме страхування та вхідне перестраховування за повним спектром ризиків у межах 18 класів страхування, 25 ризиків у межах класу. Розробка й впровадження страхових

продуктів дає змогу компанії UPSK освоювати нові ринки та досягати принципово нового рівня у сфері обслуговування клієнтів. Компанія систематично досліджує промислові, аграрні й інноваційні ринки, ринки фінансових послуг, великого та малого бізнесу для створення страхових продуктів відповідно до галузевих потреб. Дослідження структури страхового портфелю СК «УПСК» виявило, що у 2023 р. близько половини страхових платежів (44,70%) становлять надходження з обов'язкових видів страхування, зокрема з ОСЦПВ. Цей показник лишається майже незмінним у досліджуваному періоді. Серед добровільних видів страхування переважає страхування майна (27,65%) та страхування подорожуючих (17,13%). Відзначається зростання цих показників порівняно з 2022 роком. Водночас протилежну тенденцію демонструє частка страхування відповідальності перед третіми особами (0,28%) та страхування сільськогосподарських ризиків (0,21%). Оцінюючи рентабельність різних видів страхування, варто зазначити, що станом на 2023 рік найвищу рентабельність показали послуги з добровільного медичного страхування вантажів та багажу, а також страхування майна й фінансових ризиків. Також слід відмітити негативну тенденцію зменшення агрострахування у структурі страхового портфелю з 10,2% у 2019 р. до 7,8 % у 2023 р., тобто майже на 25%. З огляду на високу прибутковість цього виду страхування, це може у майбутньому негативно вплинути на рентабельність страхової діяльності загалом.

4. Протягом досліджуваного періоду рейтингова позиція страхової компанії Українська пожежно-страхова компанія піднялася з 25 до 15 місця у загальному рейтингу страхових компаній. При цьому обсяг страхових премій зріс у 3,7 рази, а обсяг страхових виплат збільшився у 6,5 разів. СК «УПСК» продемонструвала помірне зростання показників діяльності. Позитивна динаміка розвитку компанії досягнута завдяки ефективній роботі регіональних підрозділів, швидкому пристосуванню до вимог страхового ринку, а також підвищенню конкурентоспроможності наявних страхових продуктів.

Виявлено, що страховий портфель формується не централізовано, а стихійно, оскільки якість страхового портфеля залежить від продажу агентської мережі, а незалежні агенти та брокери зазвичай не дотримуються політики компанії та не виконують стратегічних завдань. Це становить суттєвий недолік в управлінні страховим портфелем СК «УПСК».

5. Майбутній врожай сільськогосподарських культур є специфічним об'єктом страхування, оскільки залежить від безлічі факторів ризику природного походження, таких як посуха, повінь, град, буревій, заморозки чи хвороби рослин. Це ускладнює оцінку ризиків та встановлення страхових тарифів. Багаторічні насадження, зокрема сади та виноградники, є ще більш капіталоемкими об'єктами страхування через довготривалий період окупності інвестицій. Збитки у разі пошкодження багаторічних насаджень часто мають довготривалий ефект, що потребує комплексного підходу до оцінки страхових сум і покриття ризиків. Особливістю страхування врожаю є сезонність: страхові договори укладаються до початку посівної або вегетаційного періоду, а виплати здійснюються після завершення збору врожаю. Це впливає на фінансові потоки як агровиробників, так і страхових компаній. Забезпечення збалансованості портфеля страхування врожаю вимагає диверсифікації ризиків за регіонами, культурами та видами покриття, що знижує вплив природних катастроф. Тарифи на страхування агроризиків залежать від зони вирощування, стану посівів та дотримання агротехнічних вимог вирощування та в середньому становлять 3-6% (0,2-8%).

6. Страхування тварин в «УПСК» є вузькоспеціалізованим напрямом, який передбачає покриття ризиків, пов'язаних із загибеллю, хворобами, травмами та крадіжкою тварин.. Компанія використовує комплексний підхід до оцінки ризиків, враховуючи фактори утримання, ветеринарного нагляду, кормової бази та стану господарства. Страхові тарифи варіюються залежно від виду тварин, їхньої вікової групи, продуктивності та регіону розташування господарства. Зокрема, страхування високопродуктивних тварин (молочних

корів або племінних свиней) потребує вищих тарифів через їхню високу вартість. Компанія пропонує гнучкі умови страхування, зокрема можливість страхування як індивідуальних тварин, так і груп чи стада, що дозволяє адаптувати послугу до потреб фермерів різного масштабу. Основною проблемою страхування тварин є велика вартість полісів для агровиробників, що потребує часткового субсидування страхових премій з боку держави для стимулювання розвитку цього напрямку.

7. Основними методами зниження ризиків у процесі управління страховим портфелем компанії «УПСК» можна вважати: ідентифікацію ризиків, моніторинг страхових втрат, аналіз та оцінку прийнятності ризиків, їх оцінювання, мінімізацію або усунення ризиків, а також результативний андеррайтинг. Ефективність останнього залежить від обсягу застосованих якісних даних та наявних обчислювальних можливостей. Через це страховим компаніям необхідно використовувати

Узагальнюючи, досліджені напрями агрострахування мають свої унікальні особливості, які вимагають професійного підходу до управління ризиками та диверсифікації страхового портфеля для забезпечення фінансової стійкості страхової компанії та конкурентоспроможності на ринку страхування сільськогосподарських товаровиробників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. AgriInsurance Program (2019). Government of Canada. URL: <https://agriculture.canada.ca/en/programs/agriinsurance>
2. Cole, Shawn, Xiong, Wentao (2017) “Agricultural Insurance and Economic Development”. Annual Review of Economics. 2017. URL : <https://doi.org/10.1146/annurev-economics-080315-015225>
3. Crop Insurance for Specialty and Organic Crops Grow as Options Improve and Expand (2023). United States Department Of Agricultural: Risk Management Agency. URL: <https://www.rma.usda.gov/News-Room/Press/PressReleases/2023-News/Crop-Insurance-for-Specialty-and-Organic-Crops-Grow-asOptions-Improve-and-Expand>
4. Hein, T. (2023) “Agriculture in Canada”. In The Canadian Encyclopedia. URL:<https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/agriculturein-canada>
5. Innovative agricultural insurance product to strengthen Manitoba forage and livestock sectors (2022). Government of Canada. February 16. Winnipeg, Manitoba. URL: <https://www.canada.ca/en/agriculture-agrifood/news/2022/02/innovative-agricultural-insurance-product-to-strengthenmanitoba-forage-and-livestock-sectors.html>
6. Robles, M. (2021) “Agricultural insurance for development: Past, present, and future. In Agricultural development: New perspectives in a changing world”, eds. Keiji Otsuka and Shenggen Fan. Part Three: Context for Agricultural Development, Chapter 17, pp. 563-594. Washington, DC: International Food Policy Research Institute (IFPRI). URL: <https://www.ifpri.org/publication/agriculturalinsurance-development-past-present-and-future>
7. Smith, V.H. and Glauber, J.W. (2012), Agricultural Insurance in Developed Countries: Where Have We Been and Where Are We Going?. Applied Economic Perspectives and Policy, 34: 363-390. <https://doi.org/10.1093/aep/pps029> URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1093/aep/pps029>
8. Базилевич В. Д., Базилевич К.С Страхова справа. Монографія. К.: Знання,2008. – 351 с.

9. Берегова В. В. Агрострахування в Україні як інструмент управління ризиками. Таврійський науковий вісник. 2012. Вип. 79. С. 218-223.
10. Ботвіна Н. Формування страхового ринку в Україні: реалії та проблеми сьогодення. Економічний аналіз. 2021. Т. 29. № 4. С. 132-137.
11. Братюк В.П., Бошинда І.М. Інвестиційна діяльність страхових компаній. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2018. С. 69-71.
12. Вдовенко Л. О. Проблеми агрострахування в Україні та шляхи їх вирішення. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2020. № 4. С. 20-34. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2020_4_4
13. Гладчук О. М., Одочук В. С. Страховий ринок України в умовах регуляторної та цифрової трансформації. Науковий вісник Чернівецького університету. 2022. Вип. 825. С. 59-68.
14. Городніченко Ю. В. Тенденції та перспективи розвитку страхового ринку України. Гроші, фінанси і кредит. 2019. № 10. С. 569–573
15. Гришнюк О.М., Крушинська А.В. Зарубіжний досвід фінансування наслідків та страхування ризиків природного походження. Наукові інновації та передові технології: журнал. 2023. № 10(24) 2023. с. 408-420.
16. Електронний журнал про страхування. Форіншурер URL: <http://forinsurer.com/>
17. Зайченко К. С., Дзюбенко В. М. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. Приазовський економічний вісник. 2021. Вип. 5(16). С. 270-275.
18. Закон України "Про страхування". URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=85%2F96-%E2%F0>
19. Збитки у сільському господарстві України внаслідок війни сягнули \$ 4,3 млрд. UkraineInvest. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/> (дата звернення: 20.12.2022).
20. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2) СК «Українська пожежно-страхова компанія» 2019 р.
21. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2) СК

- «Українська пожежно-страхова компанія»2020 р.
22. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2) СК «Українська пожежно-страхова компанія»2021 р.
23. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2) СК «Українська пожежно-страхова компанія»2022 р.
24. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма №2) СК «Українська пожежно-страхова компанія»2023 р.
25. Іжевський П.Г., Крушинська А.В., Самарічева Т.А. Особливості міжнародних фінансових відносин на ринку перестраховування в Україні. Економіка та суспільство. 2021. №32.
URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/837>
26. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України URL:
<https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-ryнку-Ukrainy.html>.
27. Клеріні Г. В. Правові засади страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою в Україні: моногр. Харків: Право, 2020. 176 с. 5. Статівка А. М., Духневич А. В.
28. Кобко Р. В. Структурна динаміка у розвитку страхового ринку України. Проблеми системного підходу в економіці. 2021. Вип. № 3(71). С. 134-142.
29. Козьменко О. В. Страхування і страховий ринок : термінологія, законодавство і динаміка розвитку Суми : Ділові перспективи, 2006. 68 с.
30. Корба В.Ю., Крушинська А.В. Фактори ризику при визначенні страхових премій іпотечного страхування. «Актуальні питання у сучасній науці»: журнал. 2023. № 8(14) 2023. с. 81-92.
31. Крушинська А. В., Кравець І. М. Недержавне пенсійне страхування як перспективний напрям соціальної політики України. Університетські наукові записки, 2022, № 1-2 (85-86), С. 160-176.

32. Крушинська А. В., Самарічева Т. А. Надійність страховиків в умовах впровадження європейських стандартів управління фінансовими ризиками в Україні. Наукові інновації та передові технології. 2023. № 6 (20). С. 335–344.
33. Кудрявцев В. М. Просування послуг страхування ризиків природних катастроф в країнах зі страховим ринком що розвивається. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2017.- № 4. С. 55–59
34. Купчення Л. І. Правове забезпечення реалізації сільськогосподарської продукції в умовах воєнного стану. Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку: колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. С. 285–308.
35. Лащик І., Кондрат І., Віблій П., Білець В. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. Галицький економічний вісник. 2022. № 5 (66). С. 105–112.
36. Мальований М. І., Прокопчук О. Т, Улянич Ю. В. Інформаційні технології в інноваційній діяльності страхового ринку України. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Вип. 96. 2020. С. 103–115.
37. Мальований М. І., Прокопчук О. Т, Улянич Ю. В. Інформаційні технології в інноваційній діяльності страхового ринку України. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Вип. 96. 2020. С. 103–115.
38. Мартинова Л. В. Комплексна оцінка ризиків господарської діяльності підприємств зернопродуктового підкомплексу АПК. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 18, Ч. 2. С. 79–85.
39. Мартинова Л. В. Комплексна оцінка ризиків господарської діяльності підприємств зернопродуктового підкомплексу АПК. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 18, Ч. 2. С. 79–85.
40. Мірзоева Т. В., Герасимчук Н. А. Щодо оцінки ризиків агробізнесу в контексті ESG-стратегії розвитку. Економіка та суспільство, (58). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-22>
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3274>

41. Мірзоєва Т. В., Герасимчук Н. А. Щодо оцінки ризиків агробізнесу в контексті ESG-стратегії розвитку. Економіка та суспільство, (58). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-22>
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3274>
42. Нейтер Р. Втрати на \$ 40 млрд: як через війну страждає аграрний сектор економіки. Економічна правда. 19 груд. 2022 р. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/>
43. Олійник В. М. Економіко-математичне моделювання в розвитку страхування та управління страховими тарифами : монографія / В. М.Олійник. – Суми : Університетська книга, 2014. – 366 с.
44. Осіпова А. А., Барабаш Л. В., Дрозд В. О. Моделі агрострахування у світовому контексті. Ефективна економіка. 2024. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_6_50
45. Офіційний сайт СК «Українська пожежно-страхова компанія». URL: <https://upsk.com.ua/about/>
46. Прокопчук О. Т., Клименко В. О. Параметрична схема страхового захисту для аграрного сектору економіки України. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2023. Вип. 102. Ч. 2. С. 60–71.
47. Прокопчук О. Т., Клименко В. О. Параметрична схема страхового захисту для аграрного сектору економіки України. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2023. Вип. 102. Ч. 2. С. 60–71.
48. Рудь І. Ю., Кондрацька К. В. Страховий ринок України: аналіз та перспективи розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. Вип. 23. Ч. 2. С. 87-91.
49. Самарічева Т. А., Крушинська А. В. Вплив податкового навантаження на фінансову стійкість страховика. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 6 (12). С.106-120.
50. Сороківський В. М., Папка О. С., Кузьма Х. В. Статистичні методи прогнозування показ-ників діяльності страхових компаній. Сучасні напрями

розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 18-19 червня 2022 р.). С. 63-65.

51. Статут підприємства СК «Українська пожежно-страхова компанія».

52. Танклевська Н.С. Ярмоленко В.В. Перспективи адаптації зарубіжного досвіду агрострахування в Україні. Економіка харчової промисловості. 2020. Т. 12, Вип. 1/2020. С. 55–93.

53. Танклевська Н.С. Ярмоленко В.В. Перспективи адаптації зарубіжного досвіду агрострахування в Україні. Економіка харчової промисловості. 2020. Т. 12, Вип. 1/2020. С. 55–93.

54. Терлич А. В., Крушинська А.В. Управління моральними ризиками на ринку автострахування. Наукові перспективи № 8(38). 2023. С.429-441.

55. У ЄБА закликали уряд страхувати посіви зернових. Agropolit.com. 26 берез. 2022 р. URL: <https://agropolit.com/news/23505-u-yeba-zaklikaliuryad-strahuvati-posivi-zernovih> (дата звернення: 20.12.2022).

ДОДАТКИ

Додаток А

Систематизація основних умов страхового продукту «Комплексне страхування сільськогосподарської продукції в частині страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень»

2. Основні умови страхового продукту	
Клас страхування та опис страхового продукту	<p>Класи страхування:</p> <ul style="list-style-type: none"> - клас страхування 8 «Страхування майна від вогню та небезпечного впливу природних явищ»; - клас страхування 9 «Страхування майна від шкоди, заподіяної градом, морозом, іншими подіями (включаючи крадіжку, розбій, грабїж, умисне пошкодження/знищення майна), крім подій, визначених у класі 8». <p>Страховий продукт характеризується обов'язком Страховика за визначену Договором страхування плату (страхову премію) здійснити виплату страхового відшкодування відповідно до умов Договору страхування внаслідок настання події, на випадок виникнення якої проводиться страхування (страхового ризику).</p> <p>Об'єктом страхування є:</p> <p>посіяна, висаджена, сільськогосподарська продукція на праві володіння, користування і розпорядження.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Об'єктом страхування за програмою страхування <u>майбутнього врожаю сільськогосподарських культур</u>, можуть бути наступні сільськогосподарські культури: озима пшениця; яра пшениця; озимий ріпак; озимий ячмінь; ярий ячмінь; озиме жито; озима спельта; озиме тритикале; кукурудза; соняшник; соя; цукровий буряк, коноплі на тресту, гречка, інші озимі та ярі сільськогосподарські культури. Об'єктом страхування за програмою страхування <u>майбутнього врожаю багаторічних насаджень</u>, можуть бути наступні багаторічні рослини: яблуні, груші, черешні, вишні, абрикоси, персики, виноград, лохина, інші багаторічні насадження.
Страхові ризики	<p>Страхові ризики за програмою страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур:</p> <p>Буря - сильний вітер, зафіксований гідрометеорологічною службою, швидкість якого становить від 25 м/с і більше, який може супроводжуватись атмосферними опадами. Значні швидкості вітру під час бурі викликають посилену транспірацію рослин, висихання верхніх шарів ґрунту, механічні пошкодження рослин, у супроводі злив - полягання посівів, що зумовлює значне зниження врожаю сільськогосподарських культур;</p> <p>Видування - явище, спричинене здуванням сильним (понад 10-15 м/сек.) і тривалим вітром верхніх шарів ґрунту разом з посіяним насінням, а іноді і зі сходами рослин. Спостерігаються на безструктурних розпилених ґрунтах при сильному вітру в суху погоду;</p> <p>Вимерзання- загибель сільськогосподарських культур внаслідок зниження температури повітря або ґрунту нижче критичної для</p>

	<p>рослин межі протягом 1 доби і більше. Вимерзання спричиняє пошкодження вузлів кущіння, кореневої системи озимих зернових, надземних та підземних частин багаторічних насаджень;</p> <p>Вимокання – весняна загибель сільськогосподарських культур внаслідок недостатчі кисню для дихання, що зумовлюється тривалим перебуванням їх в умовах застою талої води;</p> <p>Випадіння рослин- явище, що спостерігаються при різкому і активному наростанні тепла в період відновлення вегетації та одночасно при недостатчі вологи у верхньому шарі ґрунту. При цьому вторинна коренева система не встигає використовувати вологу більш глибоких шарів ґрунту і рослини гинуть. Це явище більш розповсюджене при пізніх веснах;</p> <p>Випирання- загибель рослин внаслідок розриву кореневої системи, оголення вузлів кущіння озимих культур чи кореневої шийки багаторічних трав в результаті неодноразового розмерзання і замерзання верхнього перезволоженого шару ґрунту;</p> <p>Випрівання- загибель рослин озимих культур та багаторічних трав внаслідок тривалого перебування рослин під високим сніговим покривом, коли температура ґрунту на глибині залягання вузла кущіння близька до 0° упродовж 80-100 днів (не обов'язково підряд) та при слабкому промерзанні або талому ґрунті. Відбувається аномальний ріст конусу наростання взимку, ураження грибковими хворобами і, внаслідок цього, загибель рослин ранньої весни;</p> <p>Вторинні хвороби рослин- масовий розвиток захворювань рослин, що викликаються напівпаразитичними збудниками, що є наслідком первинного механічного пошкодження рослин градом, бурєю, зливою, низькою температурою, стоячою водою чи іншими подіями;</p> <p>Град- вид атмосферних опадів, що являють собою льодяні утворення, які випадають влітку, як правило із зливовим дощем або під час грози, і викликають загибель бо пошкодження сільськогосподарських культур в результаті безпосередньої механічної дії на надземні органи рослини, а також зменшення врожаю сільськогосподарської культури і вторинні захворювання сільськогосподарських культур;</p> <p>Ґрунтова кірка- сильно ущільнений, цементований поверхневий шар ґрунту. В одних випадках кірка відстає у вигляді плиток, в других - представляє монолітний міцний шар, який поступово переходить в нижні рихлі шари.</p> <p>Епіфітотійний розвиток хвороб рослин – масове розповсюдження хвороб рослин, що викликаються паразитичними збудниками, кваліфіковане Державною ветеринарною та фітосанітарною службою України або її територіальними відділеннями як „Епіфітотія”. Епіфітотія - широке вибухоподібне розповсюдження заразної хвороби рослин, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу та яке охоплює увесь район, область чи державу.</p> <p>Заморозок- зниження температури нижче 0°C на поверхні ґрунту і рослин, що спостерігається у вегетаційний період при позитивних середньодобових температурах повітря, яке викликає загибель або пошкодження сільськогосподарських культур внаслідок появи в пошкодженій рослині одного або більше симптомів, таких як:</p>
--	---

внутрішньоклітинні кристали льоду, що порушують клітинну структуру (клітинна загибель), загибель репродуктивних органів і зневоднення або „висмоктування зерна”. На розподіл та інтенсивність заморозків, крім атмосферних процесів, великий вплив мають місцеві умови (форми рельєфу, близькість великих водойм і міст, а також фізичні властивості ґрунту);

Землетрус- коливання земної кори, зумовлене природними геофізичними явищами, що викликають розломи, зсуви, зміщення ділянок земної поверхні, що робить неможливим своєчасне виконання технологічних операцій при вирощуванні сільськогосподарських культур і, як наслідок, зниження чи втрату їх врожаю;

Земельний або земельно-водний сель- потік ґрунту або муловий (земельно-водний) потік, що відбувається під час рясних опадів у горах чи передгір'ях, викликає загибель рослин внаслідок механічного впливу на надземні органи рослин шляхом їх виривання, вимивання та замулювання;

Земельний зсув- зміщення великих мас ґрунту, що викликає пошкодження чи загибель рослин в результаті механічного пошкодження надземної частини рослин або робить неможливим своєчасне виконання технологічних операцій при вирощуванні сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень (посівів, насаджень тощо) або зміщення мас гірських порід вниз по схилу під дією сили земного тяжіння на більш низький рівень без втрати контакту з нерухомою основою;

Злива (сильна злива) - сильний дощ з кількістю опадів 30 мм і більше за 1 годину і менше, що призводить до пошкодження рослин, викликає полягання, водну ерозію ґрунту, сприяє утворенню ґрунтової кірки;

Зневоднення на землях, які підлягають примусовому зрошенню або заводненню- зниження рівня води в системах зрошення внаслідок впливу на ці системи стихійних явищ (землетрусу, зсуву тощо), що унеможливує проведення зрошення і призводить до зниження врожаю або повної загибелі рослин (посівів) внаслідок нестачі вологи;

Лавина- сніговий обвал, що викликає пошкодження чи загибель урожаю, посівів у прояві механічного пошкодження надземної частини рослин, що робить неможливим подальше виконання технологічних операцій щодо вирощування сільгоспкультури;

Льодова кірка- шар льоду, що утворюється внаслідок чергування відлиг та морозів і щільно прилягає до поверхні ґрунту. Висота льодової кірки коливається від 10 до 50 мм, а максимальна досягає 150 мм. Загибель рослин від задухи відбувається при тривалому перебуванні під льодяною кіркою (протягом 30-40 днів та більше) внаслідок порушення газообміну - підвищення концентрації вуглекислого газу, нестачі кисню. Пошкодження рослин від льодяної кірки відбуваються і внаслідок прямої механічної дії - розриву коренів, вузлів куштиння;

Ожеледь- шар льоду на поверхні ґрунту (притерта льодяна кірка) або снігового покриву (висяча льодяна кірка), що утворюється в результаті сонячної радіації, глибоких відлиг, які змінюються на мороз, опадів або туману в холодний період року і викликають загибель рослин в результаті механічної дії (розрив вегетативних органів, кореневої системи), а також в результаті порушення процесів газообміну рослин;

Паводок (повінь, поводь, високі рівні води) - надлишок вологи (рясні опади або інтенсивне танення снігу), що викликає застоювання води на полях і, як наслідок, загибель рослин в результаті порушення газообміну, що також призводить до втрати або повної загибелі врожаю внаслідок неможливості проведення збиральних робіт. Фітопатогенний вплив надлишкової вологості на рослини полягає у тому, що на тих ділянках, де довгий час зберігається волога, починають виникати захворювання, такі як кореневі та стеблові гнилі, що призводять до значного зниження врожайності;

Пилові бурі - перенесення великої кількості пилу внаслідок сильного вітру, що призводить до руйнування поверхневого шару ґрунту, не закріпленого рослинністю,. Сильна пилова /піщана/ буря - при швидкості вітру 15 м/с і більше протягом 12 годин і більше. Пилові бурі завдають значних пошкоджень посівам - оголюють кореневу систему рослин, заносять посіви шаром ґрунту або піску, виносять з полів продуктивні шари ґрунту тощо;

Посуха (засуха) -загибель рослин внаслідок комплексу гідрометеорологічних умов, що створюють невідповідність між потребою рослин у воді та надходженням її з ґрунту, або загибель та пошкодження рослин внаслідок тривалого дефіциту опадів при підвищеному температурному режимі у теплий період року, внаслідок чого вичерпуються запаси вологи ґрунту за рахунок випаровування і транспірації. Складаються несприятливі умови для вегетації рослин, врожай сільськогосподарських культур різко знижується або гине. При цьому розрізняють атмосферну або повітряну посуху, коли опадів випадає недостатньо, утримуються високі температури повітря на фоні низької вологості повітря (менше 30%), та ґрунтову посуху, коли відбувається висушування ґрунту, що приводить до недостатнього забезпечення рослин водою і викликає передчасне пожовтіння та засихання рослин. Критерії посухи - зниження відносної вологості повітря вдень до 30 відсотків і менше протягом 10 днів і більше, зниження запасів продуктивної вологи орного шару ґрунту до 10 мм і менше у період сівби озимини і ярини; зниження запасів продуктивної вологи в метровому шарі ґрунту до 30 відсотків і менше НПВ (найменшої польової вологості) в інший період вегетації;

Протиправні дії третіх осіб- дії будь-яких сторонніх (третіх) осіб, які не беруть участі у страхуванні, направлені проти посівів сільськогосподарських культур, а саме: хуліганство, грабіж, розбій, підпал, таємне викрадення сільськогосподарських культур, пошкодження посівів третіми особами за фактом яких розпочато кримінальне провадження;

Сильний вітер- рух повітря з максимальною швидкістю 25 м/с, і більше. Значні швидкості вітру викликають посилену транспірацію рослин, висихання верхніх шарів ґрунту, механічні пошкодження рослин, у супроводі злив - полягання посівів, що зумовлює значне зниження врожаю сільськогосподарських культур;

Смерч- сильний вихор, який опускається з основи купчасто-дощової хмари у вигляді темної вирви чи хобота і має вертикальну вісь, невеликий поперечний перетин і дуже низький тиск у центральній його частині. Швидкість вітру в смерчі досягає 50-100м/с і може викликати катастрофічні руйнування. Має локальний характер;

	<p>Суховій- вітер зі швидкістю більше 5 м/с при відносній вологості повітря 30 % і нижче, температурі повітря 25°C і вище, дефіциту вологості повітря 15 мілібарів і більше, що спричиняє зневоднення рослин і порушення в них фізіологічних процесів;</p> <p>Тривалі (затяжні) дощі- інтенсивні атмосферні опади, що випадають безперервно або з незначною перервою протягом доби, інколи декількох діб (2-3) з кількістю опадів 100 мм і більше. Спричиняють перезволоження ґрунту, „стікання” зерна, розповсюдження грибкових захворювань на посівах;</p> <p>Удар блискавки- спрямований в наземні об’єкти розряд атмосферної електрики, що викликає заpalення, пошкодження або повне знищення сільськогосподарської продукції;</p> <p>Ураган- сильний вітер руйнівної сили та значної тривалості, який викликає катастрофічні руйнування. Швидкість вітру в урагані більше 32 м/с;</p> <p>Шквал- різке короткочасне підсилення швидкості вітру під час грози або перед грозою. Максимальна швидкість вітру при шквалах може перевищувати 40 м/с;</p> <p>Крадіжка, розбій, грабіж- таємне викрадення сільськогосподарської продукції з поля у період вегетації сільськогосподарських культур, пошкодження посівів третіми особами в т.ч. вандалізм, якщо у даному випадку проти осіб порушена кримінальна справа.</p> <p>Пожежа- вогню (пожежі), що виникли внаслідок зовнішніх чинників (крім підпалу) або інших причин, визначених у Договорі страхування, включаючи удар блискавки, вибух, падіння літальних апаратів або їх уламків або вантажу, що ними перевозився, розливання палива.</p> <p>Стихійне лихо- природні явища (уключаючи бурю, просідання ґрунту та/або інші, передбачені договором страхування метеорологічні, гідрологічні або геофізичні явища, крім морозу та граду, які за своєю інтенсивністю та площею поширення можуть призвести до пошкодження та/або знищення (загибелі) сільськогосподарської продукції, підтверджені висновком Гідрометцентру або Державною службою України з надзвичайних ситуацій.</p> <p><u>Страхові ризики за програмою страхування майбутнього врожаю багаторічних насаджень:</u></p> <p>Заморозок – зниження температури нижче 00С на поверхні ґрунту і рослин, що спостерігається у вегетаційний період при позитивних середньодобових температурах повітря, яке викликає загибель або пошкодження багаторічних насаджень, їх генеративних органів (плодів, ягід).</p> <p>Зневоднення на землях, які підлягають примусовому зрошенню або заводненню – зниження рівня води в системах зрошення внаслідок впливу на ці системи природних явищ (землетрусів, зсувів і т.п.) або протиправних дій третіх осіб, що робить неможливим проведення зрошення, що призводить до пошкодження або загибелі рослин в результаті нестачі вологи. Град – вид атмосферних опадів, що являють собою льодяні утворення розміром від дрібної горошини до крупного яйця, які випадають в теплу пору року, як правило із зливовим дощем або під час грози і викликає загибель або пошкодження багаторічних насаджень, їх генеративних органів</p>
--	--

(плодів, ягід) в результаті безпосередньої механічної дії на надземні органи рослини.

Удар блискавки – спрямований в наземні об’єкти розряд атмосферної електрики, що викликає запалення, пошкодження або повне знищення багаторічних насаджень.

Землетрус – коливання земної кори, зумовлене природними геофізичними явищами, що викликають розломи, зсуви, зміщення ділянок земної поверхні, що робить неможливим своєчасне виконання технологічних операцій при вирощуванні багаторічних насаджень і, як наслідок, їх знищення.

Земельний зсув – зміщення великих мас ґрунту, що викликає пошкодження чи загибель рослин в результаті механічного пошкодження надземної частини рослин або робить неможливим своєчасне виконання технологічних операцій при вирощуванні сільськогосподарських культур.

Сель – потік ґрунту або муловий (земельно-водний) потік, що відбувається під час рясних опадів в горах і передгір’ях, викликає загибель рослин в результаті механічного впливу на надземні органи рослин, шляхом їх виривання, вимивання чи замулювання або робить неможливим своєчасне виконання технологічних операцій при вирощуванні сільськогосподарських культур.

Пожежа – неконтрольований процес горіння, що супроводжується знищенням багаторічних насаджень в результаті дії вогню (в тому числі викликаного ударом блискавки, аварією електромережі, вибухом, підпалом), що здатний самостійно поширюватися поза місцями, спеціально призначеними для його розведення і підтримання, а також пошкодження або знищення багаторічних насаджень та/або генеративних органів (плодів, ягід), продуктами горіння і засобами пожежогасіння, що застосовуються з метою попередження пожежі.

Буря, ураган, буран – сильний тривалий вітер (рух повітряних мас), вище 9-ти балів за шкалою Бофорта і швидкістю понад 30 м/с, з дощем, снігом або без них, що викликає загибель або пошкодження багаторічних насаджень їх генеративних органів (плодів, ягід), вилягання рослин, незворотне виривання та/або ламання рослин.

Злива – інтенсивний короточасний дощ, під час якого випало опадів більше 30 мм за 1 годину, що спричинило механічні пошкодження рослин, – ламання стебел та гілок, вибивання квітів чи насіння із суцвіття, плоду, замулювання, оголення кореневої системи.

Повінь – затоплення насаджень унаслідок розливу річок, водойм через переповнення їх дощовими і тало-дощовими водами, прориву на штучних водоймищах дамб, що створює перешкоди для дихання рослин та їх загибель.

Стихійне лихо- природні явища (уключаючи бурю, просідання ґрунту та/або інші, передбачені договором страхування метеорологічні, гідрологічні або геофізичні явища, крім морозу та граду, які за своєю інтенсивністю та площею поширення можуть призвести до пошкодження та/або знищення (загибелі) сільськогосподарської продукції, підтвержені висновком Гідрометцентру або Державною службою України з надзвичайних ситуацій.

Протиправні дії третіх осіб- дії будь-яких сторонніх (третіх) осіб, які не беруть участі у страхуванні, направлені проти багаторічних

	<p>насаджень, а саме: хуліганство, грабіж, розбій, підпал, таємне викрадення, пошкодження багаторічних насаджень третіми особами, а також руйнування, пошкодження чи викрадення опор і несучих конструкцій, що викликають пошкодження або знищення насаджень, за фактом яких відкрито кримінальне провадження та інші дії сторонніх (третіх) осіб щодо насаджень Страхувальника, зазначені в Договорі страхування;</p> <p>Договором страхування може бути звужено та/або уточнено (конкретизовано) обсяг страхового покриття (уключаючи визначені ознаки, причини та/або умови настання події, у разі наявності яких подія може бути визнана страховим випадком) та інші умови страхування, передбачені варіантами страхування, на підставі яких укладається такий Договір страхування</p>
Обмеження страхування:	<p>Не приймається на страхування сільськогосподарська продукція, якщо:</p> <ul style="list-style-type: none"> - посіви сільськогосподарських культур або багаторічні насадження вже піддані дії страхових ризиків, або існує висока ймовірність їх настання, що може бути підтверджено фактичними показниками та/або прогнозами гідрометцентру, підрозділів Міністерства з надзвичайних ситуацій, Державної фітосанітарною служби України, експертними висновками; <p>посіви сільськогосподарських культур або багаторічні насадження зріджені, пожовклі, втратили тургор та/або вражені хворобами і шкідниками</p>
Територія та строк дії договору страхування	<p>- адреса фактичного розміщення посівів та багаторічних насаджень. Страхове покриття не поширюється на окуповані території в тому числі території Автономної Республіки Крим, на територію/район воєнних або бойових дій, а також на територію, яка вийшла з-під контролю органів влади України, територію/зону проведення антитерористичної операції, територію/зону проведення операції об'єднаних сил, зону воєнних або збройних конфліктів.</p>
Строк дії договору страхування:	<p>Мінімальний строк страхування 1 місяць, але в будь-якому разі не може перевищувати:</p> <p><u>За програмою страхування майбутнього врожаю</u> сільськогосподарських культур - один календарний рік або цикл вирощування сільськогосподарської культури, від посіву/появи сходів до закінчення збирання врожаю.</p> <p>За програмою страхування майбутнього врожаю багаторічних насаджень - один календарний рік або період вегетації (від набухання бруньок до дозрівання врожаю).</p> <p>Якщо Договором страхування не передбачено інше, Договір страхування набирає чинності з 00 годин (за київським часом) дня, наступного за днем сплати страхової премії чи її першої частини (у разі сплати страхової премії частинами), та закінчується о 24 годині (за київським часом) дати, що зазначена в Договорі страхування як дата закінчення строку дії Договору страхування.</p> <p>Дія Договору страхування не поширюється на події, що мають ознаки страхового випадку, які настали до набрання чинності Договором страхування.</p>
Розмір страхової	<p>Розмір страхової суми: Страхова сума визначається в межах вартості очікуваного</p>

суми (ліміту відповідальності)	(майбутнього) врожаю конкретної сільськогосподарської культури або виду багаторічних насаджень. Мінімальна страхова сума – 100 тис. грн. Максимальна страхова сума – 200 млн.грн. Вказані показники застосовуються для кожної із програм
Франшиза	Мінімальна франшиза 5% Максимальна франшиза 50% Вказані показники застосовуються для кожної із програм
Розмір страхової премії	Мінімальний страховий тариф – 0,2% Максимальний страховий тариф – 17%. Вказані показники застосовуються для кожної із програм
Порядок та строки сплати страхової премії	Страхова премія, за письмовою згодою сторін може бути сплачена: одноразово, в строк зазначений у Договорі. частинами, відповідно до графіку зазначеному у Договорі.
Обов'язки сторін	<p>Страхувальник зобов'язаний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - перед укладенням Договору страхування поінформувати Страховика (або страхового посередника, якщо Договір страхування укладається за участі страхового посередника): - про об'єкт страхування, включаючи інформацію про чинні договори страхування, укладені щодо об'єкта страхування; - про відомі йому обставини, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику (визначення ймовірності та вірогідності настання страхового випадку і розміру можливих збитків); - щодо інформації про наявність на законних підставах або на підставі інших правовідносин страхового інтересу щодо об'єкта страхування, включаючи наявність такого інтересу у Вигодонабувача (у разі визначення такої особи в договорі страхування). - сплачувати страхову премію у порядку та строки, встановлені Договором страхування; - ознайомити Вигодонабувача (у разі призначення) з умовами Договору страхування (у тому числі з тими, що впливають на рішення Страховика стосовно визнання події страховим випадком та відмови у виплаті страхового відшкодування); - протягом строку дії Договору страхування повідомляти Страховика про будь-яку зміну обставин, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику (визначення ймовірності та вірогідності настання страхового випадку та розміру можливих збитків), та/або інших обставин, що впливають на розмір страхової премії за договором страхування; - виконувати рекомендації Страховика щодо усунення обставин, що впливають на підвищення страхового ризику, а також самостійно вживати заходів для запобігання настанню страхового випадку та зменшення наслідків страхового випадку; - інформувати Страховика про настання події, що має ознаки страхового випадку, у порядку та строки, визначені Договором страхування; - вживати заходів для запобігання настанню страхового випадку та зменшення наслідків страхового випадку; - виконувати інструкції Страховика, компетентних органів або їх уповноважених представників та надавати повну і достовірну

інформацію щодо обставин настання випадку, який в подальшому може бути кваліфікований як страховий;
 надати Страховику документи та інформацію, передбачену Договором страхування, що стосуються страхового випадку та його наслідків;
 сприяти Страховику в розслідуванні причин та обставин настання страхового випадку;
 вживати заходів для забезпечення Страховику можливості скористатися правом вимоги до особи, винної у заподіянні збитків, надавати Страховику всі необхідні документи та повідомляти інформацію, необхідну для реалізації страховиком права вимоги до винних осіб, що спричинили настання страхового випадку;
 Дотримуватися технології вирощування сільськогосподарських культур, стосовно яких укладений Договір страхування, збирання їх врожаю, пожежної безпеки, вимог відповідних державних органів нагляду;
 Зберігати до прибуття Страховика (представника Страховика) пошкоджену і вцілілу сільськогосподарську продукцію в тому вигляді, який вона має після настання випадку, що має ознаки страхового;
 виконувати інші обов'язки, встановлені Договором страхування та законодавством України.

Страховик зобов'язаний:

до укладення Договору страхування на підставі отриманої інформації від клієнта (Страхувальника) з'ясувати його потреби та вимоги у страхуванні;
 перед укладанням Договору страхування надати Страхувальнику необхідну, повну, доступну та достовірну інформацію про страхову послугу та/або посередницьку послугу та про Страховика у обов'язі, визначеному законодавством, достатньої для прийняття ним свідомого рішення про укладання Договору страхування або про відмову від укладання Договору страхування;
 встановити факт, причини та обставини події, яка може бути визнана страховим випадком за Договором страхування;
 при настанні страхового випадку здійснити виплату страхового відшкодування в строки та в розмірі відповідно до умов Договору страхування, а також відшкодувати витрати, понесені Страхувальником/Вигодонабувачем для запобігання настанню страхового випадку та зменшення наслідків страхового випадку, якщо це передбачено умовами Договору страхування, за умови їх документального підтвердження;
 у разі прийняття рішення про відмову у виплаті страхового відшкодування письмово повідомити про це Страхувальника та Вигодонабувача у строки визначені Договором страхування з обґрунтуванням причин відмови;
 не розголошувати відомостей про Страхувальника та Вигодонабувача, про їх майнове становище та забезпечити збереження інформації, що становить таємницю страхування, крім випадків, встановлених законом;
 - виконувати інші обов'язки, встановлені Договором страхування та законодавством України.

	<p>За невиконання та/або неналежне виконання умов Договору страхування Сторони несуть відповідальність згідно з законодавством України.</p> <p>У разі нездійснення Страховиком страхової виплати відповідно до умов Договору страхування Страховик зобов'язаний сплатити неустойку (штраф, пеню) у розмірі 0,01% відповідної суми за кожен день прострочення, але не більше подвійної облікової ставки НБУ, яка діє на момент прострочення.</p>
<p>Підстави та порядок припинення дії договору страхування</p>	<p>Дія Договору припиняється та Договір втрачає чинність за згодою Сторін, а також у разі:</p> <ul style="list-style-type: none"> · закінчення строку дії Договору; · виконання Страховиком зобов'язань перед Страхувальником (або Вигодонабувачем) у повному обсязі; · ліквідації страхувальника - юридичної особи або смерті страхувальника - фізичної особи (крім випадків, передбачених статтею 100 Закону України «Про страхування»); · ліквідації Страховика у порядку, встановленому законодавством України; · набрання законної сили рішенням суду про визнання Договору недійсним; · сумарної страхової виплати в розмірі, еквівалентному страховій сумі (ліміту виплати) за всіма страховими випадками, що сталися в період дії цього Договору; · в інших випадках, передбачених законодавством України. <p>Дія Договору може бути достроково припинена за вимогою Страхувальника або Страховика за наявності письмової згоди Вигодонабувача щодо дострокового припинення дії Договору:</p> <ul style="list-style-type: none"> · про намір достроково припинити дію Договору будь-яка Сторона зобов'язана повідомити іншу Сторону та Вигодонабувача не пізніше як за 30 календарних днів до дати припинення дії Договору. · у разі дострокового припинення дії Договору страхування, за вимогою Страхувальника Страховик повертає йому страхову премію за період, що залишився до закінчення строку дії Договору, з вирахуванням витрат, пов'язаних безпосередньо з укладенням і виконанням цього Договору, якщо інше не визначено в Договорі страхування, та фактичних страхових виплат, що були здійснені за Договором; · якщо вимога Страхувальника обумовлена порушенням Страховиком умов Договору, Страховик повертає Страхувальнику сплачену ним страхову премію повністю. <ul style="list-style-type: none"> • У разі дострокового припинення дії Договору: <ul style="list-style-type: none"> · за вимогою Страховика Страхувальнику повертається повністю сплачена ним страхова премія; · якщо вимога Страховика обумовлена невиконанням Страхувальником умов Договору, Страховик повертає йому страхову премію за період, що залишився до закінчення строку дії Договору, з вирахуванням витрат, пов'язаних безпосередньо з укладенням і виконанням Договору, якщо інше не визначено у Договорі страхування, та фактичних страхових виплат, що були здійснені за Договором. • Повернення платежів здійснюється протягом 15 (п'ятнадцяти)

	<p>робочих днів після припинення дії Договору.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Страхувальник має право протягом 30 календарних днів з дня укладення Договору відмовитися від такого Договору без пояснення причин, крім випадків: <ul style="list-style-type: none"> - строк дії Договору страхування становить менше 30 дні; - якщо повідомлено про настання події, що має ознаки страхового випадку, за цим Договором страхування. Про намір відмовитися від Договору страхування Страхувальник повідомляє Страховика заявою у письмовій формі та вказує банківські реквізити, на які Страховик має повернути сплачену Страхувальником страхову премію за таким Договором. Страховик повертає Страхувальнику сплачену страхову премію повністю протягом 15 робочих днів після отримання відповідної заяви Страхувальника, за умови що протягом цього періоду не відбулася подія, що має ознаки страхового випадку.
<p>Порядок дій у разі настання події, що має ознаки страхового випадку</p>	<ul style="list-style-type: none"> • При виникненні події, що в подальшому може бути кваліфікована як страховий випадок, Страхувальник (або його довірена особа/Вигодонабувач) зобов'язаний: <ul style="list-style-type: none"> - негайно, але не пізніше 24 годин із моменту (дати), коли стало відомо про подію, що може бути кваліфікована як страховий випадок, повідомити Страховика про настання такої події за телефоном: 311 (абонентам Vodafone та Київстар) або 0-800-50-311-5 (безкоштовно), або (044) 537-6-311; - Не пізніше 3 (трьох) робочих днів, враховуючи той день, коли йому стало відомо про страховий випадок, надати Страховику письмове повідомлення про подію, що може бути визнана страховим випадком, за формою, встановленою Страховиком. - Надати Страховику всю необхідну документально підтверджену інформацію про перелік фактично виконаних робіт на дату настання події, що має ознаки страхового випадку по застрахованій сільськогосподарській культурі при її пошкодженні чи загибелі; - Забезпечити Страховику можливість огляду місця події та проведення власного розслідування, а також надавати Страховику достовірну інформацію щодо події, яка відбулася; - Надати всі можливі документи, що необхідні для встановлення факту настання страхового випадку та визначення розміру страхового відшкодування. - Зберегти, до огляду Страховиком, пошкоджені посіви, або багаторічні насадження в тому вигляді, в якому вони опинились після несприятливої дії, якщо інші дії, спрямовані на мінімізацію збитку, не були узгоджені із Страховиком. <p>Здійснювати інші дії, передбачені законодавством України. -</p>
<p>Порядок здійснення страхових виплат</p>	<p>Після отримання всіх документів, необхідних для встановлення факту та обставин настання страхового випадку та розміру збитку, Страховик впродовж десяти робочих днів приймає рішення про виплату страхового відшкодування (складає страховий акт) або рішення про відмову у виплаті страхового відшкодування.</p> <p>Страховик здійснює виплату страхового відшкодування на підставі заяви Страхувальника або Вигодонабувача (їх спадкоємців), форма якої визначена Страховиком, впродовж п'ятнадцяти робочих днів після оформлення і підписання Страхового Акта.</p> <p>Страховик здійснює виплату страхового відшкодування на</p>

	<p>банківський рахунок Страхувальника (або Вигодонабувача), згідно реквізитів, вказаних у заяві на виплату страхового відшкодування.</p> <p>Разом із заявою на виплату страхового відшкодування Страхувальник або Вигодонабувач (їх спадкоємці) надають документи, що встановлюють особу та її повноваження (у тому числі з метою дотримання Страховиком вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення).</p> <p>Страхове відшкодування виплачується в національній валюті України. У тих випадках, коли збитки, спричинені у результаті настання страхового випадку, відшкодовані Страхувальнику/Вигодонабувачу іншими особами після виплати йому Страховиком страхового відшкодування, Страхувальник зобов'язаний повернути виплачене страхове відшкодування Страховику протягом 10 (десяти) робочих днів з дня отримання відшкодування Страхувальником/Вигодонабувачем від іншої особи.</p>
<p>Винятки із страхових випадків та підстави для відмови у страховій виплаті</p>	<p>Не визнаються страховими випадками події, що сталися внаслідок:</p> <p>впливу ядерного вибуху, радіації чи радіоактивного зараження, інших екологічних катастроф; техногенних аварій, будь-якого забруднення або зараження навколишнього середовища; дій Страхувальника, його представників або працівників, що знаходилися в стані алкогольного сп'яніння, під впливом наркотичних чи токсичних речовин;</p> <p>- порушення Страхувальником термінів виконання робіт з посіву, обробки, внесення мінеральних і органічних добрив (порушення строків технологічної карти), інших агротехнічних правил та вимог агротехніки;</p> <p>- вторинних хвороб рослин, якщо вони не спричинені ризиками, зазначеними у Договорі страхування;</p> <p>Не є страховими такі випадки:</p> <p>втрата або пошкодження застрахованого майна через шахрайські дії; непрямі збитки, викликані страховим випадком, а саме: штрафні санкції, пеня, моральні збитки тощо;</p> <p>Події, що сталися внаслідок та/або на території (територія визначається на підставі належних та допустимих доказів) оголошеної або неоголошеної війни, збройного конфлікту, військових та бойових дій, дій будь-яких законних чи незаконних військових, воєнізованих, збройних формувань, бандитизму, диверсії, найманства, повстання, революції, заколоту, путчу, бунту, дій, спрямованих на зміну чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, посягання на територіальну цілісність, громадянських (масових) заворушень, інших масових порушень громадського порядку, самоуправства, вчинення терористичних актів, здійснення терористичної діяльності, проведення антитерористичних операцій, встановлення військових режимів або надзвичайних положень в країні, воєнного стану, народних хвилювань усякого роду або страйків, локаутів, блокад, конфіскації, націоналізації, примусового вилучення, реквізиції, арешту, пошкодження або знищення</p>

	<p>застрахованого майна за розпорядженням існуючого уряду (невизнаного, самопроголошеного, фактичного) або будь-якого органу влади, дій та розпоряджень самопроголошених (не передбачених законодавством України) органів влади та незаконних збройних чи воєнізованих формувань, дій по контролю, попередженню та боротьбі з наслідками подій, зазначених в цьому пункті Загальних умов, впливу будь-якої зброї (мін, бомб, снарядів, ракет тощо), покинутих знарядь війни (зброї та боєприпасів);</p> <p>Не підлягають відшкодуванню збитки, пов'язані з викраденням чи будь-яким пошкодженням та/або знищенням посівів та/або врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, мародерством та іншими подібними діями під час, внаслідок та після зазначених подій в п. 4.3. Загальних умов;</p> <p>Не визнаються страховими випадками збитки, що сталися внаслідок впливу будь-яких вибухових матеріалів (вибухових пристроїв промислового, саморобного та/або кустарного виготовлення, вибухових речовин, засобів їх ініціювання, виробів та пристроїв, які містять вибухові речовини тощо).</p> <p>• Підставою для відмови у страховій виплаті є:</p> <p>навмисні дії Страхувальника або особи, на користь якої укладено договір страхування, спрямовані на настання страхового випадку, крім дій, вчинених у стані крайньої необхідності або необхідної оборони, або випадків, визначених законом чи міжнародними звичаями;</p> <p>вчинення Страхувальником або особою, на користь якої укладено договір страхування, умисного кримінального правопорушення, що призвело до настання страхового випадку;</p> <p>несвоєчасне повідомлення Страхувальником про настання страхового випадку без поважних на це причин;</p> <p>подання страхувальником неправдивих відомостей про об'єкт страхування, обставини, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику, або про факт настання страхового випадку;</p> <p>створення Страхувальником Страховикові (представникові Страховика) або уповноваженому ним Експерту перешкод у визначенні обставин, характеру та розміру збитків або невиконання інших обов'язків, визначених Договором страхування або законодавством, якщо це призвело до неможливості Страховика встановити факт, причини та обставини настання страхового випадку або розмір заподіяної шкоди (збитків);</p> <p>ненадання документів та інформації стосовно страхового випадку, необхідних для прийняття рішення про страхову виплату;</p> <p>одержання Страхувальником повного відшкодування збитків від особи, яка їх заподіяла;</p> <p>наявність обставин, які є винятками із страхових випадків та обмеженнями страхування, передбаченими договором страхування;</p> <p>Здійснення Страхувальником пересівання (пересаджування) заорювання, культивування, дискування, збирання врожаю чи випас худоби на пошкоджених, загиблих площах - полях (ділянках) застрахованих сільськогосподарських культур без письмового погодження зі Страховиком;</p>
--	---

	<p>Порушення Страхувальником технології вирощування та догляду за сільськогосподарськими культурами, збирання врожаю, а також вимог визначених приписами служб захисту рослин, карантинної станції та інших компетентних органів в повному обсязі;</p> <p>Порушення Страхувальником (Вигодонабувачем) правил та норм пожежної безпеки, правил та умов використання застрахованого об'єкту, в тому числі спеціалізованої техніки, недотримання техніки безпеки, незабезпечення охорони врожаю, посівів, насаджень особливо садів, виноградників, розсадників та овочевих культур;</p> <p>Передача Страхувальником застрахованих сільськогосподарських культур після укладання Договору страхування без повідомлення Страховика страхування в оренду чи позичку;</p> <p>Навмисного введення Страховика або його представників в оману при визначенні причин або розмірів збитку;</p> <p>Інші випадки, передбачені Законом.</p>
<p>Форма договору страхування</p>	<p>Договір може бути укладений: у формі електронного документа; у паперовій формі.</p>

Систематизація основних умов страхового продукту «Комплексне страхування сільськогосподарської продукції в частині страхування сільськогосподарських тварин»

2. Основні умови страхового продукту	
Клас страхування та опис страхового продукту	Класи страхування: - клас страхування 8 «Страхування майна від вогню та небезпечного впливу природних явищ»; - клас страхування 9 «Страхування майна від шкоди, заподіяної градом, морозом, іншими подіями (включаючи крадіжку, розбій, грабїж, умисне пошкодження/знищення майна), крім подій, визначених у класі 8». • Страховий продукт характеризується обов'язком Страховика за визначену Договором страхування плату (страхову премію) здійснити виплату страхового відшкодування відповідно до умов Договору страхування внаслідок настання події, на випадок виникнення якої проводиться страхування (страхового ризику). • Об'єктом страхування є: сільськогосподарські тварини на праві володіння, користування і розпорядження. - страхуванню підлягають наступні сільськогосподарські тварини: велика рогата худоба (надалі – ВРХ), коні, свині, вівці, птиця, інші сільськогосподарські тварини. - Страховик може встановлювати обмеження щодо віку тварин, які можуть бути застраховані. Питання про прийняття на страхування того чи іншого об'єкту вирішується Страховиком в односторонньому порядку
Страхові ризики та обмеження страхування	За Договором страхування, можуть бути застраховані майнові інтереси Страхувальника (Вигодонабувача), пов'язані з ризиком втрати, загибелі, знищення вимушеного забою застрахованих тварин в результаті дії/впливу таких ризиків: • Пожежа та задимлення, що її супроводжує (включаючи виділення сажі і корозійного газу), крім її виникнення внаслідок навмисних або ненавмисних дій третіх осіб. - Під пожежею розуміється вогонь, що виник поза місцем, спеціально призначеним для його розведення і підтримки, або поширився за його межі і здатний поширюватися самостійно. - Під задимленням розуміється виділення диму в результаті пожежі (або тління). - Під виділенням сажі розуміється виділення сажі в результаті пожежі (або тління). - Під корозійним газом розуміється виділення газу, здатного завдати шкоди якимсь застрахованим тварин, що виникло внаслідок раптового і несподіваного нагрівання полімерних матеріалів. • Удару блискавки, а саме: перехід розряду блискавки на застрахованих тварин; • Вибух, а саме процесу виділення великої кількості енергії, що стрімко протікає і супроводжується руйнівною дією газів (пару), що розширюються; • Стихійне лихо, а саме: - Ураган, шторм, буря, штормовий вітер, при цьому під ураганом (бурею), штормом (штормовим вітром) розуміється викликаний погодними умовами рух повітряних мас із силою вітру, що відповідає 8 балам за шкалою Бофорта (швидкість вітру більше 16 м/с), що супроводжується випаданням опадів і приливною хвилею або без них; - Граду, при цьому під градом розуміється випадання із крупчасто-дощових хмар частинок щільного льоду. - Зливові дощі, тиск снігового шару, при цьому під зливовими дощами і тиском снігового шару розуміється випадання протягом доби опадів у кількості, що перевищує 1 (одну) середньомісячну норму випадання опадів для території, у межах якої знаходиться застраховані тварини. - Паводок, при цьому під паводком розуміється вихід з берегів води поверхневих (стоячих чи проточних) водоймищ. - Зсув, при цьому під зсувом розуміються зміщення мас гірських порід вниз по схилу під дією сили земного тяжіння без втрати контакту з нерухомою основою на більш низький гіпсометричний рівень. - Землетрус, при цьому під землетрусом розуміється пружинні коливання в земній корі чи верхній частині мантії, що викликають коливання земної

	<p>поверхні, деформацію в земній корі, сила якого перевищує 3 бали за шкалою Ріхтера. - Гірські обвали та сходження лавин, при цьому під гірськими обвалами і лавинами розуміється швидкий рух вниз зі схилу мас каменів, землі чи снігу в результаті дії сил земного тяжіння. •Дія електричного струму; •Утоплення; •Падіння в ущелину; •Попадання під транспортний засіб, що рухається; •Напад диких звірів та здичавілих собак; •Укус змій або отруйних комах; •Закупорки шлунково-кишкового тракту в результаті потрапляння предметів харчового характеру; •Отруєння на природному пасовищі травами або хімічними речовинами; •Асфіксії, тобто зупинки дихання в результаті закупорки верхніх дихальних шляхів сторонніми предметами; •Інфекційних хвороб тварин - група захворювань, що викликаються проникненням в організм хвороботворних (патогенних) мікроорганізмів. •Епізоотії – широке вибухоподібне розповсюдження інфекційної хвороби тварин, що охоплює значну територію - декілька районів або областей, кваліфіковане підрозділом Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів як епізоотія» (надзвичайні епізоотичні обставини); •Протиправні дії третіх осіб - протиправних дій третіх осіб цілеспрямованого неправомірного характеру (уключаючи крадіжку, розбій, грабїж, умисне пошкодження / знищення сільськогосподарської продукції, підпал та інші дії), заподіяні з метою завдання шкоди застрахованому майну. При цьому ризики за цим варіантом страхового захисту вважаються такими, що мали місце лише за умови їх класифікації як таких, відповідно до діючих на момент настання страхового випадку норм Кримінального кодексу України та здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення органами досудового розслідування у відповідності до вимог Кримінального процесуального кодексу України</p>
<p>Територія та строк дії договору страхування</p>	<p>За Договором страхування, можуть бути застраховані майнові інтереси Страхувальника (Вигодонабувача), пов'язані з ризиком втрати, загибелі, знищення вимушеного забою застрахованих тварин в результаті дії/впливу таких ризиків: •Пожежа та задимлення, що її супроводжує (включаючи виділення сажі і корозійного газу), крім її виникнення внаслідок навмисних або ненавмисних дій третіх осіб. - Під пожежею розуміється вогонь, що виник поза місцем, спеціально призначеним для його розведення і підтримки, або поширився за його межі і здатний поширюватися самостійно. - Під задимленням розуміється виділення диму в результаті пожежі (або тління). - Під виділенням сажі розуміється виділення сажі в результаті пожежі (або тління). - Під корозійним газом розуміється виділення газу, здатного завдати шкоди якимсь застрахованим тварин, що виникло внаслідок раптового і несподіваного нагрівання полімерних матеріалів. •Удару блискавки, а саме: перехід розряду блискавки на застрахованих тварин; •Вибух, а саме процесу виділення великої кількості енергії, що стрімко протікає і супроводжується руйнівною дією газів (пару), що розширюються; •Стихійне лихо, а саме: - Ураган, шторм, буря, штормовий вітер, при цьому під ураганом (бурею), штормом (штормовим вітром) розуміється викликаний погодними умовами рух повітряних мас із силою вітру, що відповідає 8 балам за шкалою Бофорта (швидкість вітру більше 16 м/с), що супроводжується випаданням опадів і приливною хвилею або без них; - Граду, при цьому під градом розуміється випадання із крупчастодощових хмар частинок щільного льоду. - Зливові дощі, тиск снігового шару, при цьому під зливовими дощами і тиском снігового шару розуміється випадання протягом доби опадів у кількості, що перевищує 1 (одну) середньомісячну норму випадання опадів для території, у межах якої знаходиться застраховані тварини. - Паводок, при цьому під паводком розуміється вихід з берегів води поверхневих (стоячих чи проточних) водоймищ. - Зсув, при цьому під зсувом розуміються зміщення мас гірських</p>

	<p>порід вниз по схилу під дією сили земного тяжіння без втрати контакту з нерухомою основою на більш низький гіпсометричний рівень. - Землетрус, при цьому під землетрусом розуміється пружинні коливання в земній корі чи верхній частині мантиї, що викликають коливання земної поверхні, деформацію в земній корі, сила якого перевищує 3 бали за шкалою Ріхтера.</p> <p>- Гірські обвали та сходження лавин, при цьому під гірськими обвалами і лавинами розуміється швидкий рух вниз зі схилу мас каменів, землі чи снігу в результаті дії сил земного тяжіння. •Дія електричного струму; •Утоплення; •Падіння в ущелину; •Попадання під транспортний засіб, що рухається; •Напад диких звірів та здичавілих собак; •Укус змій або отруйних комах; •Закупорки шлунково-кишкового тракту в результаті потрапляння предметів харчового характеру; •Отруєння на природному пасовищі травами або хімічними речовинами; •Асфіксії, тобто зупинки дихання в результаті закупорки верхніх дихальних шляхів сторонніми предметами; •Інфекційних хвороб тварин - група захворювань, що викликаються проникненням в організм хвороботворних (патогенних) мікроорганізмів. •Епізоотії – широке вибухоподібне розповсюдження інфекційної хвороби тварин, що охоплює значну територію - декілька районів або областей, кваліфіковане підрозділом Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів як епізоотія» (надзвичайні епізоотичні обставини); •Протиправні дії третіх осіб - протиправних дій третіх осіб цілеспрямованого неправомірного характеру (уключаючи крадіжку, розбій, грабїж, умисне пошкодження / знищення сільськогосподарської продукції, підпал та інші дії), заподіяні з метою завдання шкоди застрахованому майну. При цьому ризики за цим варіантом страхового захисту вважаються такими, що мали місце лише за умови їх класифікації як таких, відповідно до діючих на момент настання страхового випадку норм Кримінального кодексу України та здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення органами досудового розслідування у відповідності до вимог Кримінального процесуального кодексу України</p>
<p>Розмір страхової суми (ліміту відповідальності)</p>	<p>Розмір страхової суми: •Розмір страхової суми визначається за домовленістю між Страховиком та Страхувальником в межах вартості Застрахованих тварин на момент укладання Договору страхування. •Страхова сума може становити певну частку (відсоток) вартості Застрахованого об'єкту. При цьому кожний окремих об'єкт Договору страхування вважається застрахованим на таку частку (вартість). •Якщо страхова сума становить певну частку вартості застрахованих тварин, страхове відшкодування виплачується у такій же частці від визначених за страховим випадком збитків, якщо інше не передбачено Договором страхування. •Страхові суми у Договорі страхування встановлюються у національній валюті України - гривні.</p>
<p>Франшиза</p>	<p>У Договорі страхування може застосовуватися: безумовна франшиза, яка встановлюється у відсотках від страхової суми.</p>
<p>Розмір страхової премії / страхового тарифу</p>	<p>Страховий тариф визначається в залежності від умов страхування та зазначається у Договорі страхування.</p> <p>•Мінімальний базовий страховий тариф без застосування поправочних коефіцієнтів до базового страхового тарифу: 0, 01% •Максимальний базовий страховий тариф без застосування поправочних коефіцієнтів до базового страхового тарифу: 12% Страхова премія - плата за страхування, яку Страхувальник зобов'язаний сплатити Страховику за весь строк дії Договору страхування.</p>
<p>Порядок та строки сплати</p>	<p>• Умовами Договору страхування може бути передбачена сплата страхової премії одноразово при укладенні Договору або частинами відповідно до графіку, зазначеному у Договорі страхування.</p>

страхової премії	
Обов'язки сторін	<p>Страховальник зобов'язаний: •перед укладенням Договору страхування поінформувати Страховика (або страхового посередника, якщо Договір страхування укладається за участі страхового посередника): •про об'єкт страхування, включаючи інформацію про чинні договори страхування, укладені щодо об'єкта страхування; •про відомі йому обставини, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику (визначення ймовірності та вірогідності настання страхового випадку і розміру можливих збитків); •щодо інформації про наявність на законних підставах або на підставі інших правовідносин страхового інтересу щодо об'єкта страхування, включаючи наявність такого інтересу у Вигодонабувача (у разі визначення такої особи в договорі страхування). •сплачувати страхову премію у порядку та строки, встановлені Договором страхування; •ознайомити Вигодонабувача (у разі призначення) з умовами Договору страхування (у тому числі з тими, що впливають на рішення Страховика стосовно визнання події страховим випадком та відмови у виплаті страхового відшкодування); •протягом строку дії Договору страхування повідомляти Страховика про будь-яку зміну обставин, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику (визначення ймовірності та вірогідності настання страхового випадку та розміру можливих збитків), та/або інших обставин, що впливають на розмір страхової премії за договором страхування; •виконувати рекомендації Страховика щодо усунення обставин, що впливають на підвищення страхового ризику, а також самостійно вживати заходів для запобігання настанню страхового випадку та зменшення наслідків страхового випадку; •інформувати Страховика про настання події, що має ознаки страхового випадку, у порядку та строки, визначені Договором страхування; •вживати заходів для запобігання настанню страхового випадку та зменшення наслідків страхового випадку; •виконувати інструкції Страховика, компетентних органів або їх уповноважених представників та надавати повну і достовірну інформацію щодо обставин настання випадку, який в подальшому може бути кваліфікований як страховий; •надати Страховику документи та інформацію, передбачену Договором страхування, що стосуються страхового випадку та його наслідків; •сприяти Страховику в розслідуванні причин та обставин настання страхового випадку; •вживати заходів для забезпечення Страховику можливості скористатися правом вимоги до особи, винної у заподіянні збитків, надавати Страховику всі необхідні документи та повідомляти інформацію, необхідну для реалізації страховиком права вимоги до винних осіб, що спричинили настання страхового випадку; Страховик зобов'язаний: •до укладення Договору страхування на підставі отриманої інформації від клієнта (Страховальника) з'ясувати його потреби та вимоги у страхуванні; •перед укладанням Договору страхування надати Страховальнику необхідну, повну, доступну та достовірну інформацію про страхову послугу та/або посередницьку послугу та про Страховика у обсязі, визначеному законодавством, достатньої для прийняття ним свідомого рішення про укладання Договору страхування або про відмову від укладання Договору страхування; •протягом двох робочих днів, після отримання письмового повідомлення про настання страхового випадку, вжити заходів щодо оформлення всіх необхідних документів для своєчасної виплати страхового відшкодування; •встановити факт, причини та обставини події, що яка може бути визнана страховим випадком за Договором страхування; •при настанні страхового випадку здійснити страхову виплату в строки та в розмірі відповідно до умов Договору страхування, а також відшкодувати витрати, понесені Страховальником (або Вигодонабувачем) для запобігання настанню страхового випадку та</p>

	<p>зменшення наслідків страхового випадку, якщо це передбачено умовами Договору страхування, за умови їх документального підтвердження; • у разі прийняття рішення про відмову у здійсненні страхової виплати повідомити Заявника у письмовій формі про прийняте рішення з обґрунтуванням причини відмови; • не розголошувати відомостей про Страхувальника (або Вигодонабувача), про їх майнове становище та забезпечити збереження інформації, що становить таємницю страхування, крім випадків, встановлених законом; • виконувати інші обов'язки, встановлені Договором страхування та законодавством України;</p>
<p>Підстави та порядок припинення дії договору страхування</p>	<p>Дія Договору припиняється та Договір втрачає чинність за згодою Сторін, а також у разі: - закінчення строку дії Договору; - виконання Страховиком зобов'язань перед Страхувальником (або Вигодонабувачем) у повному обсязі; - ліквідації страхувальника - юридичної особи або смерті страхувальника - фізичної особи (крім випадків, передбачених статтею 100 Закону України «Про страхування»); - ліквідації Страховика у порядку, встановленому законодавством України; - набрання законної сили рішенням суду про визнання Договору недійсним; - сумарної страхової виплати в розмірі, еквівалентному страховій сумі (ліміту виплати) за всіма страховими випадками, що сталися в період дії цього Договору; - в інших випадках, передбачених законодавством України. • Дія Договору може бути достроково припинена за вимогою Страхувальника або Страховика за наявності письмової згоди Вигодонабувача щодо дострокового припинення дії Договору: - про намір достроково припинити дію Договору будь-яка Сторона зобов'язана повідомити іншу Сторону та Вигодонабувача не пізніше як за 30 календарних днів до дати припинення дії Договору. - у разі дострокового припинення дії Договору страхування, за вимогою Страхувальника Страховик повертає йому страхову премію за період, що залишився до закінчення строку дії Договору, з вирахуванням витрат, пов'язаних безпосередньо з укладенням і виконанням цього Договору та фактичних страхових виплат, що були здійснені за Договором; - якщо вимога Страхувальника обумовлена порушенням Страховиком умов Договору, Страховик повертає Страхувальнику сплачену ним страхову премію повністю. • У разі дострокового припинення дії Договору: - за вимогою Страховика Страхувальнику повертається повністю сплачена ним страхова премія; - якщо вимога Страховика обумовлена невиконанням Страхувальником умов Договору, Страховик повертає йому страхову премію за період, що залишився до закінчення строку дії Договору, з вирахуванням витрат, пов'язаних безпосередньо з укладенням і виконанням Договору, та фактичних страхових виплат, що були здійснені за Договором. • Повернення платежів здійснюється протягом 15 (п'ятнадцяти) робочих днів після припинення дії Договору. • Страхувальник має право протягом 30 календарних днів з дня укладення Договору відмовитися від такого Договору без пояснення причин, крім випадків, - строк дії Договору страхування становить менше 30 календарних днів; - якщо повідомлено про настання події, що має ознаки страхового випадку, за цим Договором страхування. Про намір відмовитися від Договору страхування Страхувальник повідомляє Страховика заявою у письмовій формі та вказує банківські реквізити, на які Страховик має повернути сплачену Страхувальником страхову премію за таким Договором. Страховик повертає Страхувальнику сплачену страхову премію повністю протягом 15 робочих днів після отримання відповідної заяви Страхувальника, за умови що протягом цього періоду не відбулася подія, що має ознаки страхового випадку</p>
<p>Порядок дій у разі настання події, що має</p>	<p>При виникненні події, що в подальшому може бути кваліфікована як страховий випадок, Страхувальник (або його довірена особа/Вигодонабувач) зобов'язаний: - негайно, але не пізніше 24 годин із моменту (дати), коли</p>

<p>ознаки страхового випадку</p>	<p>стало відомо про подію, що може бути кваліфікована як страховий випадок, повідомити Страховика про настання такої події за телефоном: 311 (абонентам Vodafone та Київстар) або 0-800-50- 311-5 (безкоштовно), або (044) 537-6-311; - Не пізніше 3 (трьох) робочих днів, враховуючи той день, коли йому стало відомо про страховий випадок, надати Страховику письмове повідомлення про подію, що може бути визнана страховим випадком, за формою, встановленою Страховиком. - Забезпечити Страховику можливість огляду місця події та проведення власного розслідування, а також надавати Страховику достовірну інформацію щодо події, яка відбулася; - Надати всі можливі документи, що необхідні для встановлення факту настання страхового випадку та визначення розміру страхового відшкодування. - Зберегти, до огляду Страховиком, загиблі (постраждали) тварини в тому вигляді, в якому вони опинились після несприятливої дії, якщо інші дії, спрямовані на мінімізацію збитку, не були узгоджені із Страховиком. - Здійснювати інші дії, передбачені законодавством України, та Договором страхування.</p>
<p>Порядок здійснення страхових виплат</p>	<p>• Після отримання всіх документів, необхідних для встановлення факту та обставин настання страхового випадку та розміру збитку, Страховик впродовж десяти робочих днів приймає рішення про виплату страхового відшкодування (складає страховий акт) або рішення про відмову у виплаті страхового відшкодування. • Страховик здійснює виплату страхового відшкодування на підставі заяви Страхувальника або Вигодонабувача (їх спадкоємців), форма якої визначена Страховиком, впродовж п'ятнадцяти робочих днів після оформлення і підписання Страхового Акта. • Страховик здійснює виплату страхового відшкодування на банківський рахунок Страхувальника (або Вигодонабувача), згідно реквізитів, вказаних у заяві на виплату страхового відшкодування. • Разом із заявою на виплату страхового відшкодування Страхувальник або Вигодонабувач (їх спадкоємці) надають документи, що встановлюють особу та її повноваження (у тому числі з метою дотримання Страховиком вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення). • Страхове відшкодування виплачується в національній валюті України. • У тих випадках, коли збитки, спричинені у результаті настання страхового випадку, відшкодовані Страхувальнику/Вигодонабувачу іншими особами після виплати йому Страховиком страхового відшкодування, Страхувальник зобов'язаний повернути виплачене страхове відшкодування Страховику протягом 10 (десяти) робочих днів з дня отримання відшкодування Страхувальником/Вигодонабувачем від іншої особи.</p>
<p>Винятки із страхових випадків</p>	<p>Не визнаються страховими випадками події, що сталися внаслідок: •навмисних дій чи грубої необережності Страхувальника, його персоналу або інших осіб, що відповідно до угод із Страхувальником (Вигодонабувачем) несуть відповідальність за утримання застрахованих тварин; •непрямих збитків, викликаних страховим випадком, а саме: штрафні санкції, пеня, моральні збитки тощо; •захоплення, вилучення, конфіскації, реквізиції війни, обмеження свободи пересування, арешту, затримання Страхувальника (Вигодонабувача), їх посадових осіб чи осіб, відповідальних за утримання застрахованих тварин; •подій, що сталися внаслідок та/або на території оголошеної або неоголошеної війни, збройного конфлікту, військових та бойових дій, воєнних маневрів, дій будь-яких законних чи незаконних військових, воєнізованих, збройних формувань, бандитизму, диверсії, найманства, повстання, революції, заколоту, путчу, бунту, дій, спрямованих на зміну чи повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, посягання на територіальну цілісність, громадянських (масових) заворушень, інших масових порушень громадського порядку, самоуправства, вчинення</p>

	<p>терористичних актів, здійснення терористичної діяльності, проведення антитерористичних операцій, встановлення військових режимів або надзвичайних положень в країні, воєнного стану, народних хвилювань усякого роду або страйків, локаутів, блокад, конфіскації, націоналізації, примусового вилучення, реквізиції, арешту, пошкодження або знищення застрахованого майна за розпорядженням існуючого уряду (невизнаного, самопроголошеного, фактичного) або будь-якого органу влади, дій та розпоряджень самопроголошених (не передбачених законодавством України) органів влади та незаконних збройних чи воєнізованих формувань, дій по контролю, попередженню та боротьбі з наслідками подій, зазначених в цьому пункті Загальних умов, впливу будь-якої зброї (мін, бомб, снарядів, ракет тощо), покинутих знарядь війни (зброї та боєприпасів); •не підлягають відшкодуванню збитки, пов'язані з викраденням чи будь-яким пошкодженням та/або знищенням сільськогосподарських тварин, мародерством та іншими подібними діями під час, внаслідок та після зазначених вище подій; •не визнаються страховими випадками збитки, що сталися внаслідок впливу будь-яких вибухових матеріалів (вибухових пристроїв промислового, саморобного та/або кустарного виготовлення, вибухових речовин, засобів їх ініціювання, виробів та пристроїв, які містять вибухові речовини тощо); •гельмінтозу або паразитарної інвазії, а саме: фасціольозу, диктіокаульозу, аскаридозу тощо; •харчового отруєння в місцях постійного утримання, за винятком природних пасовищ; • ускладнень внаслідок планового щеплення, алергічних реакцій на введення лікарських засобів або побічної негативної дії лікарських засобів; • захворювань і травм, що існували на момент укладення цього Договору, генетичних захворювань і вроджених аномалій; •використання Страхувальником застрахованих тварин не за призначенням; • неякісного та несвоечасного проведення профілактичних ін'єкцій і щеплень; •планового забою тварин, визнаних непридатними для подальшого господарського, в тому числі продуктивного та / або репродуктивного використання, або в результаті проведеної селекції чи забою з господарських міркувань; •недбалості під час годівлі через відсутність корму незалежно від причин, годівлі невідповідним або неякісним кормом, що було визначено спеціалістами ветеринарної медицини чи спеціалістом-зоотехніком; •порушення Страхувальником зооветеринарних правил, в тому числі щодо умов утримання тварин; •порушення Страхувальником правил та норм пожежної безпеки, правил та умов використання майна, в тому числі технологічного та інженерного обладнання, недотримання техніки безпеки, в тому числі щодо зберігання отруйних речовин; •порушення Страхувальником технологічного процесу виробництва тваринницької продукції, використання у технологічному процесі не сертифікованих продуктів, кормів, комплектуючих матеріалів та інгредієнтів; •проведення експериментальних досліджень із розведення тварин або з іншою метою; •встановлення неправильного діагнозу; •проникнення граду через незакриті вікна або інші прорізи в місця утримання тварин, якщо ці прорізи не виникли в результаті дії граду; •дії зливових дощів (тиску снігового шару) через незакриті вікна чи інші прорізи, якщо ці прорізи не виникли в результаті дії дощу чи снігу, а також затоплення, викликаного недостатньою пропускну здатністю каналізаційних (внутрішніх і зовнішніх) систем. •тимчасового припинення (перерви) електропостачання, поломки технологічного обладнання та інженерних комунікацій.</p> <p>Страховим випадком не визнається та страхове відшкодування не сплачується у разі: - забою застрахованих тварин внаслідок неплідності (яловості) застрахованих тварин; - загибелі або вимушеного забою застрахованих тварин у зв'язку із хворобою, якої можна було уникнути або яку можна було попередити за умови своєчасного здійснення</p>
--	---

	<p>профілактичних та лікувальних заходів, в тому числі фасціольозом, телязйозом, актиномікозом, піроплазмозом тощо; - загибелі, знищення, втрати, вимушеного забою застрахованих тварин внаслідок інфекційних хвороб, на які в господарстві чи районі, де знаходились тварини при укладанні Договору було встановлено карантинні обмеження або існувала несприятлива санітарно-епізоотична ситуація; - загибелі або вимушеного забою застрахованих тварин внаслідок захворювання на: гепатит або цироз печінки паразитарного походження; остеодистрофію; кульгавість будьякого походження, яка не загрожує життю застрахованих тварин; зниження функції, кісту або атрофію яєчників; персистуюче жовте тіло; атрофію вимені; віспу вимені; бородавки; серозний, катаральний або фібринозний мастит вимені.</p>
Підстави для відмови у страховій виплаті	<p>Підставою для відмови у страховій виплаті є: - навмисні дії страхувальника або особи, на користь якої укладено договір страхування, спрямовані на настання страхового випадку, крім дій, вчинених у стані крайньої необхідності або необхідної оборони, або випадків, визначених законом чи міжнародними звичаями; - вчинення Страхувальником або особою, на користь якої укладено договір страхування, умисного кримінального правопорушення, що призвело до настання страхового випадку; - подання Страхувальником неправдивих відомостей про об'єкт страхування, обставини, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику, або про факт настання страхового випадку; - неподання Страхувальником інформації Страховику про значні обставини, що необхідні для оцінки страхового ризику, при укладенні Договору страхування; - несвоєчасне повідомлення Страхувальником про настання страхового випадку без поважних на це причин або невиконання інших обов'язків, визначених Договором страхування або законодавством, якщо це призвело до неможливості Страховика встановити факт, причини та обставини настання страхового випадку або розмір заподіяної шкоди (збитків); - невиконання Страхувальником обов'язків та вимог відповідно до умов Договору страхування; - ненадання документів та інформації стосовно страхового випадку, необхідних для прийняття рішення про страхову виплату; - одержання Страхувальником повного відшкодування збитків від особи, яка їх заподіяла; - порушення Страхувальником норми утримання та годівлі сільськогосподарських тварин, що спричинило та обумовило виникнення збитків; - порушення Страхувальником рекомендацій Страховика або уповноваженого ним експерта, правил та приписів органів пожежного нагляду, енергонагляду, інших компетентних органів спрямованих на зменшення збитків. - наявність обставин, які є винятками із страхових випадків та обмеженнями страхування; - наявність інших підстав, встановлених законодавством</p>
Форма договору страхування	<p>Договір може бути укладений: у формі електронного документа; у паперовій формі.</p>

Виконала студентка

2 курсу магістратури

спеціальності

072 Фінанси, банківська справа та

страхування

денної форми навчання

« ____ » лютого 2025 р.

Підпис

А.А. Маковей

Ініціали, прізвище

Науковий керівник

завідувачка кафедри

к.е.н., доцентка

« ____ » лютого 2025 р.

Підпис

А.В. Крушинська

Ініціали, прізвище

Робота допущена до захисту:

завідувачка кафедри

к.е.н., доцентка

« ____ » лютого 2025 р.

Підпис

А.В. Крушинська

Ініціали, прізвище
